

KÜÇÜKKUYU DEĞERLERİ SEMPOZYUMU

30 AĞUSTOS 2008

Küçükkuyu

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları
No: 88

ISBN: 978-975-8100-94-1

© 2008 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Editörler

Prof. Dr. Ali AKDEMİR
Prof. Dr. Osman DEMİRCAN
Doç. Dr. Selhattin YILMAZ
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Evren ERGİNAL

Kapak Tasarım

Gülhan APAK

Yayınevi

Aynalı Pazar
Çanakkale
0(286) 213 85 86

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ali AKDEMİR
Prof. Dr. Osman DEMİRCAN
Doç. Dr. Selehattin YILMAZ
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
Doç. Dr. Telat KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Mithat ATABAY
Yrd. Doç. Dr. Erkan AKTAŞ
Yrd. Doç. Dr. Adnan ÇEVİK
Yrd. Doç. Dr. Evren ERGİNAL
Öğr. Gör. Ahmet ABAY

DÜZENLEME KURULU

Yusuf AKSOY (Küçükkuyu Belediye Başkanı)
Öğr. Gör. Ahmet ABAY (AMYO Müdürü)
Doç. Dr. Selehattin YILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Adnan ÇEVİK
Yrd. Doç. Dr. Aslı AKSOY
Öğr. Gör. Engin GÜR
Öğr. Gör. Hayri UYGUN
Öğr. Gör. Meral ORHAN
Öğr. Gör. Alim GADANAZ
Öğr. Gör. S.Senem UĞURLU
Öğr. Gör. Çiğdem KELEŞ
Mehmet ÖNGEN (Öngen Country Hotel)

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI SAYIN ERTUĞRUL GÜNAY'IN ÖNSÖZ'Ü

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin her alana yön verdiği 21. yüzyılda kültürel değerleri akademik platformlarda hatırlamaya, araştırmaya, değerlendirmeye ve akademik bir bakış açısı ile yeniden yorumlamaya her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bilimsel ve akademik düşünce sistemi, geçmişimize ve günümüze yönelik nitelikli değerlendirme ve analizler aracılığıyla kültür ve medeniyet dinamiklerimizi hareketlendirmektedir.

Toplumunu bir arada tutarak farklı görüş ve fikirler arasında uzlaşmayı ve birliktelik bilincini ortaya koyan kültürel değerler, “kültürel gelişme” sayesinde uluslararası çalışmalara kendine özgü yönleriyle katkıda bulunmaktadır. Yerel ve uluslararası düzlemde kültürel gelişmenin sürekliliğini ve etkinliğini sağlamak için ise bilimsel düşünce ve akademik zihniyet en önemli kaynağımızdır. O halde yapılması gereken bu zihniyetten yola çıkarak kültürel zenginliğimizi yaşatmak ve evrensel kültüre katkı sağlamaktır.

Kültürel miras yoluyla geçmişi akılda tutmak geleceğe yön vermenin en sağlıklı yoludur. Ancak, hatırlamanın ve korumanın bir adım ötesine geçerek ulusal kültür mirasımızı, günün gereksinimlerini karşılayacak bütüncül bir yaklaşımla yeniden ele almak bir zorunluluktur. Böyle bir bakış açısı ülkemizi, demokratik ve çağdaş medeniyetler seviyesine ulaştırma hedefine bir adım daha yaklaştıracaktır.

Türkiye'nin, sahip olduğu kültürün ve tarihin farkında olan, düşüncelerini özgürce ifade eden, çağdaş ve katılımcı insanların yaşadığı daha özgür ve demokratik bir ülke olması kültür politikamızın hedeflerindedir. Üniversitelerimiz yaptıkları akademik çalışmalar, sempozyum ve konferanslar ile bu politikamızın bilimsel çerçevesinin uluslararası standartlara taşınmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda Onsekiz Mart Üniversitesi'nin Çanakkale'nin kültürel ve tarihi özelliklerini ortaya çıkarmak adına büyük bir özveri ile gerçekleştirdiği, akademisyen, uzman ve araştırmacıların özenli çalışmalarının sunulduğu sempozyumun önemi ortadadır. Sempozyum tebliğlerinden oluşan bu kitap, akademisyenlerin yanı sıra kültür ve medeniyet konularına ilgi duyan tüm okurların yararlanacağı temel bir kaynak niteliğindedir.

Genç nesiller, kendi kültür ve kendi kimliklerini doğru bir şekilde öğrendikleri takdirde başka kültürlerle de hoşgörülü yaklaşabilecektir. Bu sebeple, Çanakkale'nin kültürel, tarihi ve sosyal değerlerinin korunmasını ve tanıtılmasını hedefleyen bu sempozyumda ve sunulan tebliğlerin kitap haline getirilmesinde emeği geçenleri kutluyorum.

Ertuğrul GÜNAY
T.C. Kültür ve Turizm Bakanı

ÇANAKKALE VALİSİ SAYIN ORHAN KIRLI'NIN ÖNSÖZ'Ü

Çanakkale ili, sahip olduğu tarihi, doğal, mitolojik değerleriyle ülkemizin en müstesna kentlerinden birisidir. Aynı zamanda Çanakkale, eğitim düzeyi yüksek halkı, tarıma elverişli toprağı, Çanakkale ve ülke sorunlarına duyarlı STK'ları, koordineli çalışan yönetim dinamikleri, 25000 öğrencisi olan üniversitesi ile ülkemizin en stratejik illerinden birisidir.

Çanakkale'nin **Assos, Kaz Dağı, Troia, Milli Parkı, Çanakkale Boğazı, Çanakkale Savaşları, Abide** gibi yaygınlıkla bilinen değerlerinin yanı sıra, uzmanlarca bilinen, yöre insanlarınca bilinen ve fakat yaygınlıkla bilinmeyen çok sayıda değeri vardır.

Bilinen değerlerle, bilinmeyen ve fakat ekonomik, kültürel, mitolojik açıdan anlam ifade eden değerleri kaydedip, değerlerine değer katmak, her kesimden insanların yaygınlıkla ortak yargısıdır.

Bu yargıdan hareketle **Valilik, Belediye, Üniversite, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası, ÇASIAD** işbirliğiyle "**Çanakkale İli Değerleri Sempozyumları**" organizasyonuna karar verilmiştir. **Kültür ve Turizm Bakanlığı** sempozyumlarımızı desteklemiştir.

Başlangıcından itibaren organizasyona katkı veren tüm kurum ve kuruluşların titiz çalışması sonucunda başarılı tanıtım gerçekleştirilmiştir. Ülke sathında yaklaşık 400 bildiri sempozyumlara sunum için gönderilmiştir.

Bildiriler kitap olarak yayınlanmıştır. Amaç tüm ilçe ve beldeler düzeyinde Çanakkale'nin tarihi, kültürel, mitolojik, ekonomik, ekolojik değerlerini ortaya çıkarmak, envanterini yapmak, koruma ve geliştirme yönelimli stratejiler geliştirmektir.

14 ilçe ve beldede gerçekleştirilecek sempozyumlardan sonra yeni bir kitap daha yayınlanacaktır. Bu kitapta; bildirilerden yararlanılarak değer adı, değer kategorisi, değer öyküsü, değeri koruyacak ve değere değer katacak stratejiler ile stratejilerin gereğini yapacak kurumlara ilişkin bilgiler yer alacaktır.

Yaklaşık bir yıllık planlama, çalışma sonucunda ortaya çıkan bu etkinlik; **Çanakkale'nin** tanıtımına, Çanakkale hakkında bilgilenmeye, sorunlarının çözümüne aracılık edecek niteliktedir.

Bu etkinliğin başarıyla ortaya çıkmasında emek verenlere içtenlikle teşekkür etmeliyiz. Etkinliğimize destek veren Kültür ve Turizm Bakanı Sayın **Ertuğrul GÜNAY**'a ve Müsteşar Sayın **İsmet YILMAZ**'a teşekkür ediyorum.

Bu etkinlikte doğal olarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi aktif rol almıştır. Çalışmaya katkı veren başta **Rektör Prof. Dr. Ali AKDEMİR** olmak üzere, **Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Osman DEMİRCAN**'a, **Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU**'na, **Doç. Dr. Selehattin YILMAZ**'a içtenlikle teşekkür ediyorum. Bilim ve Organizasyon Kurulu ile işbirliği içinde çalışan **Yrd. Doç. Dr. Evren ERGİNAL**, **Dr. Cengiz AKBULAK**, **Öğr. Gör. Murat İLDİRİR**, **Öğr. Gör. Gülhan APAK** ve **Ahmet ZEYBEK**'i de içtenlikle kutluyorum. Sempozyumlara sponsorluk desteği sağlayan **GESTAŞ**'a ayrıca teşekkür ediyorum.

Üniversitemiz ile koordineli çalışmayı Valilik adına gerçekleştiren Vali Yardımcısı **Ali PARTAL**'a teşekkür ediyorum.

Çalışma işbirliği içerisinde gerçekleştiren Çanakkale Belediye Başkanı **Ülgür GÖKHAN**'a, Belediye Meclis Üyesi **İsmet GÜNEŞHAN**'a, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı **İlhami TEZCAN**'a, Başkan Yardımcısı **Hayrettin DERELİ**'ye, Oda Genel Sekreteri **Abdurrahim TEMİZ**'e, ÇASIAD Başkanı **Hüseyin YALMAN**'a ve değerli yardımcılarna teşekkür ediyorum.

İlçelerde organizasyonları planlayıp gerçekleştiren Kaymakamlara ve Belediye Başkanlarına teşekkür ediyorum. Son olarak bildirimleri titizlikle değerlendiren Bilim Kurulu üyelerine teşekkür ederim.

Orhan KIRLI
(Çanakkale Valisi)

ÇANAKKALE BELEDİYE BAŞKANI SAYIN ÜLGÜR GÖKHAN'IN ÖNSÖZ'Ü

Çanakkale, eşsiz güzelliklere sahip coğrafyasında sakladığı dünya tarihinin ve kültürünün önemli miraslarıyla değerleri yüksek bir kenttir. Coğrafik olarak ülkemizin en batısında yer alan kentimiz, çağdaş ve demokrat insanlarıyla da yüzünü batının aydınlığına çevirmiş bir kenttir.

Çanakkale, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan boğazı, adaları, rüzgan, Kazdağları gibi doğal güzelliklerinin yanında, 5 bin yıllık bir geçmişe sahip Troia'sı, antik kalıntılarla dolu, tarihin ilk felsefe okulunun kurulduğu Asos' u ile attığınız her adımda kendinizi tarih, kültür ve doğanın eşsiz ahengi içinde bulacağınız ender rastlanan yerlerdendir.

Çanakkale Savaşları, emperyalizme karşı topyekun verilen milli mücadele ve ümmet olmaktan ulus olma yolunda bir milletin attığı büyük adım olarak araştırmacılar için güncelliğini hiçbir zaman yitirmeyecektir.

Çanakkale kentinin vizyonunda kentsel değerler sürdürülebilir gelişme anlayışı ile bütünleştirilmiştir. Bu kentsel değerlerin başında Çanakkale Boğazı, Sarıçay Havzası gibi doğal değerler; kale, sivil tarihi yapılar gibi somut tarihsel değerler; maniler halk oyunları gibi somut olmayan tarihi miras; uzlaşa, hoşgörü, çok kültürlülük çoğulculuk gibi kültürel değerler ve tarih te iki büyük savaşı yaşayan bölgede barışın asıl görev olarak savunulması yer almaktadır.

Kentleşme sürecinde entelektüel bakış açısı, paylaşım ve katılımcılığın yüksek olduğu kentimizde, "Barışın kenti uygar Çanakkale'yi yaşayan ve yaşatan belediye" vizyonumuzla kentin tüm değerlerine sahip çıkmak, korumak, geliştirmek, çağdaş ve mutlu bir kent yaratmak başlıca amacımızdır.

Çanakkale'nin doğasını, tarihi ve kültürel değerlerini korurken ve gelecek nesillere aktarırken, tüm değerlerimizi insanlığın hizmetine sunarak Çanakkale'yi geliştirmeyi hedefliyoruz. Bu hedefi gerçekleştirmek için Çanakkale Belediyesi olarak yalnız kent merkezinde değil, il çapında öncü ve yönlendirici rol oynamaya hazırız.

Sahip olduğumuz sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel değerlerinin saptanması, bu değerlerin korunması, adına, üniversitemiz öncülüğünde yapılan bu çok yönlü çalışmanın, değerlerimize değer katacak bir rol oynayacağına inanıyor ve emeği geçen tüm kişi ve kuruluşlara teşekkürlerimi sunuyorum.

Ülgür GÖKHAN
(Çanakkale İli Belediye Başkanı)

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ PROF. DR. ALİ AKDEMİR'İN ÖNSÖZ'Ü

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 9 Fakültesi, 3 Yüksekokulu, 11 Meslek Yüksekokulu, 15 Araştırma Merkezi, 25 000 civarında öğrencisi, 1150 öğretim elemanı ile ülkemizin çağdaş üniversitelerinden biridir.

ÇOMÜ'nün ülkemiz ve üniversite topluluğu içindeki yeri ve önemi yanında Çanakkale için de özel önemi vardır.

ÇOMÜ bir yandan bilimin evrensel konularına duyarlı etkinlikler, araştırmalar gerçekleştirirken, eğitim-öğretim yaparken; diğer yandan içerisinde bulunduğu ilin sorunlarına, değerlerine duyarlı etkinlikler ve araştırmalar da yapmaktadır.

Bu bakış açısının bir sonucu olarak **'Çanakkale İli Değerleri Sempozyumları'** konseptine ulaşılmıştır.

Yörenin sorunlarına duyarlı olan ve kalıcı çözüm arayışlarını ivedilikle sürdüren **Çanakkale Valisi Sayın Orhan KIRLI'ya** önerilen bu çalışma, onay alındıktan sonra **Valilik** aracılığıyla **Belediye Başkanlığına, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası'na, ÇASIAD'a, İlçe Kaymakamlıkları ve Belediye Başkanlıklarına** işbirliği için önerilmiştir. Tüm kurum ve kuruluşların onayıyla çok paydaşlı bu etkinlik ortaya çıkmıştır.

'Çanakkale İli Değerleri Sempozyumları'nın Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Belediye Başkanlığı, ÇOMÜ, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası, ÇASIAD, Kaymakamlıklar, İlçe ve Belde Belediye Başkanlıklarıyla çok paydaşlı işbirliğiyle yapılması oldukça anlamlıdır.

Sempozyumların çok yoğun bildiri sunum talebiyle karşılanması da sempozyumlara ayrıca anlam katmıştır.

Bildiriler aracılığıyla Çanakkale'nin bilinen, bilinmeyen değerlerinin geniş bilgi içeriğiyle envanteri çıkarılmış olacaktır.

Değerleriyle kimlik, kişilik bulan Çanakkale'nin ulusal düzeyde, uluslar arası düzeyde bilinen bu kimliğinin korunması ve de geliştirilmesi mümkün olacaktır.

'Çanakkale İli Değerleri Sempozyumları'yla sempozyum konseptine yeni bir boyut da kazandırılmış olacaktır. Zira **Çanakkale Merkezi, Bozcaada, Gökçeada, Eceabat, Gelibolu, Lapseki, Biga, Çan, Yenice, Bayramiç, Ezine, Ayvacık, Küçükkuyu ve İntepe**'de gerçekleştirilecek sempozyumlardaki bildiriler aracılığıyla adı geçen yörelerin değerler envanterine ulaşılabilecektir. Sempozyumlardan sonra geniş bir uzmanlar ekibince sempozyum bildirilerinden yararlanılarak içerisinde değer adı, değer kategorisi, değer tanıtımı, değer geliştirme stratejisi, değer geliştirme stratejisini uygulayacak kurum bilgilerinin yer alacağı **'Çanakkale İli Değerleri Envanteri'** adlı çalışma hazırlanacaktır. Böylelikle sempozyumlardan yararlanılarak yeni bir araştırma ve proje metodolojisi geliştirilip uygulanmış olacaktır.

‘Çanakkale İli Değerleri Sempozyumları’nın çok paydaşlı gerçekleştirilmesi fikrine destek sağlayan **Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Ertuğrul GÜNAY’a** ve Müsteşar Sayın **İsmet YILMAZ’a** teşekkürlerimi arz ediyorum.

Sempozyumların çok paydaşlı düzenlenmesi fikrine içtenlikle sahip çıkan, Çanakkale’nin gelişimine kalıcı çözümler üreten, üniversiteye verdikleri stratejik önem bağlamında desteklerini esirgemeyen, sempozyumların hazırlık sürecinin başarılı geçmesi için her türlü izni ve her türlü desteği sağlayan Valimiz **Sayın Orhan KIRLI’ya** içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Valilik adına organizasyon kurullarıyla anlamlı işbirliğini gerçekleştiren **Vali Yardımcısı Sayın Ali PARTAL’a** teşekkür ediyorum.

Ortak çalışmanın ortak yükümlülüklerini içtenlikle yerine getiren **Belediye Başkanı Sayın Ülgür GÖKHAN’a** ve değerli Belediye Meclis Üyesi **Sayın İsmet GÜNEŞHAN’a** teşekkürlerimi sunuyorum.

Projenin planlanması ve gerçekleştirilmesi fikrine duyarlılıkla sahip çıkan, kaynak sağlayan **Ticaret ve Sanayi Odası’nın** değerli Başkanı Sayın **İlhami TEZCAN’a** içtenlikle teşekkür ediyorum. Ortak çalışmaların başarılı yürütülmesine katkı veren Başkan Yardımcısı Sayın **Hayretdin DERELİ’ye** ve Oda Genel Sekreteri **Abdurrahim TEMİZ’e** teşekkür ederim.

Üniversitemizin doğal paydaşı haline gelen **ÇASİAD’ın** değerli başkanı Sayın **Hüseyin YALMAN** bu ortak çalışmaya anlamlı katkı vermişlerdir. İşbirliğimizin devamı dileğiyle teşekkürlerimi iletiyorum.

Doğal olarak bu projede Üniversite, konunun akademik boyutuyla dominant rol almıştır. Bu baskın rolün gerektirdiği ağır çalışma koşullarına içtenlikle katlanan Rektör Yardımcısı **Prof. Dr. Osman DEMİRCAN’a**, **Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU’na**, **Doç. Dr. Selehattin YILMAZ’a** içtenlikle teşekkür ediyorum. Bu yetkin ekibe katkı sağlayan **Yrd. Doç. Dr. Evren ERGİNAL**, **Dr. Cengiz AKBULAK**, **Öğr. Gör. Murat İLDİRİR**, **Öğr. Gör. Gülhan APAK**, **Ahmet ZEYBEK** ve **ÇOMÜ Basın ve Halkla İlişkiler Yetkilisi Oya TERZİOĞLU TOKGÖZ’e** teşekkür ediyorum.

Çanakkale’nin çok yönlü gelişimine anlamlı katkılar sağlayan ve sempozyumların bildiri kitaplarının yayımlanması sponsorluğunu üstlenen **GESTAŞ Yönetim Kurulu’na** teşekkür ediyorum.

Kent Merkezi, 13 ilçe ve beldede gerçekleştirilecek sempozyumlarda bildiri sunarak katkı veren araştırmacıları ve bilim insanlarını kutluyor sempozyumların başarılı geçmesini diliyorum. 30.07.2008

Prof. Dr. Ali AKDEMİR
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü)

**KÜÇÜKKUYU BELEDİYE BAŞKANI DR. YUSUF
AKSOY'UN ÖNSÖZ'Ü**

Şehitler Diyarı Çanakkale'nin cennet beldesi ve oksijen diyarı, mitolojik İda Dağı'na kocaman kollarını açmış barış denizi Ege Denizi'ne gülümseyerek göz kırpan mutlu insanların ülkesine hizmette birbiri ile yarışıkları ve genç Türkiye Cumhuriyetini seven insanların yaşadığı Küçükkuuyu Beldesi Belediye Başkanı olmak bir onurdur. Kış ve yaz nüfusu farklı olan zeytincilik, turizm ve balıkçılıkta iddialı bir kent olan Küçükkuuyu 1950 lerden başlayarak her geçen gün daha da büyümüş, büyürken de doğallığını ve zarafetini kaybetmemiştir.

Kutsal zeytin ağacının gölgesinde çayımızı yudumlarken vizyonunu turizm ve çağdaş zeytincilik olarak belirlemiş olan Küçükkuuyu Çanakkale'den ayrılanlara güle güle derken, gelenlere de hoş geldin demenin mutluluğunu yaşamaktadır. Sakin ve huzurlu bir tatil beldesi Küçükkuuyu gelenlerin bir daha geldiği ve ayrılmadığı bir yerleşim merkezidir. Yüreğinde insan sevgisi olan tüm gönül dostlarımızı beldemize beklerken bu çalışmada emeği geçen başta Çanakkale valisi Sayın Orhan Kırılı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Akdemir ve tüm katkıda bulunanlara teşekkür ederim.

Böylesine özverili bir çalışma ancak bu beldeyi çok sevmekle başarılabilir diyerek, tüm hemşerilerimize ve misafirlerimize selam ve sevgilerimi sunarım.

Dr. Yusuf AKSOY
(Küçükkuuyu Belediye Başkanı)

ÇANAKKALE TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI İLHAMİ TEZCAN'IN ÖNSÖZÜ

Çanakkale; tarihte hep ilklere ve önemli dönemlere sahne olmuş, doğa harikası bir yerdir. Geriye dönüp baktığımızda, Bizans tarihinin de buradan başladığını görüyoruz. Truva.. Bir medeniyettir. İstanbul'dan önce medeniyetin beşiği Çanakkale coğrafyasında şekillenmiş, buradan gelişmiştir.

Türk tarihinde de durum bundan farklı değildir. Atalarımız Anadoluya Gelibolu yarımadasında ayak basmışlar, devamında da İstanbul'un fethiyle tarihimizde yeni bir sayfa açılmıştır. Osmanlı'nın imparatorluk haline gelmesinin ilk adımı da bu topraklarda başlamıştır.

Yakın tarihimizde ise Çanakkale yine Dünya'ya ismini bir kez daha hatırlatmış; tarihin en büyük savaşlarından birisi bu topraklarda yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Yüce Atatürk'ün de yer aldığı bu başlangıçtan misak-ı milli sınırları ortaya çıkmıştır.

Çanakkale Boğazi'yle, Troia'sıyla, Çanakkale Deniz Zaferi'yle başka bir yerde olmayan doğasıyla, Asos'uyla, Kaz Dağları'yla, yöreye özgü bitki örtüsüyle, sağlık turizmine imkan tanıyan potansiyel kaynaklarıyla, öncü girişimcileri ile yalnızca Türkiye'de değil, tüm dünyada marka olmayı hak eden bir potansiyele sahiptir.

Son yıllarda Hükümetimizin büyük mali desteği ile Gelibolu Yarımadası'nda önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, yılda 580.000 kişi ile 300.000 öğrenci şehitlerimizi ve savaş alanlarımızı ziyaret etmektedir.

Ancak, tüm bu antik ve yakın tarih özellikleri, kültür birikimi, tarıma elverişli toprakları, su ürünleri doğal güzellikleriyle Türkiye ortalamasının üstünde bir gelişmişliğe sahip olmasına rağmen yeterli gelişimi sağlayamamış bir ilimizdir. Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası olarak bu potansiyeli kazanca dönüştürmenin girişimcilikten geçtiği bilinci ile öncelikli gündemimizde; sahip olduğumuz değerleri girişimcilik aracılığıyla ekonomiye, tanıtıma ve markalaşmaya dönüştürmek bulunmaktadır.

İstanbul, İzmir ve Bursa illerine eşit mesafede uzaklığı olan ilimiz bu üç büyük kent arasında sıkışıp kalmış ve yatırım tercihlerinde önemli bir unsur olan ulaşım alt yapı eksikliği nedeniyle Marmara Bölgesi içinde gelişmişlik sırasında alt sıralarda yer almıştır. İlçelerimiz ile de gerek karayolu gerekse deniz yolu ulaşımının yetersiz olması yeterli ekonomik ve sosyal ilişkilerin kurulmasını da zorlaştırmaktaydı.

Yine ulaşım alt yapı yetersizliği nedeniyle tarihi ve coğrafi özelliklerine rağmen turizm hareketlerinden de yeterince pay alınamamıştı. **Fakat 2006 yılı sonlarında gerek Çanakkale deniz limanında, gerekse hava limanında açılan sınır kapıları Çanakkale'nin başta İstanbul Ankara olmak üzere Türkiye'nin her bölgesine ve başta İtalya olmak üzere Avrupa'ya yakınlaşmasını sağlamıştır.**

Halen haftada 4 gün Çanakkale – İstanbul bağlantılı Ankara uçuşları yapılmaktadır.

Ayrıca Çanakkale – Bursa double yol çalışmaları devam etmekte olup muhtemelen 2008’de tamamlanacaktır.

Bu amaca ulaşmak sürekli olarak öncelikli gündemimiz olmuştur. Bu çalışmalarımız ile kaliteli double yol bağlantılarının tamamlanması, Kaz Dağı’ını Sağlık Turizmi ve ekolojik turizm açısından oldukça cazip bir noktaya taşıyacak ; Çanakkale’deki meyve,sebze, hayvancılık su ürünleri gibi potansiyellerin kurulacak yeni fabrikalarla katma değer kazanmasını sağlayacaktır.

Çanakkale’ye, Bozcaada’ya, Gökçeada’ya kuvvetli rüzgara duyarlı modern feribot seferlerinin düzenlenmesi Çanakkale’ye ziyaret trafiğini yaygınlaştıracaktır. Bu amaçla başta Sayın Valimiz olmak üzere Sivil Toplum Örgütlerinin ve milletvekillerimizin girişimleri ile, Çanakkale’den Bozcaada ve Gökçeada’ya ulaşımı kolaylaştıracak feribot alımına, Sayın Hükümetimiz özel katkı sağlamıştır. Ulaştırma Bakanımız Sayın Binali Yıldırım’ın takip ettiği bu konuya çözüm getirmek için çalışmalar devam etmektedir.

Kepez Limanı’nın faaliyete geçmesinden sonra Organize Sanayi Bölgesi’ne yatırım yapmak isteyen sanayiciler artmıştır.

Deniz taşımacılığında kazandığımız bu liman Yunanistan ve İtalya başta olmak üzere Avrupa Birliği ve Kuzey Afrika ülkeleri ile olan ticari ilişkilerimize son derece olumlu etki yapmıştır.

Odamızca düzenlenen 24-27 Eylül 2007 tarihleri arasında Yunanistan ’ın Kavala ve Bulgaristan Plovdiv şehrine yapılan ziyaretler ile ekonomik ve ticari ilişkilerimizin gelişimine katkı sağlayacak önemli adımlar atılmıştır.

Kavala Ticaret ve Sanayi Odası yönetimi, Kavala liman yetkilileri, Kavala Belediye Başkanı ve Kavala Bölge Valisi ile görüşmeler yapılarak Kavala ile Kepez Limanı arasında deniz hattının açılması ile ilgili fikir alışverişi yapılmıştır. Yunanistan tarafı bu deniz yolunun açılması, bu yola bağlanan karayollarının inşa edilmesi konusunda çok olumlu görüş bildirmiştir. Sonuçta varılan mutabakatla komisyon kurulmuş, bir İyi Niyet Mektubu hazırlanmış ve bu mektup çerçevesinde komisyonun çalışmalar yapmasına karar verilmiştir.

Bulgaristan’ın Plovdiv Şehri ziyaretinde ise Plovdiv Sanayi Fuarı ziyaret edilerek Plovdiv Ticaret ve Sanayi Odası yetkilileri ile Avrupa Birliği projelerinde işbirliği konuları görüşülmüştür. Bu görüşmelerimizde Plovdiv Başkonsolosumuz Sayın Ümit Yalçın da bulunmuşlardır.

Plovdiv Ticaret ve Sanayi Odası yetkilileriyle Plovdiv Fuarı, Plovdiv Serbest Bölgesi, Türk şirketlerinin yatırımları, Bulgaristan-Türkiye ticaret hacmi, ulaşım sorunları, vize sorunları gibi konularda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Yine Plovdiv Ticaret ve Sanayi Odası Yönetimi Plovdiv’in de Kavala ile kara yolu bağlantısının inşa edildiğini ve Kavala-Çanakkale arasındaki deniz yolu projesinde de ortak olmak istediklerini ve ayrıca bugüne kadar 18 adet AB projesi yaptıklarını bu konularda bizimle işbirliği yapmaktan çok memnun olacaklarını

ifade etmişlerdir. Bu konularda Plovdiv Ticaret ve Sanayi Odası Avrupa Birliği Bilgi Merkezi ile Odamızın hemen temas kurması kararı verilerek Plovdiv Ticaret ve Sanayi Odası Yönetimi de Odamıza davet edilmiştir. Akabinde Plovdiv Valisi ziyaret edilerek ziyaret amacımız anlatılmıştır.

13-17 Ekim 2007 tarihlerinde ise Almanya’da düzenlenen Anuga Gıda Fuarı’nda ise 24 m² stand açılarak “Çanakkale” adı altında Ticaret Borsası ile müşterek katılmıştır.16 Ekim 2007 tarihinde fuarda Köln Başkonsolosumuzun, Köln Belediye Başkan Yardımcısının ve basın mensuplarının katılımlarıyla bir basın toplantısı düzenlenmiş ve ilimiz en iyi şekilde tanıtılmaya çalışılmıştır. Odamızın bugüne kadar yurt dışında yapmış olduğu en geniş çaplı organizasyon olan Anuga Gıda Fuarına katılım ile üyelerimiz ürünlerini tanıtmak, Almanyadaki Türk ve yabancı firmalarla tanışmak fırsatı bulmuş ve işbirliği imkanları doğmuştur.

Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi ise son 2,5 yılda çok önemli ve gözle görülür gelişmeler kaydetmiş ve ivme kazanmıştır. Ulaşım sorunlarının çözülmesiyle yatırımcı için daha da cazip hale gelecek olan OSB’de şu anda 18 firma inşaat aşamasındadır. Son olarak 60 dönüm yer satın alarak inşaatına başlayan İSKO Plastik ve Kalıp Sanayi A.Ş. Plastik boru imalatı ve ülke tarımında verimliliği arttıracak olan damla sulama sistemleri ile ilgili her türlü ürün ve hizmetin içinde olmayı hedeflemektedir.

Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Onsekiz Mart Üniversitesi ile işbirliğine de büyük önem vermektedir. Birlikte ÇTSO üyeleri çeşitli konularda eğitilmekte ve yeni projeler üretilmeye çalışılmaktadır. Üniversitemiz için çok önem taşıyan Tıp Fakültesi’nin açılışını hızlandırarak için önemli bir işbirliği gerçekleştirmiştir. Ayrıca 25 Ağustos gününden itibaren Çanakkale’nin il ve ilçelerde değerlerini tespit için yapılacak toplantıların en büyük destekçisi Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası olacaktır.

Tabii ki başlamış ve başlayacak olan bu güzel hizmetlerin sürekli olması gayesiyle biz Çanakkalelilere büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı olarak, ilimizin en önemli sorunu olan ulaşımda Oda olarak üzerimize düşeni yapmaya, yetkililer ile işbirliği içinde olmaya hazır olduğumuzu ve bu konudaki hassasiyetimizi belirtir, emeği geçen herkese şükranlarımızı sunarız.

İlhami TEZCAN
Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

ÇASİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI HÜSEYİN YALMAN'IN ÖNSÖZ'Ü

Çanakkale İli Değerleri Sempozyumu fikrini yaratıp, organize etmenizden duyduğumuz memnuniyetle birlikte, Çanakkale Sanayici ve İşadamları Derneğinin düşünce ve değerlendirmesini, yayınında paylaşmaktan mutluluk duymaktayız. Bu çalışmayı değerlendirmek bizim açımızdan çok önemli olduğu kadar da kolay olmaktadır.

Çünkü:

1-Çanakkale kentini oluşturan tüm aktörlerinin katılımıyla kent vizyonu; Sürdürülebilir gelişme içinde, altyapı ve ulaşım sorunlarını çözmüş, tarımı ve tarıma dayalı sanayisi gelişmiş, dünya mirası varlıklarını, doğasını, tarihini ve kültürel değerlerini koruyan ve geliştiren, yaşam kalitesi yüksek, turizm, üniversite ve barış merkezi Çanakkale olarak belirlenmiştir.

2-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ise; eğitim ve öğretim veren, bilimsel araştırma yapan bir kurum olma özelliğinin yanı sıra, küresel, ulusal ve yerel sorunlara yönelik çözüm önerileri de üreten bir kurum konumunda olmayı misyon edinmiştir.

Bu iki başlıktan da anlaşılacağı gibi belirlenen vizyon ve bu vizyonu gerçekleştirmeyi amaç edinen bir kurum var. Bu kurum da sizin ve çok değerli çalışma arkadaşlarınızın yönettiği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'dir. Gerçekleştireceğiniz bu çalışma ilimizin kültürel,coğrafi ve ekonomik envanterini ortaya çıkararak kayıt altına alınmasını sağlayacaktır.. Çanakkale'yi daha iyi yarınlara hazırlamayı ve yörenin ekonomik, sosyal ve kültürel hareketliliğine önemli katkılar sağlamayı amaçlayan bu akademik etkinliklerin çok yararlı olacağına yürekten inanıyor ve destekliyoruz. Derneğimizin amaç ve varoluş sebeplerinden birisi de kentimizin gelişimine katkıda bulunmaktır. Dolayısı ile düzenleme kurulunda sizlerle birlikte bulunmak, ilimizin sahip olduğu değerlerin ortaya konulması, bunların geliştirilerek daha iyi tanıtılması ve eksikliklerinin giderilmesi konusunda yapılacak her türlü çalışmanın bir parçası olmak bizim asli görevlerimizdendir.

Çanakkale tarihi, kültürü, tarımı, coğrafi konumu ve üniversitesiyle Türkiye'nin gözde illerinden biri konumuna gelmektedir. Bunu hızlandırmak ve daha ileriye götürmenin birlikte çalışmaktan geçtiğinin bilincinde olan ÇASİAD , sonuçlardan Çanakkale'ye sağlanacak kazanım çalışmalarında da sizlerin her zaman yanında olacaktır. Çanakkale Değerleri Sempozyumu için ilimize gelecek olan bilim adamları, basın mensupları ve katılımcılara hoş geldiniz diyor ve başta siz rektörümüz olmak üzere tüm emeği geçenlere teşekkür ederek çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

Hüseyin YALMAN
(ÇASİAD Yönetim Kurulu Başkanı)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ – Ertuğrul GÜNAY (T.C. Kültür ve Turizm Bakanı).....	i
ÖNSÖZ – Orhan KIRLI (Çanakkale Valisi).....	iii
ÖNSÖZ – Ülgür GÖKHAN (Çanakkale Belediye Başkanı).....	v
ÖNSÖZ - Prof. Dr. Ali AKDEMİR (ÇOMÜ Rektörü)	vii
ÖNSÖZ - Dr. Yusuf AKSOY (Küçükkuşu Belediye Başkanı).....	ix
ÖNSÖZ – İlhami TEZCAN (Çanakkale San. ve Tic. Od. Yön. Kur. Başkanı).....	xi
ÖNSÖZ – Hüseyin YALMAN (ÇASİAD Başkanı).....	xv
İÇİNDEKİLER	xvii
Yusuf AKSOY Rakamlarla Küçükkuşu Beldesi.....	1
Fernu SÖZEN (Fertarım Ürünleri Limited Şirketi Sahibi) Küçükkuşu’da Sosyal Faaliyetler.....	11
Mehmet ÖNGEN (Öngen Oteli Sahibi) Alternatif Turizm Kaynakları: Yeşilyurt Örneği.....	15
İsmail ERTEN Kazdağları Güneyindeki Yerleşme Kültürü ve Bir Örnek: Adatepe Köyü.....	19
Telat KOÇ Küçükkuşu Beldesi’nin Doğal Potansiyeli ve Sürdürülebilir Kullanım Sorunları.....	31
Mahmut BOYNUDELİK Zeytin Kültürü: Miras ve Sorumluluk.....	43
Melike AS Küçükkuşu’da Zeytincilik.....	51
N. Ali HACIALİOĞLU Tarihin Canlı Tanığı Zeytinyağı Fabrikaları.....	57
Erkan AKTAŞ Zeytin Üretimindeki Gelişmeler ve Çanakkale.....	67
Tolga ÖZHAN, Hüseyin YAMAN Lamponia: Küçükkuşu’nun Unutulan Arkeolojik Değeri	79
Mithat ATABAY “Mübadiller Küçükkuşu’da”.....	89
Ceylan KARAATA Adatepe Köyü Mezar Taşları.....	117
Nilgün ÖZARAR Bir Zamanlar Küçükkuşu.....	133

KÜÇÜKKUYU'NUN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ ve SAYILARLA ANLATIMI

Dr. Yusuf AKSOY

Küçükkuuyu Belediye Başkanı

Küçükkuuyu Belediyesi Çanakkale'nin Ege kıyılarında ki tek turizm beldesidir. İklimiyle, coğrafyasıyla ve yaşam tarzıyla tipik bir Ege kasabasını anımsatır.1970'li yıllardan başlayan yoğun turizm atağından Küçükkuuyu'da nasibini alarak onlarca insana ev sahipliği yapmıştır.1989 yılında kurulan Belediye kısa zamanda büyüyüp gelişerek yaptığı faaliyetlerle bölgesinde bir marka olmaya başlamıştır. Markamızın ana unsurları sürdürülebilir bir turizm anlayışında çevreye ve tarihsel dokuya zarar vermeden gelişmek ve bu arada da zeytinciliği modern bir şekilde yapmaktır. Bu kapsamda burada Küçükkuuyu Beldesinin sayısal değerler ışığında tanıtılmaktadır.

Nüfus

1989 yılındaki nüfus	: 1.809 kişi
1999 yılındaki nüfus	: 4.377 kişi
2008 yılındaki nüfus	: 6.165 kişi

Arazi

Belediye Hududu	: 635 hektar
İmar Sahaları Toplamı	: 417 hektar
Tarım Alanı	: 170 hektar
Sit Alanı	: 48 hektar

Yapı Kullanma İzin Belgesi Sayısı

1989 yılında	:7
1997yılında	:129
2006 yılında	:73
2007 yılında	:94

Verilen İnşaat Ruhsati Sayısı

1989 yılında:35
1995 yılında:167
2005 yılında:108
2007 yılında:96

Tedaş Aboneleri

2008 YILI İÇİN:6 000 Tedaş abonesi (40 adet özel trafolu)

Emlak –Su Mükellefleri

1998 yılındaki emlak (Bina-Arsa-arazi) mükellefi	:3.300
1998 yılındaki Su aboneleri sayısı	:2138

2008 yılındaki Emlak (Bina-Arsa-Arazi) mükellefleri	:6356
2008 yılındaki Su aboneleri sayısı	:4842

Verilen İşyeri Açma Ruhsatları

1989 Yılında	:174 adet
1994 Yılında	:23 adet
2000 Yılında	:65 adet
2007 Yılında	:50 adet
2008 Yılında (22.07.2008 günü itibarıyla)	:27 adet

Küçükkuymu İlköğretim Okulunda Okuyan Öğrenci Sayısı

1995-1996 Öğretim yılında	562 öğrenci
2000-2001 öğretim yılında	683 öğrenci
2005-2006 öğretim yılında	752 öğrenci
2007-2008 öğretim yılında	863 öğrenci

Küçükkuymu General Nihat Kocabaş Lisesi Öğrenci Sayılarımız

1992 yılında açılan Lisemizde	
1992 yılında	16 öğrenci
2000-2001 öğretim yılında:	47
2005-2006 öğretim yılında:	105
2006-2007 öğretim yılında:	94
2008-2009 öğretim yılı kayıtlarında ise	132 öğrenci mevcudumuz vardır.

Küçükkuymu Sağlık Ocağımızda

2007 Yılında yapılan poliklinik Sayımız:	44.114
--	--------

Tariş

2007 Yılında üretilen zeytinyağının toplamı:	523.430 kg
--	------------

Köylerimiz

Yeşilyurt
Bahçedere
Adatepe
Adatepebaşı
Çetmibaşı
Küçükçetmi
Nusratlı
Boztepe
Arikli
Çaltıköy
Hasanobası
Kokulutaş

Esnaflarımız

450 'ye yakın esnafımız mevcuttur. Esnaflarımız hakkında geniş bilgi için gönderdiğimiz tablodan yararlanabilirsiniz.

Küçükkeyu Değerleri Sempozyumu (30 Ağustos 2008)

Küçükkeyu Belediyesi Esnafları												
İşletmeler	Miktar	Aylık Gelir Ytl	Aylık Gelir Toplamı Ytl	Aile Birey Ortalama Sayısı	Aile Birey Toplamı	Aile Birey Ortama Geliri Ytl	Çalışan Sayısı	Çalışan Toplamı	Çalışan Ortalama Geliri Ytl	Çalışan Toplam Geliri Ytl	Aile Birey Ve Çalışan Toplamı	Toplam Aylık Gelir Ytl
Akaryakit İstasyonları	3	30.000	90.000	3	9	10.000	7	21	750	15.750	30	105.750
Aliminyum Doğrama	2	18.000	36.000	3	6	6.000	5	10	750	7.500	16	43.500
Asos Turistik Tesisleri	27	42.000	1.134.000	3	81	14.000	26	702	751	527.202	783	1.661.202
Avcılık Malzemeleri	1	13.000	13.000	3	3	4.333	3	3	750	2.250	6	15.250
Balıkçı	4	30.000	120.000	3	12	10.000	3	12	750	9.000	24	129.000
Balıkhaneler	1	7.000	7.000	3	3	2.333	6	6	750	4.500	9	11.500
Berberler	8	1.000	8.000	3	24	333	3	24	750	18.000	48	26.000
Beton Boru İmalati	1	7.000	7.000	3	3	2.333	5	5	750	3.750	8	10.750
Bilgisayar	4	5.000	20.000	3	12	1.667	2	8	750	6.000	20	26.000
Büfe Sahipleri	17	1.500	25.500	3	51	500	3	51	750	38.250	102	63.750
Butik	3	2.000	6.000	3	9	667	2	6	750	4.500	15	10.500
Cafeler	17	2.000	34.000	3	51	667	4	68	750	51.000	119	85.000
Camci	2	13.000	26.000	3	6	4.333	3	6	750	4.500	12	30.500
Cep Telefonu	1	4.000	4.000	3	3	1.333	2	2	750	1.500	5	5.500
Çeşitli Ticari İşletmeler	2	4.500	9.000	3	6	1.500	3	6	750	4.500	12	13.500
Çiçekçi	1	2.000	2.000	3	3	667	2	2	750	1.500	5	3.500
Demirci	6	5.000	30.000	3	18	1.667	4	24	750	18.000	42	48.000
Doktorlar	5	4.000	20.000	3	15	1.333	1	5	750	3.750	20	23.750
Eczaneler	5	5.000	25.000	3	15	1.667	4	20	750	15.000	35	40.000
Elektrikçi	5	5.000	25.000	3	15	1.667	3	15	750	11.250	30	36.250
Elektronik	2	6.000	12.000	3	6	2.000	2	4	750	3.000	10	15.000
Emlakçılar	13	15.000	195.000	3	39	5.000	2	26	750	19.500	65	214.500
Pirin	2	15.000	30.000	3	6	5.000	8	16	750	12.000	22	42.000

Küçükçekirge Değerleri Sempozyumu (30 Ağustos 2008)

Fotoğrafçı	1	4.000	4.000	3	3	1.333	3	3	750	2.250	6	6.250
Ganyan Bayi	1	2.500	2.500	3	3	833	2	2	750	1.500	5	4.000
Halicilik	2	9.000	18.000	3	6	3.000	2	4	750	3.000	10	21.000
Haritacılık	1	5.000	5.000	3	3	1.667	1	1	750	750	4	5.750
Hoteller	4	30.000	120.000	3	12	10.000	21	84	750	63.000	96	183.000
İletişim	2	3.000	6.000	3	6	1.000	2	4	750	3.000	10	9.000
İnşaat Şirketleri	6	20.000	120.000	3	18	6.667	8	48	750	36.000	66	156.000
Isıtmacılık	3	9.000	27.000	3	9	3.000	3	9	750	6.750	18	33.750
Kampingler	6	6.000	36.000	3	18	2.000	7	42	750	31.500	60	67.500
Kantın	1	2.000	2.000	3	3	667	3	3	750	2.250	6	4.250
Kasaplar	5	2.500	12.500	3	15	833	2	10	750	7.500	25	20.000
Kepece (İş Makinası)	1	15.000	15.000	3	3	5.000	3	3	750	2.250	6	17.250
Kirtasiye	3	2.000	6.000	3	9	667	2	6	750	4.500	15	10.500
Kitabevi	1	1.500	1.500	3	3	500	1	1	750	750	4	2.250
Kozmetik	1	2.500	2.500	3	3	833	3	3	750	2.250	6	4.750
Kuaförler	5	2.000	10.000	3	15	667	4	20	750	15.000	35	25.000
Lokal	1	4.000	4.000	3	3	1.333	3	3	750	2.250	6	6.250
Lokantalar	10	4.000	40.000	3	30	1.333	5	50	750	37.500	80	77.500
Madencilik	1	3.000	3.000	3	3	1.000	5	5	750	3.750	8	6.750
Manav	3	5.000	15.000	3	9	1.667	3	9	750	6.750	18	21.750
Marangozlar	18	4.000	72.000	3	54	1.333	7	126	750	94.500	180	166.500
Marketler	24	3.000	72.000	3	72	1.000	5	120	750	90.000	192	162.000
Mermerci	2	12.000	24.000	3	6	4.000	4	8	750	6.000	14	30.000
Mimar-Mühendisler	5	22.500	112.500	3	15	7.500	4	20	750	15.000	35	127.500
Minibüsçüler	70	3.000	210.000	3	210	1.000	2	140	750	105.000	350	315.000

Küçükçekirge Değerleri Sempozyumu (30 Ağustos 2008)

İşletmeler	Miktar	İşletme Aylık Gelirleri Ytl	İşletme Aylık Gelir Toplamı Ytl	Aile Birey Ortalama Sayısı	Aile Birey Toplamı	Aile Birey Ortalama Geliri Ytl	Çalışan Sayısı	Çalışan Toplamı	Çalışan Ortalama Geliri Ytl	Çalışan Toplam Geliri Ytl	Aile Birey Ve Çalışan Toplamı	Toplam Aylık Gelir Ytl
Moteller	18	25.000	450.000	3	54	8.333	7	126	750	94.500	180	544.500
Nakliye	1	5.000	5.000	3	3	1.667	5	5	750	3.750	8	8.750
Nalburiyeler	7	13.000	91.000	3	21	4.333	4	28	750	21.000	49	112.000
Oteller	15	20.000	300.000	3	45	6.667	12	180	750	135.000	225	435.000
Oto Tamirciliği	10	5.000	50.000	3	30	1.667	3	30	750	22.500	60	72.500
Pansiyonlar	6	3.000	18.000	3	18	1.000	4	24	750	18.000	42	36.000
Pastane	2	3.000	6.000	3	6	1.000	5	10	750	7.500	16	13.500
Pencere Bayileri	4	18.000	72.000	3	12	6.000	5	20	750	15.000	32	87.000
Pideci	2	5.000	10.000	3	6	1.667	3	6	750	4.500	12	14.500
Pvc	1	15.000	15.000	3	3	5.000	5	5	750	3.750	8	18.750
Reklam Şirketleri	2	8.000	16.000	3	6	2.667	3	6	750	4.500	12	20.500
Saatçi	1	5.000	5.000	3	3	1.667	2	2	750	1.500	5	6.500
Seyahat Ajantaları	3	9.000	27.000	3	9	3.000	3	9	750	6.750	18	33.750
Sigorta	1	2.500	2.500	3	3	833	2	2	750	1.500	5	4.000
Sobaci	1	1.500	1.500	3	3	500	3	3	750	2.250	6	3.750
Spor Salonu	1	1.000	1.000	3	3	333	3	3	750	2.250	6	3.250
Süpermarketler	3	70.000	210.000	3	9	23.333	9	27	750	20.250	36	230.250
Süt Ürünleri	1	4.000	4.000	3	3	1.333	3	3	750	2.250	6	6.250
Taksiciler	24	1.000	24.000	3	72	333	1	24	750	18.000	96	42.000
Taş Ocacı	1	3.000	3.000	3	3	1.000	8	8	750	6.000	11	9.000
Tekne Tamirciliği	1	5.000	5.000	3	3	1.667	3	3	750	2.250	6	7.250
Tekstil	2	5.000	10.000	3	6	1.667	2	4	750	3.000	10	13.000
Telekom	1	12.000	12.000	3	3	4.000	3	3	750	2.250	6	14.250
Terzi	4	2.000	8.000	3	12	667	2	8	750	6.000	20	14.000

Küçükkenyu Değerleri Sempozyumu (30 Ağustos 2008)

Tesisatçı	3	3.000	9.000	3	9	1.000	3	9	750	6.750	18	15.750
Tuhafiyeciler	6	1.500	9.000	3	18	500	2	12	750	9.000	30	18.000
Tüpgaz Bayileri	5	4.000	20.000	3	15	1.333	3	15	750	11.250	30	31.250
Turizm	3	5.000	15.000	3	9	1.667	2	6	750	4.500	15	19.500
Unlu Mamüller	1	3.000	3.000	3	3	1.000	5	5	750	3.750	8	6.750
Yufkacı	1	1.500	1.500	3	3	500	5	5	750	3.750	8	5.250
Zahireciler	1	3.500	3.500	3	3	1.167	4	4	750	3.000	7	6.500
Zeytinciler	22	8.000	176.000	3	66	2.667	3	66	750	49.500	132	225.500
Zeytinyağı İmalatçıları	5	18.000	90.000	3	15	6.000	15	75	750	56.250	90	146.250
Zirai İlaçlar	2	3.000	6.000	3	6	1.000	2	4	750	3.000	10	9.000
Züccaciye	2	3.000	6.000	3	6	1.000	3	6	750	4.500	12	10.500
Genel Toplam (Aylık) Ytl	472		4.504.000		1.416			2.512		1.884.702	3.928	6.388.702
Genel Toplam (Yıllık) Ytl			54.048.000							22.616.424		76.664.424
Ortalama Kişi Başına Gelir (Yıllık) Ytl												19.517

Not : Aile birey ortalama sayısı hesaplamalarda 3 kişi olarak öngörülmüştür.

Küçükkeyu Değerleri Sempozyumu (30 Ağustos 2008)

Küçükkeyu Belediyesi Köyleri				
Köyler	Nüfus	Ortalama Aylık Gelir YTL	Aylık Ortalama Gelir Toplamı YTL	Yıllık Ortalama Gelir Toplamı YTL
Yeşilyurt	400	3.000	1.200.000	14.400.000
Bahçedere	300	1.500	450.000	5.400.000
Adatepe	200	3.000	600.000	7.200.000
Adatepebaşı	600	2.000	1.200.000	14.400.000
Çetmibaşı	450	1.000	450.000	5.400.000
Küçükçetmi	150	1.250	187.500	2.250.000
Nusratlı	350	2.500	875.000	10.500.000
Boztepe	150	1.000	150.000	1.800.000
Arikli	300	1.250	375.000	4.500.000
Çaltıköy	300	1.500	450.000	5.400.000
Hasanobası	100	1.000	100.000	1.200.000
Kokulutaş	100	1.000	100.000	1.200.000
Genel Toplam	3.400		6.137.500	73.650.000
Ortalama Kişi Başına Gelir (Yıllık) Ytl				21.662
Ortalama Kişi Başına Gelir (Yıllık) Usd		Parite :	1,300	16.663

Not : Aile birey ortalama sayısı hesaplamalarda 3 kişi olarak öngörülmüştür.

Küçükkuymu Belediyesi Köyleri				
Köyler	Nüfus	Ortalama Aylık Gelir Ytl	Aylık Ortalama Gelir Toplamı Ytl	Yıllık Ortalama Gelir Toplamı Ytl
Yeşilyurt	400	3.000	1.200.000	14.400.000
Bahçedere	300	1.500	450.000	5.400.000
Adatepe	200	3.000	600.000	7.200.000
Adatepebaşı	600	2.000	1.200.000	14.400.000
Çetmibaşı	450	1.000	450.000	5.400.000
Küçükçetmi	150	1.250	187.500	2.250.000
Nusratlı	350	2.500	875.000	10.500.000
Boztepe	150	1.000	150.000	1.800.000
Arıklı	300	1.250	375.000	4.500.000
Çaltıköy	300	1.500	450.000	5.400.000
Hasanobası	100	1.000	100.000	1.200.000
Kokulutaş	100	1.000	100.000	1.200.000
Genel Toplam	3.400		6.137.500	73.650.000
Ortalama Kişi Başına Gelir (Yıllık) Ytl				21.662
Ortalama Kişi Başına Gelir (Yıllık) Usd		Parite : 1300		16.663

Not : Köy gelir kaynakları zeytincilik, hayvancılık ve turizm olması nedeniyle kişi başına düşen ortalama gelir daha yüksektir.

Küçükkuymu Beldesi Ekonomik ve Sosyal Durum Genel Tablosu				
	Nüfus	Ortalama Aylık Gelir Ytl	Aylık Ortalama Gelir Toplamı Ytl	Yıllık Ortalama Gelir Toplamı Ytl
İşveren Ve Aile Bireyleri	1.416	3.181	4.504.000	54.048.000
Emekliler	600	1.000	600.000	7.200.000
Çalışanlar	2.512	750	1.884.000	22.608.000
Belediye Çalışanları	90	1.000	90.000	1.080.000
Sağlık Ocağı Çalışanları	30	1.000	30.000	360.000
Eğitim Kurumları	50	1.000	50.000	600.000
Köyler	3.400	1.805	6.137.500	73.650.000
Yazlıkçılar	38.000	2.500	95.000.000	570.000.000
Genel Toplam	46.098		108.295.500	729.546.000
Ortalama Kişi Başına Gelir (Yıllık) Ytl				15.826
Ortalama Kişi Başına Gelir (Yıllık) Usd			Parite : 1300	12.174

Not : Yazlıkçılar için Yıllık Ortalama Gelir Toplamı 6 ay üzerinden hesaplanmıştır

KÜÇÜKKUYU'DA SOSYAL FAALİYETLER

Fernur SÖZEN

Fertarım Ürünleri Limited Şirketi
Küçükkuşu-Çanakale

Herkesin hayatta idealleri vardır. Benimde idealim çocukluğumdan beri sahipsizlere sahip çıkmak, kimsesizlere kimse olabilmektir. 16.02.2006 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuyla bir protokol imzalayarak, denize 100 metre uzaklıkta 8 dönüm araziye bağışlayıp, beş adet Sevgi Evi ve bir yönetim binası yapıp içinin de teşrifatını yaparak babamın adını verdiğimiz Ferudun SÖZEN Sevgi Evlerini SHÇEK' e bağışladık. 20 ayda bitirmeyi taahhüt ettiğimiz bu projeyi 8 ay gibi kısa bir sürede hayata geçirdik.

20.06.2006 tarihinde yani beş ay sonra SHÇEK ile ikinci bir protokol imzalayarak gene 8 dönüm içine 8 dairenin yer aldığı Hamiyet SÖZEN Sevgi Bloğunu içinin de tefrişatını yaparak SHÇEK' e bağışladık. Hamiyet-Ferudun Sözen Sevgi Evleri Çocuk Yuvası 0-12 yaş grubu 147 çocuk kapasitelidir.

Her Sevgi Evimiz 15 çocuk kapasiteli olup şu an 12 çocuk yaşamaktadır. 6 Bakıcı Anne dönüşümlü olarak bir eve hizmet vermektedir. Annelerimiz Meslek Lisesinin Çocuk Gelişimi bölümü mezunlarıdır. Her evin bir temizlikçisi bulunmaktadır.

Hamiyet-Ferudun Sözen Sevgi bloğundaki bir dairede yaşayan çocuk sayısı 9' dur. Kurumumuzda hizmet alımı personelinin haricinde kamu personeli olarak bir kuruluş müdürü, bir sosyal çalışmacı, bir psikolog, bir çocuk gelişimci, iki hemşire, bir çocuk eğiticisi ve bir öğretmenden oluşan meslek kadrosu mevcuttur. Ayrıca kurumun diğer hizmetlerinde kullanılmak üzere iki teknisyen, bir kaloriferci, bir ambar memuru ve bir hizmetli personel görev yapmaktadır. Sevgi Evleri projesiyle çocuklar koğuş sisteminden kurtularak ev ortamında büyümektedirler.

2007 yılında H.F.S. Çocuk Yuvası Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yardım Derneğini kurarak çocuklarımızın yaşam kalitesini arttırmayı hedefledik.

Ege Denizinin engin sularına bakan kaz dağlarının eteklerindeki sevgi evlerinde yaşayan çocuklarımızın Atatürk ilkeleri ışığında dinini bilen ve tanıyan, Türk örf ve adetlerine sahip çıkabilen çocuklar olarak yetişmelerini istiyorum. Onları bir gün vatan ve milletlerine hizmet ederken görmek en büyük dileğimiz.

“Var mısınız bir elinden de siz tutmaya” diyor. Hamiyet-Ferudun Sözen Sevgi Evleri Çocuk Yuvasına yüreği sevgi, kuağı şefkat dolu gönüllüleri, anneleri, babaları, ağabeyleri kurumumuza davet ediyorum. Sızsız olmaz.

Ulu önder Atatürk' ün “İsterim ki daima ideallerimi gençlere aşılayınız ve daima korumak hususunda çalışınız” sözlerini hep yüreğimde hissettim.2007 yılı Mayıs

ayında 16 derslikli Fernur Sözen İlköğretim Okulunu Milli Eğitim Bakanlığına başışladık. Sevgi Evlerinde yaşayan çocuklarımızla bu coğrafyada yaşayan çocukların el ele yürek yüreğe çağdaş bir eğitim almalarını hedefliyoruz. İçinde doğup yetiştiğim topraklara vefa borcumu ödemek adına çıktığım bu yolculukta tek düşündüğüm Küçükkenyü ya katabileceğim değerlerdi. Kimsesizlerin kimsesi olabilmek sahipsizlere sahip çıkabilmek ve yaşadığım bu cennet coğrafyada İlim İrfan yuvaları yaratabilmek işte çocukluğumdan beri yüreğimde taşıdığım idealler hayaller ve heyecanlardı bunlar.

16.02.2006 yılında SHCEK' le bir protokol imzalayarak denize 100 metre uzaklıkta 8 dönüm araziye başışlayıp beş adet sevgi evi ve bir idare binası yapıp içinin de tefrişatını yaparak babamın adı verdiğim Feridun SÖZEN Sevgi evlerini SHCEK e başışladık. 20 ay da bitirmeyi taahhüt ettiğimiz bu projeyi 8 ay gibi kısa bir sürede hayata geçirdik.

20.06.2006 tarihinde yani 5 ay sonra SHCEK ile ikinci bir protokol imzalayarak 8 dönüm içine 8 dairenin yer aldığı Hamiyet SÖZEN sevgi evi bloğunu içinin de tefrişatını yaparak SHCEK e başışladık. Hamiyet Feridun SÖZEN Sevgi Evleri Çocuk Yuvası 147 çocuk kapasitelidir. Sevgi Evleri Projesi ile çocuklar koğuş sisteminden uzaklaştırılarak ev ortamında büyümektedirler. Bu bakım modeli ile toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamayan çocuklar kendine güvenli geleceğe umutla bakabilen arkadaşlık kavramlarını doyasıya yaşayabilen gençler olarak yetişmektedir. Her sevgi evimiz 15 kapasitelidir. 6 bakıcı anne dönüşümlü olarak bir eve hizmet vermektedir. Annelerimiz meslek lisesinin çocuk gelişimi bölümü mezunudur. Hamiyet SÖZEN Sevgi bloğunda yaşayan bir dairedeki çocuk sayısı 9 'dur.

Kurumumuzda hizmet alımı personelinin haricinde; Kamu personeli olarak. 1 Kuruluş Müdürü, 1 Sosyal Çalışmacı, 1 Psikolog, 1 Çocuk Gelişimci 2 Hemşire 1 çocuk eğitici ve bir öğretmenden oluşan meslek kadrosu mevcuttur. Ayrıca kurumun diğer hizmetlerinde kullanılmak üzere 2 teknisyen 1 kaloriferci, 1 ambar memuru ve 1 hizmetli personel görev yapmaktadır.

Böylece Küçükkenyü da istihdam yaratılarak ekonomiye sürekli bir katkı sağlanmaktadır.

Yolları kendi çocuklarımızla kesişecek masumlar için gönül veren bizler herkese bir şans tanımak gerektiğine inanarak, yardım etmek, bir sanattır diyerek 2007 yılında HFS Çocuk Yuvası Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yardım Derneği kurarak çocuklarımızın yaşam kalitesini artırmayı hedefledik.

Ege denizinin engin sularına bakan kaz dağlarının eteklerindeki sevgi evlerinde yaşayan çocuklarımızın Atataürk İlkeleri ışığında, dinini bilen ve tanıyan, Türk örf ve adetlerine sahip çıkabile çocuklar olarak yetişmelerini istiyorum. Onları bir gün vatan ve milletlerine hizmet ederken görebilmek en büyük dileğimiz. Varmısınız bir elinden de siz tutmaya diyor. Hamiyet Feridun SÖZEN Çocuk Yuvası. Yüreği sevgi, kucağı şefkat dolu gönüllüleri Kurumumuza davet ediyoruz. Çünkü sıziz olmaz. naniyorum ki sağlıklı bir toplum ve mutlu yarınlar için sahip olduğumuz en değerli varlıklarımız çocuklardır.

Ulu önder Atatürk'ün "İsterim ki Daima İdeallerimi Gençlere Aşılınız ve Daima Korumak Hususunda Çalışınız." Sözlerini hep yüreğimde hissettim. 2007 yılı Mayıs ayında 16 Derslikli Fernur SÖZEN İlköğretim Okulunun Protokolünü yapıp, 8 ay gibi kısa bir sürede tamamlayarak Milli Eğitim Bakanlığına Başışladık.HFS Çocuk Yuvasında yaşayan çocuklarımızla bu coğrafyada yaşayan çocuklarımızın el ele yürek yüreğe, çağdaş bir eğitim almalarını hedefliyoruz.

ALTERNATİF TURİZM KAYNAKLARI: YEŞİLYURT KÖYÜ ÖRNEĞİ

Av. Mehmet ÖNGEN

Kazağı Otelleri Derneğı Başkanı

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre, Őu anda dünya turizm gelirleri 700 milyar doları bulmuştur. Örgütün tahminlerine göre de, bu rakam, 2020 yılında 2 Trilyon Dolara UlaŐacaktır. Ülkemizde ise Turizm, döviz getirisi açısından neredeyse birinci sektör durumuna gelmektedir. Geçen yılın Turizm sektöründen ülkemize döviz girdisi 20 Milyar dolara ulaŐmaŐtır. Peki, ulusal ve uluslar arası ölçekte , böylesine devasa bir sektörün talebini yaratan temel faktörler nedir ? TartıŐmasız olarak söyleyebiliriz ki, en önemli temel faktör, **Nitelikli Doğal ve Kültürel Çevredir !**

Bu dev sektörün müşterileri yani seyahate çıkanlar, artık araştırma kitaplarından veya seyahat acentalarından, tatil için gidecekleri destinasyonların çevre kaliteleri hakkında araştırma ve sorgulama yapıyorlar. Örneğın, Konaklayacakları otelin doğal, tarihi ve kültürel çevre özellikleri nelerdir ? Deniz turizmi ise, mavi bayrak var mı? Çevre temiz mi, vs gibi. Önümüzdeki yıllarda bu kaygı, daha da artacak. Dünya turizm anlayışında gelecekte daha radikal değişimler yaŐanacak.Ve bu gerçeğın doğal sonucu olarak da, insanın doğasına, aklına ve doğanın yapısına, bilime uygun turizm anlayıŐları ön plana çıkacak...Bu geliŐimin devamında da, kaçınılmaz olarak, **Çevre Olgusu** her zamankinden daha ciddi olarak önemini hissettirecek.

İŞte bu yaklaŐım, 1980 ‘ li yıllarda, **Eko**, diğeri adıyla **Soft Turizm** kavramının doğmasına zemin hazırlamıştır. 14 Haziran 1992 tarihinde gerçekteŐirilen ve Türkiye’ nin, Cumhurbaşkanı düzeyinde yer aldığı, 180 devlet ve hükümet başkanının katıldığı Rio Zirves, çevre ve kalkınma üzerine, Birleşmiş Milletlerin bugüne kadar düzenlediğı en büyük organizasyondur.

Bu dev zirvede kabul edilen Gündem 21’ in, diğeri adıyla 21. Yüzyilin Gündeminin, turizm sektörüne uyarlanması sonucu hazırlanan rapor, kalkınmaya ve çevreye uyumlu **Sürdürülebilir Turizmi** Şöyle tarif ediyor :

“ sürdürülebilir turizm gelişimi, bugünkü turistlerin ve ev sahibi bölgelerin ihtiyaçlarını, geleceğın olanaklarını ve çevre değerlerini koruyarak ve daha iyi hale getirerek karŐılar. sürdürülebilir turizm ürünleri, yerel çevreyi, toplumsal – kültürel değerleri bozan değil, bu varlıkları koruyan bir turizm etkinliğinden yararlandırın ürünlerdir.“

İşte, Eko Turizm Gerçeği budur...!

Nitekim, Dünya Turizm Örgütü de, Eko Turizme, şöyle bir tanımlama getiriyor: Eko turizm, doğal bölgelere yapılan , çevreyi korumayı ve yöre halkının refahını arttırmayı amaçlayan , sorumlu ve duyarlı bir seyahat ve turizm çeşididir.

Rio Zirvesine imza koyan Türkiye, Eko Turizm olgusu ile yeni yeni tanışıyor. Esasen, yalnızca Türkiye değil, dünya turizmi de, bu anlayış ile yüz yüze geleli çok fazla zaman olmadı. Turizm terimi, Oxford İngilizce sözlüğünde ilk kez 1811 yılında yer almasına karşın, Eko Turizm kavramı, bundan yüzlerce yıl sonra, 1983 yılında yazılı metinlere geçmiştir.

Tabi bunun doğal sonucu olarak da, Eko Turizmin, dünya turizm gelirleri pastasından aldığı pay, kitle turizmine göre çok çok azdır. Örneğin, elimize ulaşan son kesin verilere göre, 2000 yılında toplam turistlerin ancak % 4 'ü, eko turizm amaçlı seyahat etmiş. Hal böyle olunca, şu anda turizm sektörü, eko turizm konusuna pek sıcak bakmıyor. Öyle ya, ekonomik verimliliği yüksek olmayan bir alanda sektörün işi ne...? Yatırımcı, koyduğu paranın karşılığını geri almanın ve getirisinin matematiksel hesabını yapmak zorunda.

İşte bu sebeple de, çok yıldızlı, herşey dahilli, açık büfeli otellerde yapılan deniz – kum – güneş rekreasyonunun dışına çıkamayan paket turizm uygulamasına karşı olarak alternatif eko turizm etkinlikleri geliştirilemedi. Kültürlü , paralı turistlerin yerini , sabahtan akşama kadar yemek yiyip – içki içen obez lümpenler aldı. Yani sonuç olarak özetlemek gerekirse, turist, halkımızı , doğamızı, tarihimizi ve kültürümüzü tanıyamadan, öte yandan da, ülkemizin küçük esnafına, sanatçısına, köylüsüne yani yerel halkına para bırakmadan ülkemizden ayrılıyor...

Eko Turizmin, diğer adıyla Soft Turizmin, ekonomik, kültürel ve sosyal önemi, işte böylesine önemlidir. Fazla söze ne hacet.! Yaşamın gerçeği, bize doğruyu – yanlış zaten açıkça gösteriyor. İşte bu gerçek, bize açıkça yol gösteriyor :

Nedir bu yol ?Eko Turizm, Sosyal – Ekonomik ve Kültürel Anlamda , Bu Ülkenin Geleceğidir !

Yalnızca bizim değil, esasen tüm dünyanın da geleceğidir. Artık hepimiz biliyoruz ki ; çocuklarımızın ve torunlarımızın yani neslimizin geleceğinin, en ciddi ve acil ihtiyacı, temiz ve sürdürülebilir bir doğal çevredir.

Bu kapsamda yeşilyurt köyünden özellikle bahsetmek gerekir. yukarıda belirtmeye çalıştığım gerçeklerin ışığında, Birleşmiş Milletler, 2002 yılını, uluslar arası eko turizm yılı ilan etti. Bizim Turizm Bakanlığımız da, aynı yıl 12 – 14 Nisan tarihleri arasında Turizm Şurası düzenleyerek, 'Türkiye' de 2002 'yi, Eko Turizm Yılı ilan etti. Peki , etti de ne oldu...? Her platformda şu iddiayı tekrarlarım: Teori ve pratik, yani kitaplarda yazılanlarla, yaşamın gerçekleri her zaman aynı yönde ilerlemiyor. hatta çokçası, çelişiyor. Aynı yıl yani Bakanlığın, 2002' yi, Eko Turizm yılı ilan ettiği sene, dönemin turizm Bakanı ile bir Televizyon programında beraberdik.

Ben Eko yani Soft Turizmin, ülkeimizdeki öncü bölgesi Kazdağları'nı anlatıyorum. Sorunlarını dile getiriyorum. Ve o anda neye tanık oldum biliyor musunuz ? o yıl eko turizm yılı ilan eden bakan, eko turizmin öncü bölgesini bilmiyor....! adını bile duymamış ! Yine, bakanlığın Çanakkale İl Müdürü, oturduğu makamına 80 km. uzaklıktaki bölgemizi maalesef bir kez olsun ziyaret etmedi. Bakanlık, Eko Turizm yılı ilan etti de, ne oldu? Bölgemizi bilmeyen, görmeyen bir Devlet, sektörümüzün gelişmesine nasıl katkıda bulunabilir ki...! Oysa bir de, gerçeğe bakalım. Yani biraz önce sözünü ettiğimiz, teoninin karşısındaki yaşamın kendi pratiğine! Devletin bilmediği, gitmediği, ilgilenmediği Kazdağları'nda, bir avuç girişimci, her türlü ekonomik – bürokratik ve fiziki zorlukları cesurca göğüsleyerek, bir değer yaratmaya çalışıyor. çok değil , şunun şurasında daha on yıl önce, bölge turizmcilerinin bile bilmediği, varlığından habersiz oldukları kazdağları 'da, birbirinden güzel butik oteller yapıyorlar. Ve o bir avuç cesur girişimcinin ellerini taşın altına koyarak gerçekleştirdikleri yatırımlar ; Kazdağları'nda, bölgesel bir kalkınmanın ilk temel taşlarını oluşturdu.

Onbeş yıl önce Yeşilyurt Köyü, Anadolu' nun 40 bin tane köyünden herhangi biri idi. Bölgedeki benzerleri gibi, zeytincilikle geçinen ve Ege' nin karakteristik özelliklerini taşıyan bir köy. 25 yıl önce, bağlı ilçemiz Ayvacık' ta Avukatlığa başladığımda, hemen hemen bütün hafta sonlarını kendi köyüm olan Yeşilyurt' ta geçiriyordum. Birgün köylülerimle sohbet ederken şunları anlattığımı, halen hatırlayan köylülerim var

Diyordum ki;

“ bu köyün geleneksel yapısını ve mimari dokusunu çok iyi koruyalım. köyümüzde bir turizm merkezini neden kuramıyoruz? bunu yapan batıların bizden çok fazla özellikleri mi var ? ben ileriki yıllarda, bu hamleyle, bir otel yaparak katkıda bulunmayı hayal ediyordum....”

İlgiyle ama daha çok şaşkınlıkla dinlerlerdi beni. Çünkü bunları anlattığım yıllarda, bölgede Turizmin “T” si yoktu. Sonra yapılaşma ile ilgili sorunlar çıktı. Yeşilyurt'a ilgi başlayınca, rant kaygısı da gündeme geldi. Geleneksel yapı dokusunun dışında katli apartman yapılmaya başlanınca, buna karşı mücadele başlattık. Önceleri zorla, giderek, ikna yoluyla, bu mücadele başarıya ulaştı. Şimdi geldiğimiz noktada iki temel değer var Yeşilyurt Köyünde: Birincisi ve esasen daha önemlisi, Köylünün tamamına yakını, turizmden ekmek yiyor. Kendi el ürünlerini, ürettikleri yiyecekleri güzel bir şekilde değerlendiriyor. Köylülerinin korunmasında, çevrenin temiz tutulmasında özen gösteriyor. Yani Soft Turizmin, ana unsurunun temel dokusunu oluşturuyorlar. çünkü biliyoruz ki, soft turizm, bulunduğu çevre ile, doğası ve insanı ile bir bütün oluşturur ve anlam kazanır..

Yeşilyurt Köyündeki ikinci temel değer de , köyümüzdeki işletmeler. Şu anda çeşitli büyüklükte 15 adet, konaklama ve cafe- restaurant işletmesi faaliyet gösteriyor.

Soft Turizmin konukları, ekonomik ve sosyo – kültürel açıdan , ortamın üstü konumdaki kişiler ve aileler olduğu için, köyümüze para bırakıyorlar. Köylülerimizle ilişkiler kuruyorlar, sohbet ediyorlar. Köylülerimizin, vizyonları geliyor. Ufukları genişliyor. Bilgileri ve görgüleri artıyor. Dünyaya ve olaylara daha akılcı yaklaşma yeteneklerini kazanıyorlar. Bu sıcak ortamdan aldıkları pozitif elektriği, döndüklerinde kendi çevrelerine taşıyorlar. Kentteki ve Köydeki insanlar arasında, Muhteşem bir sosyo – kültürel köprü oluşuyor. İşte Eko Turizm gerçeği ! İşte Soft Turizmin önemi ve değeri...!

Eko Turizmin türkiye’deki ilk uygulama örneği olarak yeşilyurt köyü, boğaziçi üniversitesi, çanakkale onsekiz mart üniversitesi, balıkesir üniversitesi gibi bilim kurumlarının, araştırmalarına konu oluyor. Yeşilyurt köyünde kurduğumuz , sivil inisiyatif ile kalkınma modeli, avrupa’ nın çeşitli ülkelerine, ülkemizin değişik bölgelerine örnek oluşturuyor.

Üç yıl önce, KKTC ve Birleşmiş Milletlerin ortaklaşa düzenlediği ve benim de Türkiye’yi temsilen katıldığım uluslararası Eko Turizm Konferansında, Kazdağları ve Yeşilyurt örneğini, yüzlerce katılımcı ile paylaşma imkanı buldum. Bu çalışmalarımızı, geçtiğimiz aylarda kurduğumuz **Kazdağları Otelleri Derneği** ve **Yeşilyurt Köyü Kültür ve Turizm Derneği** ile kurumsal alanda sürdürmeye, paylaşmaya devam edeceğiz. Bundan büyük bir mutluluk duyuyoruz. Çünkü Eko Turizm, özünde bir Gönül İşidir. Soft Turizm, bir **Yaşam Biçimidir**.

Yaşamlarının merkezlerine yalnızca parayı ve finansal kaygıları değil, ondan evvel sevgiyi – saygıyı – üretmeyi- paylaşmayı ve bu mübarek doğayı alan insanların uğraşdır. Çünkü artık hepimiz biliyoruz ki; **yaşadığımız dünya, atalarımızdan kalan bir miras değil, çocuklarımıza bırakacağımız bir emanettir...**

KAZDAĞLARI GÜNEYİNDEKİ YERLEŞME KÜLTÜRÜ VE BİR ÖRNEK: ADATEPE KÖYÜ

İsmail ERTEN

Mimar

ÖZET

Çanakkale coğrafi ve jeopolitik yapısı dolayısıyla yaşamın aktığı, kültürlerin keştiği bir konumdur. Bu özellikleri, yapılaşmaya da yansımış ve zengin bir birikim oluşturmuştur. Zamanın çok öncelerinden bu yana yapılaşma ve yaşam kültürünün birikim yarattığı alanlardan birisi de Kaz dağlarının güney yamaçlarındaki yerleşimlerdir. Bu yerleşimler aklın ve birikimin işlevle birleşimiyle oluşmuştur. Hala yaşama kaynaklık etmekte olan bu köyler, kimliğimize önemli değerler katmaktadır. Kimlikli yapılaşmanın ve tarihsel kültürün özgün halini bozulmadan görmemizi sağlayan köylerden birisi de Adatepe'dir. Avlulu evleri, taş ve ahşap malzemeleri, düz ve kırma çatıları, pencere kapı oranları ve sokaklarıyla Adatepe köyü korunmalıdır. Ayrıca mutlaka koruma imar planına kavuşmalıdır.

Anahtar kelimeler: *Biga Yarımadası, Kazdağı güneyi Yerleşimleri, Tarım, Adatepe köyü, Tarihi yerleşim, Koruma imar planı.*

ÇANAKKALE (BİGA YARIMADASI) BÖLGESİ YAPILAŞMA HAVZALARI VE KÜLTÜRÜ

Çanakkale yapılaşmasının yoğunlaştığı havzalar 3 üst bölümde incelenebilir. Birinci Yapılaşma havzası; Deniz ve boğaz boyunca uzanan sahil kesimidir. İkinci Yapılaşma Havzası; Kaz dağlarından başlayıp batı yönünde ilerleyen Kara Menderes Çayı boyunca oluşan yapılaşma havzasıdır. Üçüncü Yapılaşma Havzası ise; Yine Kaz Dağlarından başlayıp kuzeye doğru ilerleyen Kocabaş Çayı boyunca oluşan yapılaşma havzasıdır (Res. 1). Çanakkale Yapılaşma Havzalarının binlerce yıllık birikimi, bölgenin bir geçiş alanı olması ve çeşitli kültürlerin etkisiyle harmanlanmış, zengin bir çeşitliliğe kavuşmuştur. Doğudan İç Anadolu, güneyden Ege, kuzeyden ise Balkanlar, Trakya kültürleri Çanakkale ve civarını binlerce yıldır etkilemiştir. Bütün kültürlerin etkisi, bölgede baskın bir ve tek kültürün oluşmasını önlemiştir. Bu durum bölgenin, çok ve çoğul kültürlü olduğu görülmektedir (Res. 2)

YERLEŞİMİN BELİRLEYİCİSİ TARIM

Kara Menderes ve Kocabaş Çaylarının suladığı geniş ova ve düzlükler tarıma en elverişli alanlar olarak hala işlevini sürdürür. Bu zengin tarım toprakları binlerce yıllık yerleşimin bugüne yansımalarıdır. Bugün Çanakkale ilindeki, başat ilçe kasabalarının (Bayramiç-Ezine-Merkez ile Çan-Biga yerleşimlerinin) beslediği alanlar bu iki

havzadaki tarımsal üretim arazileridir. Akarsular dışında bir başka yapılaşma havzası olan boğaz ve Ege denizi kıyılarında geniş düzlük ve ovalara pek rastlanmaz. Küçük çayların vadilerinde yapılan tarımın yanı sıra, dik yamaçlarda ve rüzgarlı tepelerde yetişen zeytin ve üzüm üretimi, tarımsal faaliyetin binlerce yıla dayanan ve sürdürülen önemli ürünleridir. Üstelik bu iki tarımsal ürün, çok fazla suya ihtiyaç da duymaz. Bu tarımsal faaliyetlerin, boğaz ve deniz kıyılarındaki yerleşimleri yönlendirdiği tespit edilmektedir.

ÇANAKKALE'NİN GÜNEY YERLEŞİMLERİ

Çanakkale ilinin Güney bölümünde yer alan ve Edremit körfezine doğru uzanan yerleşimler, Kazdağlarının güney yamaçlarında çok eski tarihlere inen yerleşimlerle bilinir. Gülpınar-Edremit yerleşimleri arasındaki köyler incelendiğinde, bazı benzerlikler öne çıkar. Bu köy yerleşimleri, denizden uzaktır. Bu durumun denizden gelecek saldırılara karşı, güvenlik sebebiyle olduğu bilinir. Mutlaka civarı rahat gözetleyebilecek bir yamacın göğsüne, fakat bir tepenin siper edinildiği gizlenmeyi sağlayan konuma sahiptirler.

Fakat hepsinin ortalama +160 kotunda yer aldığı bir başka durumdur. Denizden 160 metre yüksekliğindeki bu kotun özelliği; zeytinin bitip ormanın başladığı bir çizgi olmasıdır. Bilindiği gibi zeytin, doğal ortama göre yetişen ve ürün veren, bu çerçevede dünyanın belli yerlerinde üretilebilen, en iyi ürünlerin ise Edremit körfezinden alınabildiği özellikli bir tarım ürünüdür (Res. 3).

Binlerce yıldır süren üretim, yüzlerce yıllık yerleşimlerin yerinin, en uygun noktasını, bizlere akılla göstermektedir. Bu akıl, denizle yerleşim arasında zeytincilik üretimi yapıldığını, yerleşimden yamaçlara doğru ise hayvancılık yapıldığını gösteriyor. Dolayısıyla, bir taraftan her iki tarımsal faaliyetin faydasından yararlanmak, diğer taraftan iki farklı tarımsal faaliyetin bir birine olası zararlarını (keçilerin zeytin ağaçlarına vereceği zararlar gibi.) engellemek mümkün olabilmıştır.

GELENEKSEL BİR YERLEŞİM: ADATEPE

Adatepe Çanakkale il sınırlarında Ayvacık ilçesine bağlı Küçükkuymu beldesinin kuzeyinde bir yerleşimdir. Adatepe, kıyı yerleşimlerinin önemli örneklerinden birisidir. Adatepe söylencelere bakıldığında bin yıllık yerleşimi ifade eder. Tespit edilen ve eldeki kaynaklara göre, 1530 yılındaki haritada Adatepe'nin varlığı bizlere belgelenir. Daha sonra bölgeye ait haritalar incelendiğinde Adatepe'nin kesintiye uğramaksızın yaşamını sürdürdüğü gözlenir. Tüm bu belgeler asgari 500 yıllık bir yerleşimin birikimiyle bugüne gelen bir mimari kültürün içinde bulunduğumuzu bizlere gösterir. Yüksekçe bir tepenin içindeki bir vadiye yerleşmesi ve bu tepeye her yönden ulaşmanın zor olması, bir ada şeklindeki konumu dolayısıyla adının olduğu gözlenir.

Mübadeleyle birlikte giden Rumların köyün güney bölümünde, Müslümanların ise kuzey bölümünde yer aldığı sözlü kaynaklardan öğrenilmektedir. Her iki mahalle kendi içinde bir dini mekan (Müslüman mahallesindeki hala görülebilen Cami ile şimdiki çınar altındaki meydanda olduğu bilinen ve yıkılmış olan kilise) ile bütünlüştür. Müslüman ve Rum Mahallelerinin kesişim noktaları, büyük konakların ve idareyi de

elinde tutan gösterişli mekanların yer aldığı bir bölgedir. Kesin sınır bulunmaz ve organik sokak dokusuna sahiptir (Res. 4)

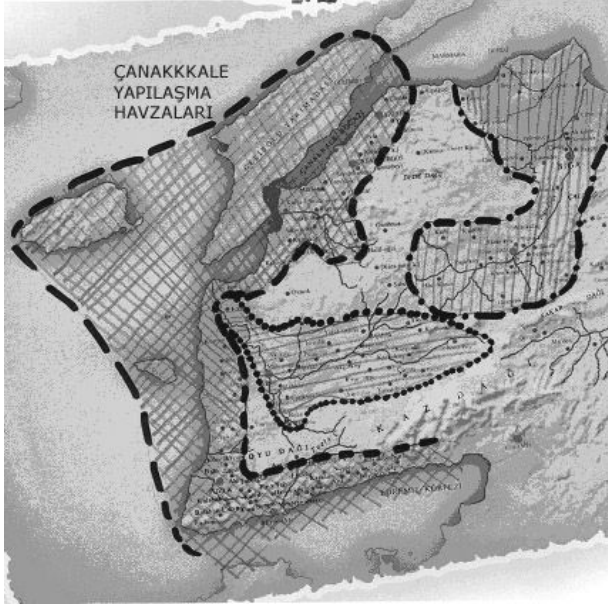
Adapte köyünün 800 haneyi barındırdığı ifade edilir, ancak yapılan yüzeysel araştırmalardan ve yapı izleri üzerinden gidildiğinde bu sayının 400 haneyi bulduğu gözlenmektedir. Bütün yapılar iç avlulu ve bahçeli konumdadır. Sokakla organik ilişkisi bulunur. Eklenti ve müstemilatsız yapı yoktur (Res. 5)

ADATEPENİN YAPILARI

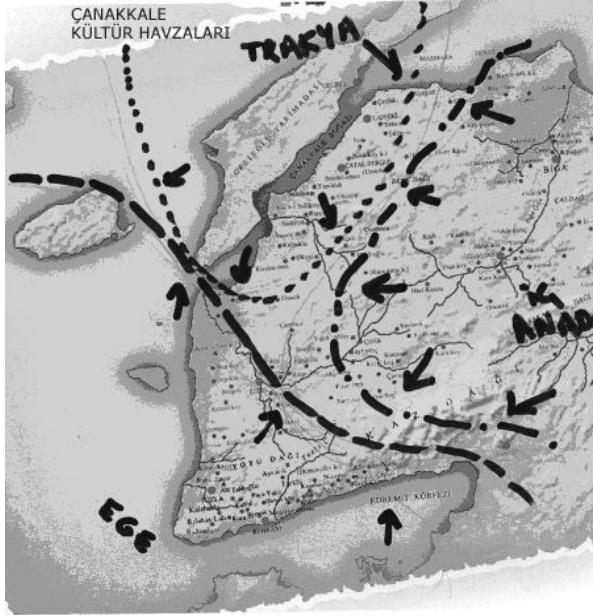
Bölgenin tarımsal faaliyetleri olan zeytincilik ve hayvancılık, yapı-sokak-bahçe ve müstemilatlarını doğrudan etkilemiştir. Adatepe evlerinin ana binaları iki katlıdır, müstemilatlar ise tek katlıdır. Ana yapının alt katında günlük hizmetlerin ve yaşamın geçtiği mekanlar bulunur. Yapı içerisinde yer alan merdivenle üst kata çıkılır. Üst katta yatma birimleri bulunur. Ana binada pişirme ve ıslak hacimler yer almaz. Ana bina ve bahçe ile ilişkili mutfak-hela-yıkama yeri eklenti olarak bahçede yer alır. Ayrıca bir çok yapıdaki müstemilatlar, hem hayvanlarının barındığı ağır-ağıl, hem de ürünlerin konulduğu ambar-kilerden oluşur. Bu müstemilatların, yapıya bitişik olanlarının genellikle mutfak-ambar-kiler, yapıdan uzak bahçe içindekilerin ise ahır-ağıl olduğu tespit edilmektedir. Her iki yapı türünde de dış duvarlar taş malzemedir, kaba yontu ve kamalı örgü sistemine sahiptir. Çatıların ana binalarda kiremitle örtüldüğü ve kırma sitem olduğu gözlenir. Müstemilatlarda ise, mutfak-ambar-kiler mekanlarının çatısı toprak damdır, yazın bu toprak damın, kışlık erzak kurutmaları için kullanıldığı görülür. Ahır-ağıl müstemilatının çatısı ise genellikle tek yönlü veya beşik kırmalı kiremit örtülü çatıdır (Res. 6-11).

SONUÇ

Yerleşim kültürü ve mimari değerler açısından Adatepe önemli olduğu kadar, özgün kimliğe sahiptir. Bu yerleşim 20 yıldan bu yana sit alanı statüsündedir. Bu statü Adatepe'ye değer katmıştır. Fakat, bir süredir zarar oluşturmaktadır. Çünkü süreç yarım kalmıştır, plansızdır ve geçici yapılanma koşullarıyla imarlaştırılmaktadır. Adatepe köyü kentsel sit alanı hızla koruma imar planına kavuşmalıdır. Bu bildiri, çok hedef yerine tek hedefi içeren bir sonucu tercih etmektedir. Tekrarlarsak, Adatepe köyü Kentsel Sit alanı acilen Koruma İmar Planı'na kavuşmalıdır.

Resim 1. Çanakkale yapılaşma havzaları

Resim 2. Çanakkale kültür havzaları.

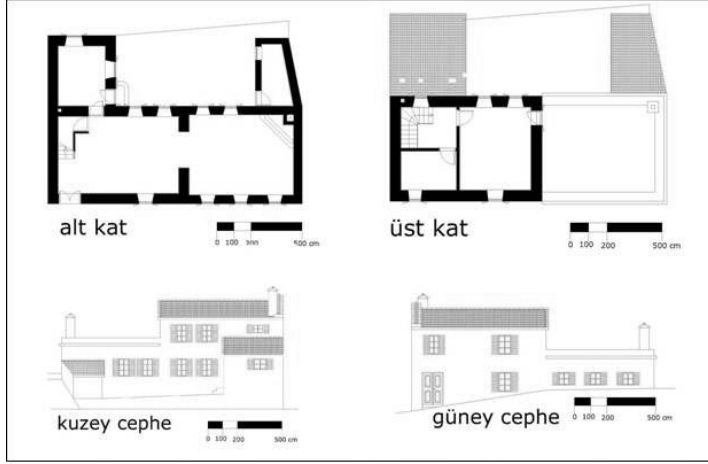
Resim 3. Güney yerleşmeleri +160 kotlu köyler.

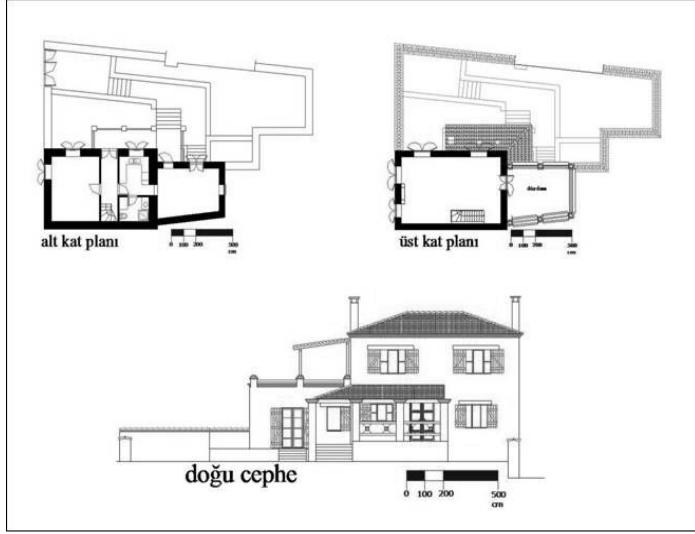
Resim 4. Adatepe mahalleler ve sokak dokusu.

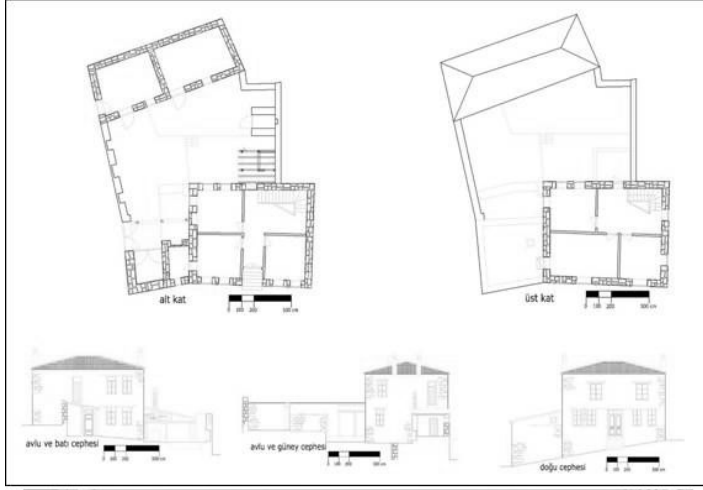
Resim 5. Adatepe yapı bahçe ilişkisi

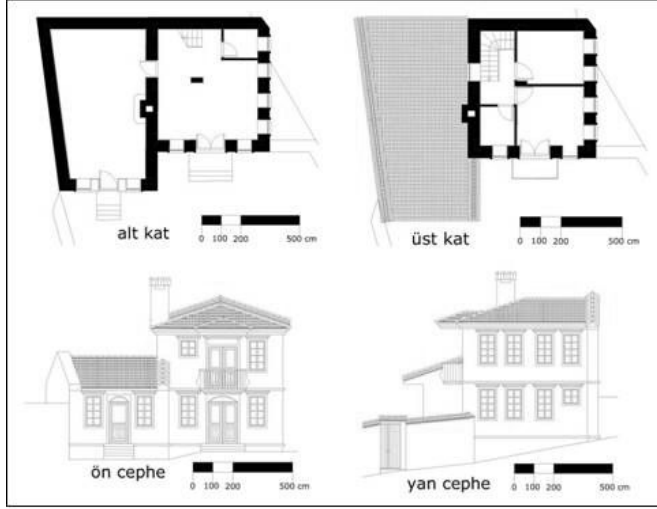
Resim 6. Ev 1

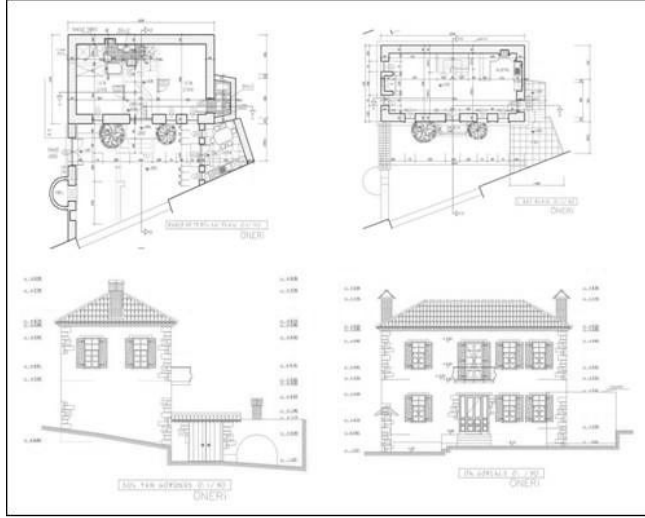
Resim 7. Ev 2

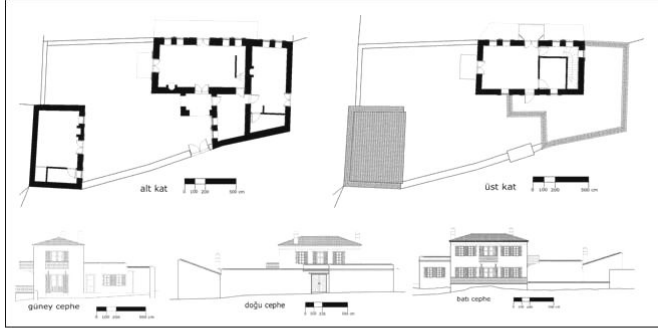
Resim 8. Ev 3

Resim 9. Ev 4.

Resim 10. Ev 5

Resim 11. Ev 6

KÜÇÜKKUYU BELDESİ'NİN DOĞAL POTANSİYELİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KULLANIM SORUNLARI

Telat KOÇ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Coğrafya Bölümü.

ÖZET

Kaz Dağı ile ona bağlı olarak oluşan kaynaklar önemli bir potansiyeldir. Kaz Dağı iklimi, zengin bitki ve hayvan çeşitliliği, tarımsal potansiyeli, mitolojisi yanı sıra "Bin pınarlı İda" olarak adlandırılacak derecede bol kaynaklarıyla su kaynakları bakımından da zengindir. Küçükkeyu ve yakın çevresi de Kaz Dağı doğal zenginliklerinin oluşturduğu çekicilik nedeniyle ikinci konutların arttığı, hızla nüfuslanan ve bu gelişmelere bağlı olarak sürdürülebilir kaynak kullanımı konusunda sorunların geliştiği bir alandır. Kaynakların sürdürülebilir kullanımı için bilimsel olarak tanınması gerekmektedir. Sunulan çalışmada Küçükkeyu ve yakın çevresindeki doğal kaynak potansiyeli belirlenerek sürdürülebilir kullanım konusundaki riskler belirlenmiştir. Küçükkeyu Beldesi; dağlık alanların kıyısında, dar birikinti konileri üzerinde, Akdeniz ikliminin etkili olduğu, toprak sorunlarının fazla olduğu, su kaynakları (yüzeysel ve yeraltı) bakımından zengin, zengin bitki örtüsüne sahip ve zeytin tarımıyla turizmin ön plana çıktığı bir yerleşmedir. Küçükkeyu çevresi mitolojik ve kültürel zenginlikleriyle de dikkat çeken bir alandır. Bununla birlikte son 20 yıllık süreçte hem kıyı hem de iç kesimde (köylerde) ikinci konut oluşumuyla turizme açılmaya bağlı hızlı bir değişim süreci yaşanmaktadır. Küçükkeyu Beldesi hızlı yapılaşma, kaynakların amaç dışı kullanımı, kaynakların taşıma kapasitesinin aşılması baskısıyla karşı karşıyadır. Küçükkeyu Beldesi kaynaklarının sürdürülebilir planlamasının yapılabilmesi için öncelikle durum tespiti ve planlama çalışmalarına ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: Yersistemi, Sürdürülebilirlik, Kıyı yönetimi, Küçükkeyu.

ABSTRACT

Kaz Mountain is an important potential with its resources. Küçükkeyu located in the south of Kaz Mountain. Land use problems studied in this paper in Küçükkeyu and surrounding. Wrong land use in the Küçükkeyu is preparing environmental problems. Scientific results must be apply when the making decision about land use in Küçükkeyu.

Key words: Earth system, Sustainability, Coastal management, Küçükkeyu.

GİRİŞ

Güncel olarak dünya ve Türkiye ölçeğinde uğraşılan temel sorunlardan en önemleri arasında doğal ve sosyal kaynakların hızla tükenişidir. Bu nedenledir ki hem gerçekleştirilen yaşam koşullarının devam ettirilmesi hem de iyileşme

sağlanması için kaynaklara bütüncül bir yaklaşımla yersistemi olarak bakılmaya başlanmıştır. Yersistemi karşılıklı etkileşim halinde iç içe geçmiş; hava, su, yer, canlı ve sosyal kürelerden oluşmaktadır (Koç 2006). Yersisteminin bileşenlerinin sürdürülebilir kullanımı için bu bileşenlerin çok iyi tanınmaları ve taşıma kapasitelerinin aşılması gerekmektedir. Yersistemi bileşenleri arasında güneş enerjisi kontrolünde enerji, su ve madde döngüleri gerçekleşmektedir. Yersisteminin ilk dört küresi (hava, su, yer, canlı) doğal, insan ve etkinlikleri ise sosyal ortamı oluşturmaktadır. İnsan ihtiyaçları gün geçtikçe artarken doğal ortamın taşıma kapasitesinin dikkate alınmaması çevre sorunlarına neden olmaktadır.

Yersitemde enerji, su ve besin başta olmak üzere döngülerin kilit noktalarından birinde toprak bulunmaktadır. Toprakların sürdürülebilir kullanılabilmesi için Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları (AKKS) belirlenmiş ve hangi arazinin nasıl kullanılması gerektiği tanımlanmıştır (Akalan 1974, Kocataş 1996, TÇV 1992 ve 2003 ile kanun ve yönetmelikler 1989, 1998, 2001, 2003).

Yersisteminin tanınması ve sürdürülebilir yönetiminin bu derece önemli olduğu günümüzde sunulan araştırma Küçükkuuyu ve yakın çevresinde sürdürülebilir kaynak kullanımı kurallarına ne derece dikkat edildiği konusunda bir ön bilgi oluşturmaya amaçlanmaktadır. Küçükkuuyu ve çevresinde yapılan arazi çalışmaları ile gözlemler doğal kaynakların kullanımında taşama kapasitesine dikkat edilmediği düşüncesinin oluşmasına neden olmuştur. Araştırma sahasıyla ilgili genel gözlemlerin doğruluğunun sorgulanması ve ilk sonuçlarının paylaşılması bu bildirinin kapsamını oluşturmaktadır.

Küçükkuuyu, Edremit Körfezi batı kıyılarında, Kaz Dağı teklerinde yer alan Çanakkale İli Ayvacık İlçesine bağlı bir beldedir (Şek. 1). Sunulan çalışmada idari sınırlardan daha çok Küçükkuuyu merkez alınarak yaklaşık 150 km² lik bir alan araştırılmıştır (Şek. 1). Araştırmanın hedefleri aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

1. Küçükkuuyu çevresinin doğal potansiyelini belirlemek.
2. Küçükkuuyu çevresinde arazi kullanım durumunu genel hatlarıyla ortaya koymak.
3. Araştırma alanında arazi kullanımının sürdürülebilirlik ilkelerine uyumunu sorgulamak.
4. Ulaşılabilen sonuçlardan hareketle Küçükkuuyu yakın çevresinin sürdürülebilir kullanımı için yapılması gerekenleri belirlemek.

Sunulan araştırma için yukarıda sıralanan sorgulamanın gerçekleştirilmesi sonucunda, arazi gözlemlerimizden hareketle, Küçükkuuyu çevresinde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılmadığı ve bu yaklaşımın devam etmesi durumunda güncel çevre sorunlarının artarak devam edeceği sonucuna ulaşılabileceği görülmektedir.

Doğal ve sosyal kaynakların kullanımında merkezi ve yerel otoriteler karar almaktadır. Sunulan araştırmanın gerçekleştirilmesinin sonucunda ortaya çıkacak bilginin, kullanılması durumunda, karar vericilerin daha doğru karar vermesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

VERİ VE YÖNTEM

Küçükkuuyu ve yakın çevresinde arazi kullanımının sorgulanması sırasında mümkün olduğunca güncel doğal ve sosyal kaynaklara ulaşılmaya çalışıldı (Tablo 1). Küçükkuuyu ve yakın çevresiyle ilgili ulaşılan kaynaklar Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) tarafından kullanılabilmesi için sayısal ortama aktarıldı.

Küçükkuuyu ve yakın çevresi coğrafi ortamı ile ilgili sayısal verilerden hareketle öncelikle Sayısal Yükseklik Modeli (SYM) oluşturularak CBS ortamında sorgulama için gerekli altyapı oluşturuldu. CBS ortamında doğal ortamın her bileşeni (yapı, yerşekli, iklim, su, toprak, bitki) ile ilgili haritaların hepsinin bildiride paylaşılmasının kapsamı genişleteceği nedeniyle öncelikli olan haritalar verildikten sonra sorgulama sonuçlarının paylaşılması ile yetinildi.

DOĞAL POTANSİYEL VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK SORUNLARI

Küçükkuuyu çevresi Kaz Dağı kütlesinin güneybatı kıyısını oluşturmaktadır. Küçükkuuyu çevresinde kıyıda iç kesime doğru, fayların kontrol ettiği basamaklar halinde, hızla alüvyonlardan Paleozoik temel arazilere geçilmektedir (Tablo 2). Küçükkuuyu çevresiyle ilgili olarak yapısal özelliklerden ve ulaşılabilen kaynaklardan (Erol vd. 1981, Erol 1993, Koçman vd. 2007 ve Koç 2007) hareketle jeomorfolojik özellikler ortaya konulmuş ve harita ile ifade edilmiştir. Küçükkuuyu çevresinde %92'yi geçen oranda yamaçların, %68'i geçen oranda da dik-çok dik yamaçların egemen olduğu gözlenmektedir (Tablo 3, Şekil 2). Küçükkuuyu çevresi özellikle Üst Miyosenden başlayarak yaşanan süreçte tektonik hareketlerin belirleyiciliğinde şekillenerek güncek engebeli görünümünü kazanmıştır (Erol vd. 1981, Koçman vd. 2007 ve Koç 2007).

Küçükkuuyu çevresinde Akdeniz iklimi egemendir (Koç 2001, Koçman vd. 2007). Bu durum bitki örtüsünde orman ve zeytinin yaygınlığını sağlamakta ve turizm bakımında her mevsim verimli bir ortam hazırlamaktadır (Koçman vd. 2006). Küçükkuuyu çevresinde etkili olan Akdeniz iklimi doğal kaynakların kullanımını belirleyen temel etmenlerden biridir. Küçükkuuyu çevresinde etkili olan Akdeniz iklimine bağlı yaz kuraklığı nedeniyle etkili olan yaz kuraklığı mevsimlik derelerin yaygın olmasına ortam hazırlamıştır. Bununla birlikte kaynağını Kaz Dağı'ndan alan Mıhlı Çağı ve kıyı kuşağında bulunan verimli eratlı suyu bölgenin yaşanabilirliğine olumlu katkılarda bulunmaktadır.

Küçükkuuyu çevresinin arazi varlıklarının ortaya konulabilmesi amaçlı olarak Komisyon (1999) çalışmalarında yararlanılarak gerçekleştirilen analizler Tablo 4-7de verilmiştir. Araştırma alanında Kireçsiz/kireçli Orman Toprakları %90'ın üzerinde, şiddetli erozyon görülen alanlar %90'ı geçmekte, ekili tarıma uygun olmayan alanlar %90'a yaklaşmaktadır (Tablo 4, 5, 6). Küçükkuuyu çevresinde arazi

kullanımında % 53.5 ile ormanlık alan ve % 35.4 ile zeytinlikler ön plana çıkmaktadır (Tablo 7). Araştırma alanında ulaşılabilen kaynaklarda yerleşme alanlarının kapladığı alanın genele oranı %1.5 civarında ifade edilmektedir (Şekil 2, Tablo 4-7).

Araştırma alanında özellikleri belirlenen doğal ortamda bulunan nüfus Türkiye İstatistik Kurumu 2007 adrese dayalı verilerine göre 9000 civarındadır. Küçükkuşu çevresinde nüfus daha çok kıyı kesiminde toplanmıştır. Küçükkuşu ve yakın çevresi değerlendirildiğinde bu bilginin, ikinci konutlara yaz döneminde gelen nüfusu kapsamaması nedeniyle, gerçeği yansıtmadığı düşünülmektedir. Araştırma alanının ya nüfusunun 30 000'i geçtiğini düşünmek mümkündür.

Küçükkuşu ve yakın çevresi ile ilgili olarak ortaya konulan doğal potansiyelin güncel kullanımı konusunu yansıtan verilerin olmaması en temel sorundur. Arazi kullanımıyla ilgili güncel verilere ulaşılamaması değerlendirmelerin yalnızca gözlemlerden hareketle yapılması konusunu gündeme getirmektedir. Küçükkuşu ve yakın çevresiyle ilgili en ayrıntılı çalışmalara Sönmezşık (2001, 2006) tarafından editörlüğü gerçekleştirilen Kaz Dağları I ve II bilgi şöleni (sempozyum) bildiri kitaplarında ulaşılabilir. Kaz Dağı ve çevresiyle ilgili gerçekleştirilen I. ve II. Bilgi şölenlerinde Küçükkuşu ve yakın çevresiyle ilgili ayrıntılı çalışmalar bulunmamaktadır. Bu durumda araştırma alanıyla ilgili ayrıntılı arazi kullanımı çalışmalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Küçükkuşu yakın çevresinde arazi kullanımı bakımında ikinci konutlar, kıyı kullanımı ve sahil yolu doğal potansiyelin sürdürülebilir kullanımı konusunda en önemli baskılar olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte sıralanan üç konu ile ilgili ayrıntılı çalışmalara ulaşamamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küçükkuşu ve yakın çevresinin doğal potansiyelinin sürdürülebilir kullanımıyla ilgili bu çalışma aşağıda sıralanan konuların netleştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1. Küçükkuşu çevresinin doğal potansiyelini belirlemek.
2. Küçükkuşu çevresinde arazi kullanım durumunu genel hatlarıyla ortaya koymak.
3. Araştırma alanında arazi kullanımının sürdürülebilirlik ilkelerine uyumunu sorgulamak.
4. Ulaşılabilen sonuçlardan hareketle Küçükkuşu yakın çevresinin sürdürülebilir kullanımı için yapılması gerekenleri belirlemek.

Sunulan araştırmanın başlangıcında Küçükkuşu çevresinde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılmadığı ve bu konuda gerekli altyapının bulunmadığı öngörüsüyle yola çıkılmıştır. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi sırasında doğal ve sosyal kaynakların sayısallaştırılarak Coğrafi Bilgi Sistemleri ile sorgulanması sonucunda elde edilen sonuçların değerlendirilmesi yöntemi izlenmiştir.

Küçükkuuyu ve yakın çevresinin doğal kaynaklarının sürdürülebilir kullanım durumunu sorgulayan araştırmanın başlıca sonuçları aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

1. Küçükkuuyu ve yakın çevresi doğal kaynakları ile ilgi çeken bir alandır.
2. Araştırma alanının doğal-sosyal kaynakları ile ilgili güncel, güvenilir ve ayrıntılı verilere ulaşma sorunu vardır.
3. Araştırma alanıyla ilgili kaynak kullanımını planlayan bilimsel çalışmaya ulaşılammıştır.
4. Küçükkuuyu kıyılarında kıyı kullanımıyla ilgili doğal ve yasal gereklere dikkat edilmediği gözlenmektedir.
5. Bütün Edremit Körfezinde olduğu gibi Küçükkuuyu çevresinde de ikinci konutların zeytinlikler ve orman aleyhine hızla genişledikleri gözlenmektedir.
6. Araştırma alanında iç kesimde yer alan köylerin yakın çevresinde ikinci konut ve turizm tesislerinin baskısı bilinmemektedir.
7. Küçükkuuyu yakın çevresinde yol genişletme çalışmaları kıyıları başta olmak üzere doğal kaynakları bozan çalışmalar olarak devam etmektedir.
8. Küçükkuuyu çevresinde yaz dönemi artan nüfus sonucunda su başta olmak üzere doğal kaynaklar üzerinde baskı oluşmaktadır.

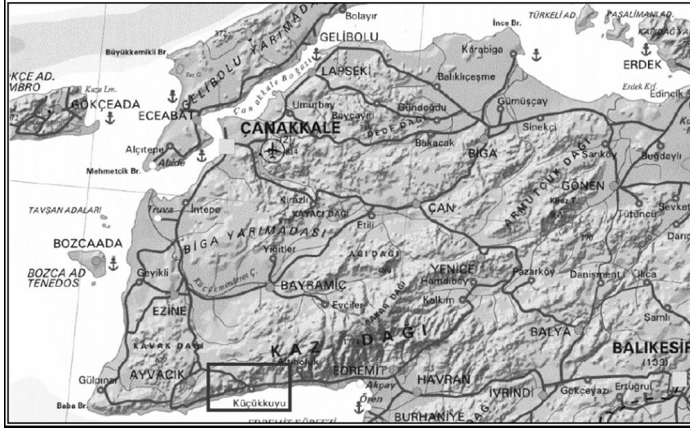
Küçükkuuyu ve yakın çevresiyle ilgili başlangıç niteliğindeki araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde araştırmaya başlamadan belirlenen, Küçükkuuyu çevresinde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda sorunlar vardır, öngörüsünde beklenen sonuçlara ulaşıldığı gözlenmektedir. Araştırma sonuçlarında belirlenen sonuçların çözümü için belirlenen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

1. Doğal ve sosyal kaynakların ayrıntılı belirlendiği çalışmaların gerçekleştirilmesi,
2. Küçükkuuyu ve çevresi için bir bilgi bankası oluşturulması,
3. Bilimsel verilerden hareketle geniş katılımlı planlama çalışmalarının gerçekleştirilemesi,
4. Kıyıların sürdürülebilir kullanımıyla ilgili çalışmalar yapılması,
5. İkinci konusunu ayrıntılı çalışılması,
6. Ulaşım sisteminin doğa ile uyumlu planlanması,
7. Tatil anlayışının yeniden sorgulanması.
8. Doğal ya da sosyal kaynak kullanımıyla ilgili karar sürecinde bilimsel veriden hareket edilmesi.

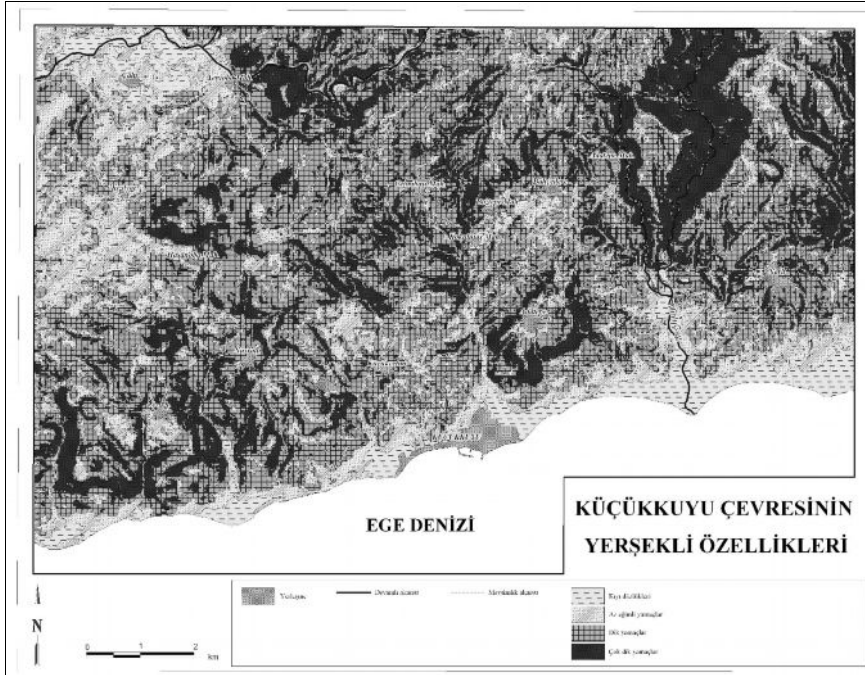
KAYNAKÇA

- Akalan, İ.
1974 *Toprak ve Su Muhafazası (Toprak Kullanma Kabiliyet Sınıflaması)*. AÜ Ziraat Fak. Yay. No:532 Ders Kitabı No:477 Ankara.
- Atalay, İ.
2000 *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir.
- Atalay, İ. ve Mortan, K,
2003 *Türkiye Bölgesel Coğrafyası: Resimli ve Haritalı*. İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- Ataman, A. & Gür, S.
1996 'Tarım Topraklarının Tarım Dışı Kullanımı ve Alınacak Önlemler,' *Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu*, 13-15 Mayıs, Tebliğler Kitabı, 1996, 977-985, Mersin.
- Bingöl, E. Akyürek, B. ve Korkmaz, B.
1975 "Biga Yarımadası'nın Jeolojisi Karakaya Formasyonu'nun Bazı Özellikleri" *Cumhuriyetin 50. Yılı Yerbilimleri Kongresi Tebliğleri*, MTA Enstitüsü, s: 70-77 Ankara.
- Cangir, C. & Boyraz, D.
1996 'Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Boyutları ve Arazi Kullanım Planlamasının Gerekliği', *Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu*, 13-15 Mayıs 1996, Tebliğler Kitabı, 637-648, Mersin.
- Çavuş, C. Z.
2004a *Çanakkale'de Şehirleşmenin Fiziki Potansiyeli kullanımı ve Alternatif Alanların Belirlenmesi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 113 sayfa, Çanakkale.
- Çavuş C. Z.
2004b Çanakkale kentinde yerleşme özellikleri. *Çanakkale Yerleşmesinin Durum Raporu 2003*. Çanakkale Kent Konseyi Yayınları: 2, 126-146, Çanakkale Olay Gazetesi, Mayıs 2005, Çanakkale.
- Ercan, T.
1996 *Biga ve Gelibolu Yarımadaı ile Gökçeada, Bozcaada ve Taşan Adalarının Jeolojik, Arkeolojik ve Tarihi Özellikleri* MTA Y. Yay., Yerbilimleri Kültür Serisi, Ankara, (1996).
- Erol, O., Bircan, A., Bozbay, E., Durukal, A., Durukal, S., Gürel, N., Herece, M., Kozan, T. A., Mülazımoğlu, N., Ozaner, S., Ögdüm, F. ve Ünsal, Y.
1981 *Biga Yarımadası Batı ve Güney Kesiminin Jeomorfolojisi*. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Proje Raporu, Mart 1981, Ankara.
- Erol, O.
1993 "Ayrıntılı Jeomorfoloji Haritaları Çizim Yöntemi." İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü *Bülteni* 10: 19-37
- Güngördü, M.
1999 *Marmara Bölgesinin Bitki Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Yayın No:4176, Edebiyat Fakültesi Yayın No:3416, İstanbul.
- Kocataş, A.
1996 *Ekoloji, Çevre Biyolojisi (Üçüncü Baskı)*. Ege Üniv. Su Ürünleri Fak. Yay. No:51 Ders Kitabı Dizini No:20
- Koç, T.
2001 *Kuzeybatı Anadolu'da İklim ve Ortam:Sinoptik, İstatistik ve Uygulama Boyutlarıyla*. Çantay Kitabevi, ISBN:975-7206-48-2, İstanbul.
- Koç, T.

- 2002 'Urbanization and Land Use in Balıkesir.' *Proceedings of the International Conference on Sustainable Land Use and Management*, 10-13 June 2002, Çanakkale, Turkey, pp:14-20.
- Koç, T.
- 2004 *Çanakkale Yerleşmesinin Durum Raporu 2003*. Çanakkale Kent Konseyi Yayınları: 2, Çanakkale Olay Gazetesi, Mayıs 2005, Çanakkale.
- Koç, T.
- 2006 *Çanakkale'nin Kentsel Gelişimi (1462-2006) İle Fiziki Coğrafya İlişkisi*. Çanakkale Kent Konseyi Yayınları, Kitap Dizisi, Yayın No:2, ISBN:9944-5681-0-4, Çanakkale.
- Koçman, A., Koç T Ölgen K. ve Sezer L. İ.
- 2007 *Kaz Dağı ve Çevresinin Jeomorfolojisi ve İklim Özellikleri*. Proje Raporu. TÜBİTAK, YEDEBAG Proje No: 104Y046, Bitiş 2007
- Koçman, A., Koç, T. ve Sezer, L. İ.
- 2006 "Turizmde Klimatik Konfor Üzerine Değerlendirmeler: Edremit yöresi kıyı kuşağı örneği." *Kaz Dağları II. Ulusal Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 22-24 Haziran 2006, 40-47, Çanakkale.
- Sönmezışık, S.
- 2001 *Kaz Dağları I. Ulusal Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Genç Ofset, Ankara.
- Sönmezışık, S.
- 2006 *Kaz Dağları II. Ulusal Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Genç Ofset, Ankara.
- Türkiye Çevre Vakfı (TÇV),
1992. *Türk Çevre Mevzuatı, Cilt:I-II*, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara.
- Türkiye Çevre Vakfı (TÇV),
- 2003 *Türkiye'nin Çevre Sorunları 2003*. Türkiye Çevre Vakfı Yayın No:163 Önder Matbaa, Ankara.
- Yemişen, D. Kanadıkıncı, N ve Bayrakçı A.
- 2001 *Su Havzaları, Kullanım ve Yönetimi*. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Raporu, Yayın No: DPT: 2555 - ÖİK: 571, Ankara.
- Komisyon.
- 1989 *Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmelik*, 11 Mart 1989 Tarih ve 20105 Sayılı Resmi Gazete.
- Komisyon
- 1998 *Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmelik*, 26 Ağustos 1998 Tarih ve 23445 Sayılı Resmi Gazete.
- Komisyon
- 1999 *Çanakkale İli Arazî Varlığı*. T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Komisyon.
- 2001 *Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik*. 10 Ağustos 2001 Tarih ve 24489 Sayılı Resmi Gazete.
- Komisyon.
- 2003 *Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik*. 13 Haziran 2003 Tarih ve 25137 Sayılı Resmi Gazete.

Şekil 1. Küçükkuuyu ve yakın çevresi araştırma alanının konum özellikleri

Şekil 2. Küçükkuuyu ve yakın çevresi yerleşli özellikleri

Tablo 1. Küçükkuuyu çevresi ile ilgili kullanılan temel veriler ve kaynakları

Veri Kaynak	
1/25 000 ölçekli	Harita Genel Komutanlığı
I17d3 ve I17d4 topografya haritaları	Harita Genel Komutanlığı
Sayısal haritalar	Harita Genel Komutanlığı
Jeoloji haritası	Koçman ve diğ. 2007
Toprak haritası	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
Bitki haritası	Orman Bölge Müdürlüğü
Nüfus verileri	Türkiye İstatistik Kurumu
Köy bilgileri	İl Tarım Müdürlüğü

Tablo 2. Küçükkuuyu çevresinin litolojik özellikleri (Koçman ve diğ. 2007)

Jeolojik Zaman	Kayaçlar	Alan (km²)	Oran (%)
Kuvaterner	Alüvyon	6.78	4.6
Pliosen	Bazalt	1.56	1.0
Üst Miyosen	Karasal detritik,	53.16	35.7
Piyosen	Andezit, tüf, ignimbirit,		
Miyosen	aglomera, dasit, trakiandezit, lavlar	36.1	24.3
Oligo-Miyosen	Granodiorit	8.25	5.5
Triyas	Kristalize kireçtaşı, yeşil şist, metakumtaşı, metasilttaşı, sıplı bazalt, konglomera, kumlu kireçtaşı, kumtaşı, kiltası	19.5	13.1
Paleozoik	Gınays, mikaşist	22.76	15.3
Paleozoik	Metaserpantin, amfibolit, metaproksenit, metagabro, metadunit	0.67	0.5
		148.78	100.0

Tablo 3. Küçükkuuyu çevresinin yerşekli özellikleri

Yerşekli birimleri	Eğim (%)	Alan (km²)	Oran (%)
Kıyı düzlükleri	0-5	11.5	7.7
Az eğimli yamaçlar	5-20	36.6	24.4
Dik yamaçlar	20-40	65.3	43.6
Çok dik yamaçlar	40+	36.4	24.3
		149.9	100.0

Tablo 4. Küçükkuuyu çevresinin başlıca toprak grupları (Komisyon 1999)

Büyük Toprak Grupları	Alan (km²)	Oran (%)
Yerleşme	1.4	1.0
Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları	1.3	0.9
Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları	92.4	61.4
Kahverengi Orman Toprakları	48.0	31.9
Alüvyal Topraklar	0.7	0.5
Kolüvyal Topraklar	6.6	4.4
	150.5	100.0

Tablo 5. Küçükkuuyu çevresinin erozyon özellikleri (Komisyon 1999)

Erozyon	Alan (km²)	Oran (%)
Yerleşme	1.6	1.0
Hiç veya çok az	0.6	0.4
Orta	10.8	7.2
Şiddetli	137.6	91.4
	150.5	100.0

Tablo 6. Küçükkuuyu çevresinin Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları (Komisyon 1999)

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları	Alan (km²)	Oran (%)
Yerleşme	1.4	1.0
II	6.6	4.4
III	3.0	2.0
IV	7.4	4.9
VI	14.1	9.3
VII	118.0	78.4
	150.5	100.0

Tablo 7. Küçükkuymu çevresinin Arazi Kullanımı (Komisyon 1999)

Arazi Kullanımı	Alan (km ²)	Oran (%)
Sulu Tarım	0.6	0.4
Fundalık	0.8	0.5
Nadassız Kuru Tarım	4.6	3.0
Orman	80.6	53.5
Zeytin	53.3	35.4
Bahçe (Kuru)	4.8	3.2
Mera	4.0	2.7
Yerleşme	1.9	1.3
	150.5	100.0

Tablo 8. Küçükkuymu çevresinin nüfus özellikleri

	Toplam	Erkek	Kadın
Küçükkuymu	6165	3134	3031
Adatepe	417	207	210
Arıklı	201	95	106
Bahçedere	271	133	138
Küçükçetmi	285	150	135
Nusratlı	201	99	102
Yeşilyurt	118	59	59
Narlı	1055	532	523
Toplam:	8713	4409	4304

ZEYTİN KÜLTÜRÜ: MİRAS VE SORUMLULUK

Mahmut BOYNUDELİK

Adatepe Zeytinyağı Müzesi Kurucusu

ÖZET

Adatepe Zeytinyağı Müzesi zeytincilik kültürünün yok olmakta olan örneklerini toplayıp tanıtmayı ve gelecek kuşaklara aktarmayı hedefliyor. Türkiye'de zeytinciliğin kalbi olarak bilinen Edremit körfezinin kuzeyinde, Küçükkenyu'da Eski ir sabunhanenin restorasyonu ile açılan Adatepe Zeytinyağı Müzesini yüz binden fazla yerli ve yabancı ziyaretçi ziyaret edip zeytin ve zeytinyağı ile ilgili bilgi almış. Yöre halkı da müzeye sahip çıkıyor. Edremit körfezinin civarındaki köylerden nesillerden beri zeytincilik yapan pek çok üretici müzeye evlerindeki eski fotoğrafları, zeytinle ilgili faturaları, zeytincilikte kullanılan elek, sepet, filtre gibi eşyayı hediye etmişler. Müzenin girişindeki panoda yer alan isimlerini arkadaşlarına gururla gösteriyorlar ve yıllardır ihmal edilen zeytinciliğin müzesine katkıda bulunmuş olmaktan baklı bir gurur duyuyorlar. Müzede zeytinyağı teknolojisinin Romalılardan beri geçirdiği evreler eski preslerle anlatılıyor. Türkiye'deki zengin zeytincilik geleneğine ait pek çok obje de Türkçe ve İngilizce açıklama panoları eşliğinde sergileniyor. Ayrıca müze personeli yerli ve yabancı turist gruplarına İngilizce ve Türkçe olarak açıklamalar yapıyor ve sorulara cevap veriyor. Adatepe Zeytinyağı Müzesi binası "Yaşayan Müze" anlayışıyla aynı zamanda zeytinyağı üretimi için de kullanılıyor. Zeytin toplama çamam müzeyi ziyaret edenler geleneksel yöntemle zeytinyağı üretimini ve geleneksel usulle zeytinyağı sabunu yapımını da görebiliyorlar.

ABSTRACT

Turkey's first and only olive oil museum opened in July 2001 in Küçükkenyu county of Canakkale province. Although, olive production dates back to pre-historic times in Turkey, much of its history is being forgotten in modern times. The goal of the Adatepe Olive Oil Museum is to preserve the literary and visual history of olive oil production in Turkey. An antique soap factory building was restored and re-designed to serve as a living museum: a traditional cold press olive oil factory which will also display various precious artifacts related to olive culture, collected from the local villagers. The visitors who stop by the museum will be amazed at the very simple procedure of olive oil extraction by the traditional methods and appreciate the rich olive culture of the region. On the Adatepe Olive Oil museum, one can see large and small objects impressively displayed, such as: huge granite stone mills for grinding the olives, antique olive presses belonging to different periods of history, numerous tools for pruning, olive picking as well as carrying baskets and earthenware jars for olive oil storage, amphoras from sunken ships of early trade throughout the Mediterranean, the huge oven and the bowl for soap making, knives and stamps for hand made pure olive oil soaps, olive oil lamps and various labels of the local producers.

** Bu metin 11 Mayıs 2005 tarihinde İspanya'nın Jaen kentinde Expoliva fuarında düzenlenen XII. Teknik ve Bilimsel Sempozyumda yapılan konuşmanın gözden geçirilmiş halidir*

Zeytin Kültürü üstüne bir müze açmayı düşündüğümüzü söylediğimizde doğrusu kimse bizi ciddiye almadı. Müze pek çok insan için mermer heykeller, yaldız çerçevele resimler, porselen vazolar, gümüş şamdanlar, bronz taslar, kristal avizeler gibi değerli objeleri çağrıştıyordu. Bizi vaz geçirmeye çalışan arkadaşlar için müze demek pahalı koleksiyonların yanı sıra, alarm sistemleri, asık suratlı bekçiler, karanlık galeriler demektir.

Hem zaten bir zeytin müzesinde neler sergilenebilirdi? Hasır zeytin toplama sepetleri, zeytin hasadında kullanılan sınıkları, teneke hunileri, toprak küpleri mi sergileyecektik? Üstelik, zeytin müzesini görmeye kim gelirdi ki?

Bütün söylenenlere kulak tıkayarak Küçükkuuyu'da eski bir zeytinyağı fabrikasının parçası olan metruk bir sabunhane binasını satın aldık ve Türkiye'nin ilk ve halen de tek zeytinyağı müzesini kurma işine son derece kısıtlı bir bütçe ve fakat büyük bir heyecan ile giriştik. Müzenin Küçükkuuyu'da kurulmasının bir çok nedeni vardı. Her şeyden önce Küçükkuuyu eski dönemlerden beri Türkiye'nin en takdir edilen, en nefasetli zeytinyağlarının üretildiği önemli bir zeytincilik merkezidir. Bugün de ülkesel zeytinyağı piyasasında Küçükkuuyu zeytinliklerinden üretilen zeytinyağı körfez bölgesi yağları arasında da tercih edilen ve farklı bir fiyat politikasıyla ödüllendirilen özel bir zeytinyağı olarak bilinir. Ayrıca Küçükkuuyu bölgeye kuzeyden gelenlerin yani Avrupa'dan karayoluyla doğrudan veya İstanbul'dan Trakya üzerinden gelenlerin yoğun zeytin ağacı varlığıyla ve dolayısıyla zeytincilik kültürüyle ilk kez karşılaştıkları nokta olma itibarı ile de çok önemlidir.

Zorunlu tamiratlardan sonra kısa zamanda eski sabunhane binasını yeniden düzenledik, toplamış olduğumuz eşyaları sergileyip heyecanla ziyaretçileri beklemeye başladık.

2001 yılında açıldıktan hemen sonra Küçükkuuyu'lu bir kaç zeytinci dost müzeyi ve bizleri görmeye geldiler. Zeytin Müzesinde nelerin sergilenmiş olabileceğini merak ediyorlardı. İçeride, bir çoğunu gündelik hayatlarında gördükleri ve kullandıkları son derece sıradan eşyaları sergilenmiş olarak karşılarında bulunca ilk tepkileri büyük bir şaşkınlık oldu. Biraz daha dikkatli bakınca, uzun zamandır görmedikleri, bir kenara atılmış, terkedilmiş bazı eşyaları da hatırladılar. Bir kısım aleti ve tehzizatı ise sadece büyüklerinden duymuşlar, fakat görmemişlerdi. Tek tek hiç bir değeri olmayan eşyalar bir araya geldiklerinde farklı bir anlam kazanmış, sergilendikleri biçimiyle ve açıklama panolarıyla gündelik hayatın sıradan objeleri bir merak ögesine dönüşmüştü.

Müzeyi gezen ve sergilenen eşyaların bir kısmını hala kullanmakta olan zeytinci dostlar hayretle aynı soruyu sordular :” *Bütün bu malları nereden buldunuz ?*”

Sergilenen objeleri bir araya getirmek için Türkiye'nin zeytinci bölgelerinde 25 000 kilometreyi aşkın yol kat ettik. Nizip'ten Tekirdağ Şarköye, Gemlik'ten

Antakya'ya, Akseki'nin dağ köylerine ve kuşkusuz Ege'nin yüzlerce köyüne yolumuz düştü. Aradığımız insanı bulmak için aynı köye defalarca gittiğimiz oldu. Kuşkusuz bu yolculuklar hayatımızın en heyecan verici yolculukları oldu. Binlerce zeytinciyle tanıştık, uzun saatler boyunca zeytin üstüne sohbet ettik, binlerce soru sorduk, binlerce soruya cevap vermeye çalıştık. Zamanla tüm bu insanların binlerce yıllık bir geçmişi olan zeytincilik kültürünün en son kuşağı, belki de sonuncusu olduklarını fark ettik. Toprağı sürerken, dalları budarken, zeytin toplarken ve zeytinin yağını çıkarırken kullandıkları yöntemler ve aletler bu coğrafyada binlerce yıldır kullanılagelen aletlerin ve yöntemlerin benzeriydi.

Son yıllarda Urla yakınlarındaki antik Klazomenai antik kentini kazarken M.Ö. 6. yüzyıla tarihlenen bir dizi bileşik çukuru gören arkeologlar başlangıçta bu çukurlara anlam veremediler. Oysa köylüler ilk bakışta bu çukurların zeytinyağının karasuyundan ayrıştırmakta kullanıldığını fark ettiler. Bugün aslına uygun olarak restore edilerek ziyarete açılan antik zeytinyağı işliği belki de ünlü matematikçi Tales'in gözlemleri sonucu tahmin ettiği olağan dışı bir zeytin hasadı için kiraladığı pek çok zeytinyağı işliğinden biri olabilir. Geleneksel zeytinyağı üretim tekniklerine aşina olmayan arkeologlar için civar köylerde hala benzer ayrıştırma yöntemleriyle çalışan fabrikaların varlığı son derece şaşırtıcı olmalıdır.

Yolculuklarımız sırasına biz de hala hayvan kuvvetiyle çevrilen taş değirmenler, manivelalarla çalışan presler gördük. M.Ö. 2. yüzyılda Cato'nun ayrıntılı olarak anlattığı sistemlerle çalışan mangelde çıkarılmış zeytinyağların tadına baktık. Zeytin çuvallarını develerle, zeytinyağını keçi derisinden tulumlarla taşıdıklarına tanıklık ettik. Uzun zamandır aradığımız ve bulamadığımız Pliny'nin tarif ettiği gibi bir *trapetum*, yani yarı küre şeklinde değirmen taşı, mola vermek için durduğumuz bir kır kahvesinde masa tablası olarak karşımıza çıktı.

Müze'ye obje aramak için yaptığımız yolculuklarda yeni zeytinci dostlar edindik, zeytincilerin cömertliğini, gönül zenginliklerini yakından gördük. Bugün müzede sergilenen eşyaların büyük çoğunluğu zeytinci dostlarımızın hediyesidir. Bize kendi kullanmakta oldukları zeytin toplama sepetlerini, baltaları, budama bıçaklarını, yağ küplerini verdiler. Dedelerinin aydınlatmada kullandığı zeytinyağı kandillerini, topuk yağı çıkartırken kullandıkları ağaç tekneleri hediye ettiler. Adatepe köyünde kaya tuzlarını ezmek için havan eli olarak kullanılan ahşap bir parçanın, üzerinde Osmanlıca yazılar bulunan bir sabun kalıbı olduğunu fark ettik, bizden esirgemediler. Bir gün Küçükkyu'lu balıkçılar ağlarına takılan Roma dönemi zeytinyağı amforalarını getirdiler.

Adatepe Zeytin ve Zeytinyağı Müzesinin açıldığı 2001 yılında, sadece bizim yaşadığımız bölgede onlarca geleneksel sulu baskı zeytinyağı fabrikası kapandı veya modern santrifüj yöntemiyle çalışan kontinü sisteme çevrildi. Modernleşme karşı konulmaz bir süreç halini almıştı ve belki de gelecek on yıl içinde, civarda, geleneksel yöntemle çalışan hiç bir tesis varlığını koruyamayacaktı. Bu değişim, zeytin ve zeytinyağı üretimindeki binlerce yıllık kültürden kopuş anlamını da taşımaktaydı. Kuşkusuz değişim yalnızca teknolojiyle sınırlı kalmıyordu, kullanılan malzeme de hızlı değişimin baskısı altındaydı. Toprak yağ küpleri yerini çoktan

paslanmaz çelik tanklara terketmişti, ucuz plastik malzemeler eskiye dair ne varsa hepsini ikame ediyordu. Bu modernleşme sürecinin en önemli boyutu ise toplumsal ilişkilerin tümüyle dramatik bir değişim içine girmesiyle gözlemleniyordu.

Değişim hızlı ve kaçınılmaz olduğundan biz de hızla hareket etmek zorundaydık. Geleneksel zeytincilikte ve zeytinyağı üretiminde kullanılan eşyaların çoğunlukla teneke gibi, tahta gibi, hasır gibi değersiz malzemelerden yapılmış olması yüzünden gelecek nesillerin çoğu bu eşyaları bir daha göremeyecekti. Ne altın, ne gümüş, ne tunç vardı geleneksel zeytinyağı eşyaları arasında. Kim isterdi ki torunlarına paslı demirden parçalar, kurtlu tahtalar, yağlı küpler bırakmak ?

Biz, zeytincilerin gündelik hayatta kullandıkları yüzlerce basit, sıradan, değersiz eşyayı topladık. Yani **geleneksel eşyaları korumak müzemizin birinci hedefi oldu.**

Korumanın yanında, bu kültürü gelecek kuşaklara aktarmak ise ikinci hedefimizdi. Bunun için farkındalık bilinci oluşturmak gerekiyordu. Hiç değer vermedikleri, kaldırıp bir kenara attıkları eşyaların, unutmak istedikleri eski yöntemlerin bir müzede sergilendiğini gören yerel zeytinciler belki de ilk kez yaptıkları işin hiç de öyle önemsiz olmadığını anladılar. Zeytinin sıradan bir meyve olmadığını, zeytinciliğin zengin bir kültürel geçmişi olduğunu fark ettiler. Binlerce yıllık bir kültürün taşıyıcısı olmanın gururunu belki de ilk kez hissettiler. Bu coğrafyada dilleri, dinleri farklı başka insanların yüzlerce yıldan beri kendileri gibi toprağı sürdüğünü, ağaçları budadığını, zeytinleri topladığını, zeytinin yağını çıkardığını öğrendiler.

Yaptıkları işe daha fazla sahip çıktıklarını, zeytinci olmakla gurur duymaya başladıklarını gözlemedik. Sahip oldukları kültürel mirasın **farkındalık bilinci** sanırsız bu değişimde önemli bir faktör olmuştu.

Bizim için Adatepe Zeytinyağı Müzesinin yöre halkı tarafından “ kendi müzeleri “ olarak benimsenmesi çok önemliydi. Nitekim kısa zamanda Müze yerel zeytinciler için bir cazibe merkezi haline geldi. Misafirlerini müzeye getirip kendileri rehberlik yaptılar, onlara eski eşyaları nasıl kullandıklarını, eski aletlerin nasıl çalıştığını anlattılar. “Müzelerinde” sergilenmek üzere pek çok eşya getirdiler. Bugün Adatepe Zeytinyağı müzesinin her sene daha da zenginleşmesini Türkiye’nin dört bir yanından, ama en çok da Küçükkuymu’lu zeytincilerin yaptıkları bağışlara borçluyuz.

Müzede taş değirmeni ve hidrolik presiyle, geleneksel yöntemle çalışan bir “fabrika” oluşturduk. Ziyaretçilere ne yapmakta olduğumuzu, geleneksel zeytinyağı üretiminin eski çağlardan beri hangi gelişmelerden geçtiğini anlatıyoruz. Zeytin zamanı bu presi çalıştırarak geleneksel yöntemle zeytinyağı üretiyoruz. Her gün yüzlerce kişi müzeyi ziyaret ediyor ve zeytinlerin taş değirmende kırılmasını, zeytin hamurunun torbalara konulup preste sıkılmasını, zeytinyağının pulmalara akmasını görüyor. Üretim sürecinin bütün aşamalarını izlerken zeytinlere, zeytin hamuruna ve prinaya dokunmalarını, zeytinler taş değirmende sıkılırken yayılan

mest edici kokuyu hissetmelerini, torbalardan baskı öncesi kendi ağırlığıyla sızan yağın tadına bakmalarını öneriyoruz.

Binlece ziyaretçiyi ağırladıktan sonra yurdumuzun diğer bölgelerinden, dünyanın farklı köşelerinden gelen insanların zeytin ve zeytinyağı hakkında ne kadar az şey bildiklerini fark ettik. Farklı coğrafyalardan gelen bir çok ziyaretçi için zeytin ya “*pişmanın üstündeki kara şey*” idi, ya da “*martini kadehindeki yeşil şey*”. Bütün sorularına yanıt vermeye çalıştık. “*evet, yeşil ve siyah zeytin aynı ağacın meyvesidir*”, “*hayır, zeytinyağı şarap gibi yulanmaya uygun değildir.*”, “*evet, zeytin ağacı uygun bakım sağlandığında yüzlerce yıl yaşamını sürdürebilir*”...

2001’de açıldığından beri dünyanın dört bir yanından 100 000’den fazla kişi müzemizi ziyaret etti. Adatepe Zeytin ve Zeytinyağı Müzesinde ziyaretçilerin zeytin kültürünü tanımalarını ve takdir etmelerini sağlamaya yönelik elimizden geleni yapmaya gayret ettik. Zeytin hakkında hiç bilgisi olmayan ziyaretçilerin müzeden zeytin dostu, zeytin hayranı olarak ayrılmasını amaçladık. İnsanların zeytin kültürünü tanıdıkça, çevrelerine ve dünyaya daha dikkatli bir gözle bakacaklarına inandık. Müzede öncelikle, zeytin, zeytinyağı ve binlerce yıllık zeytin kültürü hakkında genel bir bilgi verdikten sonra zeytinyağının tarih boyunca nasıl değişik amaçlarla kullanıldığını örnekleriyle ve bilgi panolarıyla göstermeye çalıştık.

Ziyaretçiler bundan binlerce yıl önce zeytinyağını çok değerli olduğunu, başlangıçta yalnızca ilaç olarak kullanıldığını duyunca şaşınıyorlardı. Sofralarımızdaki vazgeçilmez yerini almadan çok önce, eski Akdeniz medeniyetlerinde zeytinyağının sadece kralları ve rahipleri meshetmek için kullanıldığını da, sarayları ve tapınakları aydınlatmada kullanıldığını da bilmiyorlardı. Antik Yunan’da zeytin ağacının bilgelik Tanrıçası Athena’nın insanlara bir armağanı olduğuna inandıklarını, o günden beri zeytin ağacının hep kutsal kabul edildiğini de çok az kişi biliyordu. Tevrat’ta ve İncil’de zeytinin yüzlerce kez zikredildiğini de, Kuran’ın en etkileyici bölümlerinde zeytin adının geçtiğini de duymamışlardı.

Homeros, Sophocles, Euripides, Vergilius, Ovidius, Chaucer, Shakespeare, Rabelais, Puşkin, Huxley, Yeats, Rilke, Wilde, Durrel, Seferis, Lorca, Nazım Hikmet ve daha yüzlerce ozan eserlerinde zeytin ağacını, ağacın meyvasını bir çok kültürel referansıyla sözcüklere döktüler.

Huxley, “zeytin ağacı hiç kuşku yok ki sanatçıların ağacıdır” diyordu. Giotto, Boticelli, Tintoretto, Dürer, Claesz, Velasquez, Van Gogh, Monet, Renoir, Picasso, Chagall, Dalı, Beuys ve daha niceleri zeytini kendi üsluplarıyla bir imge olarak kullandılar.

Akdeniz uygarlığının asil meyvası zeytin tarih boyunca bilgeliğin, düzenin, bolluğun, ve en çok da barışın simgesi olmuştur. Dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın, hiç zeytin ağacı görmemiş, zeytinin neye benzediğini hiç bilmeyen birisi bile zeytin dalı ile simgelenen değerlere kayıtsız değildir. Reklamcılıkla uğraşan bir dostumuz bir logo olarak zeytin dalının değerinin milyarlarca dolar edeceğini, popülerlik kriterlerine göre değerinin belki de Coca Cola, Mercedes, Mc Donald gibi markaların toplamının logo değerinden fazla edebileceğini söyledi. Zeytin

kadar derin kültürel ve tarihi çağrışımları, evrensel tanınma oranı olan böyle bir sembol yaratmanın her reklam profesyonelinin bir düşü olduğunu; böyle bir markaya sahip olmak için varını yoğunu ortaya koymaya can atacak yığınla işadami bulunduğunu iddia etti.

Bizler, şanslı zeytinciler olarak bu mirasın sahibiyiz ve bu mirası gelecek kuşaklara aktarmak bizim için en önde gelen sorumluluk olmalıdır.

Resim 1. Adatepe Zeytinyağı müzesinin dışardan bir görüntüsü

Resim 2. Adatepe Zeytinyağı müzesi giriş katında ziyaretçiler

Resim 3. Müzenin giriş katında yer alan zeytinyağı depolama küpleri. Arka planda zeytin presi görülmekte.

Resim 4. Müzenin ikinci katında yer alan zeytinyağı üretimi ile ilgili etnografik eserler ve bilgilendirme panoları.

KÜÇÜKKUYU'DA ZEYTİNCİLİK

Melike AS

ZEYTİNİN TARİHÇESİ

Zeytin eski çağlardan beri bilinen kutsal ve mükemmel bir meyvedir. Zeytin ve zeytinden elde edilen zeytinyağı insan beslenmesinde son derece önemli bir yere sahiptir. Zeytin ve zeytinyağı bu sebeplerden dolayı bir ülkenin en önemli zenginlik kaynaklarından birisidir. İnsanların sağlıklı, zinde bir hayat geçirmeleri için bu meyveye ve yağına ihtiyaçları vardır. Zeytinin yan ürünleri olan karasu ve prına ise sanayide kullanılmaktadır. İnsanoğlunun tarihinde yol arkadaşı, savaşlarda barışın simgesi, tufanlara direnen ve yok olmayan insanları beslemek, güzelleştirmek ve sağlık vermekle kendini görevlendirmiş kutsal dostumuz zeytin ağacı 39000 yıl öncesine uzanan geçmişi ile anavatanın Akdeniz Bölgesi olduğu biliniyor. Binlerce yıldır gıda, ilaç, merhem ve sağlık ürünü gibi amaçla kullanılan zeytin ve zeytinyağı, günümüzden 8 bin yıl önce Akdeniz Havzası'nda üretilmekteydi. Kutsal kitapların tamamı zeytinden kutsal bir bitki ve Allah'ın insanlara bahşettiği önemli bir nimet olarak bahseder. Kuran-ı Kerim'de birkaç ayette zeytinden bahis geçmekte hatta üzerine yemin edilmektedir. Akdeniz uygarlıklarında önemli bir yeri olan zeytinyağı, ticaretinde önemli girdisidir. Girit uygarlığı güçlü ticaret filosu ile 3000 yıl boyunca zeytinyağının yayılmasında önemli bir rol oynamıştır.

KÜÇÜKKUYU'DA ZEYTİN ÖZELLİKLERİ

Küçükкую Kuzey Ege'nin ve Edremit Körfezi'nin son noktası olup aynı zamanda eski yunan ve mitolojiyi içersinde barındıran ve canlı bir tarih olan Çanakkale ilimizin başlangıç noktası ve de Zeus'un tanrılarına hükmettiği dağın eteklerinde bir sahil beldemizdir. Küçükкую zeytin üretimi bakımından Çanakkale'de 2. sırada yer almaktadır. Kuzey Ege'nin incisi olan beldemiz elde etmiş olduğu zeytin ve zeytinyağı bakımından ülkemizde çıtası yüksek bir mevkii ye sahiptir. Küçükкую da üretimi yapılmakta olan zeytinyağı kalite bakımından dünya literatürler ininde ilk sıralarında yer almaktadır. Bunun sebepleri ise şunlardır:

- Kaz dağlarının eteklerinde olması sebebiyetiyle oksijen merkezi olması
- Denizden gelen iyot etkisi
- Toprakların kıraç ve kireçli olması
- Küçükкую'nun kuzey rüzgarlarına kapalı olması
- Güneşin dik yamaçlara direk vurması
- Bölgenin ılıman iklim bölgesi olması ve lodos rüzgarlarına açık olması

Yukarıda listelenen son üç sebepten dolayı Küçükkuşu da zeytin dalında doğal rafına uğradığından ince bir yağ doğal olarak meydana gelmektedir. Dünyanın en kaliteli ve ilaçlarda hammadde(kanser, kalp damar hast.) olarak kullanılan zeytinyağı beldemizde üretilmektedir. Bu da beldemizi zeytin yağ üretiminde ilk sıralara taşımaktadır.

Küçükkuşu bölgesi Nusratlı rampasından mıhlı mevkiine kadar olan bölgenin ilaçlama yapılmadığından organik özelliklere sahiptir. Türkiye de nadir olarak organik zeytin ve zeytinyağı yetiştirilen ve esasında bölgenin tamamının organik olarak tescillenmesi gereken bir yerdir. Ova bölgesinde eski Rumlardan kalma yaşlı ağaçların bulunması sebebiyle de E vitamini yönünden çok zengindir. Bölgede onlarca zeytin yağ fabrikası bulunmasından dolayı da seri bir üretim yapılmakta zeytin fermantasyona uğramadan çıkarılmaktadır. Bu sebeple asit değerleri düşük, kaliteli ve nefaseti yüksek zeytinyağı elde edilmektedir. Ayrıca Küçükkuşu beldesinde elde edilen yağlardan üretilmekte olan hakiki zeytinyağ sabunu da dünya'nın en kaliteli kozmetik ürünleri arasında yerini almaktadır. Cildi gerginleştirmesi ve ipeksi bir dokunuş vermesi bunun yanı sıra da saç dökülmesini engellemesi ve kelliği önlemesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır. Zeytin küspesi olarak bilinen pirinada hem kaloriferlerde yakıt olarak hem de hayvan yemine %10-15 oranında karıştırılarak yem sanayinde kullanılmaktadır.

ZEYTİN ÇEŞİTLERİ

Yeşil Zeytin Salamurası

Yeşil zeytin hazırlamada İspanyol usulü benimsenmiştir.

Yeşil zeytin hemen her çeşitten yapılsa da tat ve nefaset bakımından uygun çeşitlerin isimleri domat, memecik, memeli çilli, İzmir sofralık, çelebi, ayvalık ve somanlıdır. Küçükkuşu da mübadil göçmenlerinin getirmiş oldukları çeşit olan ada zeytinin görünüş, tat ve irilik bakımından ayrı bir yeri vardır. Yeşil zeytinin teknolojisinde hasat zamanı önemli olup, mahsul kalitesine etki eder. Zeytinler azami iriliğini aldıktan sonra renk yeşilden saman sarısına dönerken hasat edilmelidir. Hasat esnasında zeytinleri yara bereden korumak için hasadın elle yapılması tavsiye edilir. Yeşil zeytinin hazırlanmasında akım şeması;

- Hasat ve nakliye
- Seçme: Ayıklama boylarına ayırma zeytinlerin irilik bakımından aynı olması alkalinin tesiri, yönünden önemlidir.
- Salamuraya Koyma: Zeytinlerin acılığını gidermek için %1,25-2 lik NaOH veya KOH çözeltisine 4-12 gün için konulur.
- Yıkama: Alkaliyi gidermek için zeytinler 4 defa 10-12 saat suda bekletilerek yıkanır.
- Salamura: Zeytinlerin ham tadının giderilmesi için fermantasyona bırakılır. Salamurada tuz miktarı %7-8'dir.Süre 28-30 gündür. Isı 21-27 derecedir. Maya olarak saf kültür kullanılır.
- Ambalajlama

Siyah Zeytin: Sofralık siyah zeytin hazırlamada geleneksel usuller uygulanarak zeytin tuzla dayandırılmaya çalışılmaktadır. Siyah zeytin teknolojisinin yeşil zeytin teknolojisinden farkı şunlardır. Hasat danenin siyahlaştığı et kısmının menekşe mor olmaya başladığı zaman yapılır. Tam siyah rengin oluşması ise şöyle olur; yeme olgunluğuna gelen ve satış için havuzdan çıkarılan zeytinler hava ile temasta oksidasyonla siyah renk alırlar. Dünyada en çok Türkiye ve Yunanistan'dan çıkar. İki türlü hazırlanır suda salamura ve kuru salamura. Zeytinler kalın tuz ile birlikte bir fıçıya dizilir ve üzerlerine su koyularak kapağı kapatılır.30 gün kadar bekletilir. Bu da suda salamuradır. Kuru salamura ise, zeytinlerin kalın tuzla beraber küfelerle dizilerek 15 gün bekletilmesi ile yapılır.

Çizme ve Kıрма Zeytin: Renkleri yeşilden sarıya veya hafif pembeye dönen zeytinler bu tip işlemeye uygundur. İçlerindeki yaralı, çürük, kararmış daneler ve dal, yaprak, taşlar ayrılır. Zeytinler boylamasına 3 yerden çizilirler. Kıрма zeytin yapılacaksa üzerine uygulanan bir ağırlıkla(taş vb.)vurularak zeytin eti parçalanır. Çekirdeğin kırılmamasına dikkat edilmelidir. Zeytinler kaplara doldurulur. Haftada bir suları değiştirilerek zeytinlerin acılığı yok edilir. Eğer yumuşak bir zeytin çeşidi ise tatlanma sırasında kullanılan suya danenin erimemesi için %2 tuz ilave edilmelidir. Daha sonra zeytinler %7-8 %0.5 sitrik asitli salamurada 15 gün – 1 ay muhafaza edilirler. Bu esnada düşen tuz miktarı kadar ilave yapılarak tuz yüzdesi %7-8 de tutulur. Sonra zeytinlerde yeniden ezik daneler seçilir. Yıkayıp süzülen zeytinler %4-6 tuz,%1-2 sitrik ve laktik asit bir miktar iyi kalitede zeytinyağı ilave edilerek ambalajlanır.

ZEYTİNYAĞI TEKNOLOJİSİ

Zeytinyağı, sadece zeytin ağacı meyvelerinden elde edilen, hiçbir kimyasal işlem görmeden doğal hali ile tüketilebilen, oda sıcaklığında sıvı olan bir yağdır. Zeytinyağı, çağlar boyunca çeşitli insan topluluklarınınca yalnız yemeklerde değil, kozmetikte ve ilaç olarak kullanılmaktadır. Zeytin %56-70 oranında yağ içerir. Zeytinyağında pek az su ve tuz bulunur.100 gr zeytinyağı 892 kalori verir.

ZEYTİNYAĞININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE SINIFLANDIRILMASI

Zeytinyağının karakteri, üreticinin beyanına bağlı kalmaması için kimyasal ve fiziksel ölçümlere ve uzmanların tat değerlendirmesine göre sınıflandırılmıştır. Zeytinin sıkılması ile elde edilen ve başka bir işleme tabi tutulmamış yağa natürel denmektedir. İçerdiği asit ve peroksit düzeyine göre ekstra natürel sızma, natürel birinci ve natürel ikinci zeytinyağı olmak üzere üç grupta değerlendirilir.

Zeytinyağı Çeşitleri:

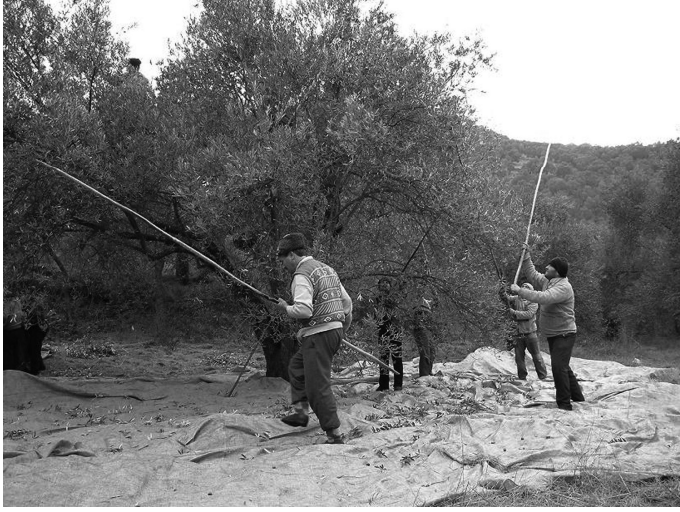
- Riviera zeytinyağı: Rafine ve natürel zeytinyağının belli oranda karışımı sonucu elde edilir. Yemek ve kızartmalarda tercih edilir. Asit oranı en fazla %1'dir.
- Rafine Zeytinyağı: Asit oranı yüksek olan zeytinyağının, yenilebilir nitelikte olmadığından rafine edilmesi gerekir. Fiziksel rafinasyon işlemi sonrasında

elde edilen rafine zeytinyağı hemen hemen sıfır asit oranına sahiptir. Yağın kalitesini bozan maddelerden arındırılmış bir yağdır.

- Natürel Zeytinyağı: Sızma ve natürel olmak üzere ikiye ayrılır. Zeytinyağları içinde en makbul olan sızma zeytinyağının asit oranı en fazla %1'dir. Natürel zeytinyağının asit oranı %1-2 arasındadır.

Tablo 1. Ayvacık ilçesi Küçükkuşu bölgesi zeytinyağı üretim miktarları

AYVACIK İLÇESİ GENEL ÜRETİM DURUMU			
KÖY	ZEYTİNLİK ALANI (dekar)	DANE ZEYTİN ÜRETİMİ (ton)	ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ (ton)
Adatepe/Adatepebası	6803	5200	1040
Ahmetçe	3454	2590	520
Arıklı	2647	1985	400
Bahçedere	2352	1900	380
Behram	957	720	145
Büyükhusun	418	315	65
Güzelköy	86	65	13
Kavalar	1614	1210	245
Kovunevi	1691	1270	255
Kozlu	967	725	145
Küçükçetmi	3094	2320	465
Küçükkuşu	639	480	95
Nusratlı	2713	2035	405
Paşaköy	3211	2410	480
Sazlı	1529	1605	320
Yeşilyurt	2381	1785	360
Diğer	2970		
Gülpınar	23463		

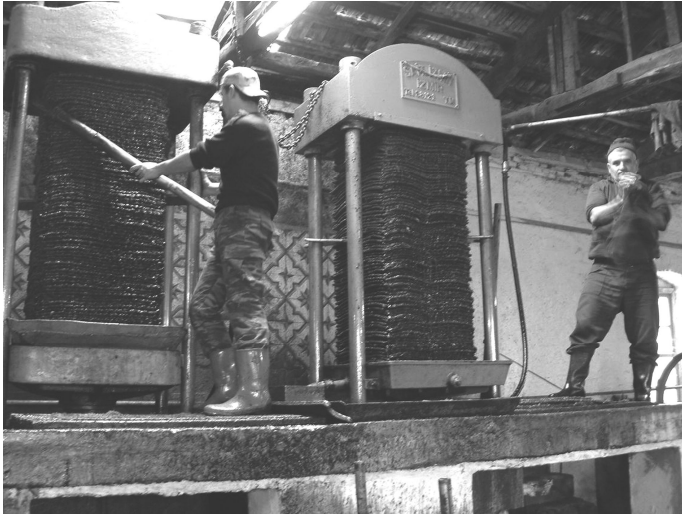
Resim 1. Küçükkeyu'da zeytin hasatı yapan işçiler

Resim 2. Zeytin'in girişi, yıkanması ve yapraklardan ayrılması

Resim 3. Klasik Sistemde Zeytinin Girişi

Resim 4. Sulu baskın zeytinyağı çıkarma

TARİHİN CANLI TANIĞI ESKİ ZEYTİNYAĞI FABRİKALARI

N. Ali Hacıoğlu

Mimar

ÖZET

Biga yarımadasının batı kısımlarını oluşturan ve özellikle Behramkale ve Küçükkuynu arasında kalan alanlar tarih öncesi çağlardan günümüze kadar her zaman zeytin yetiştiriliği ve zeytin kalitesi ile ön planda olmuştur. Bu bölgede sabit kesiminde 16 adet geleneksel zeytinyağı üreten mimari yapılara ait kalıntılar bulunmaktadır. Bunların büyük bir çoğunluğu hala üretimle ilgili mekanik donanımlarını korumaktadır. Yöre geleneksel yaşamının ilgi çekici yapı türlerinden olan taş bina niteliğindeki zeytinyağı fabrikaları kültürel mirasımızın önemli bir parçası olarak bunlar yok olmadan önemle koruma altına alınması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: *Ayvacak, Zeytinyağı fabrikaları, Geleneksel mimari, Kültürel miras*

ABSTRACT

Olive growing has long been an integral part of the agricultural life of the coastal region between the Village of Behramkale and the Town of Küçükkuynu in the western zone of the Biga Peninsula, where olive groves still dominates most parts of the landscape. Sixteen traditional stone-built structures associated with olive processing are found in the this coastal area, two of which are still being used by the regions's farmers. Most of these abandoned olive mills are gradually disappearing from the ethnographic record of the region. These picturesque stone-built structures reflecting the past agricultural life of the region must be protected and restored as early as possible. They must be viewed as an important part of our cultural heritage.

Key words: *Ayvacak, Olive oil workshops, traditional architecture, Cultural heritage*

Bölgemizde büyük bir hızla yok olmaya başlayan kültür varlıklarımızdan zeytinyağı fabrikalarının “2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası” kapsamında kültür varlığı olarak koruma altına alınmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu söz konusu zeytinyağı fabrikaları Çanakkale ili, Ayvacak ilçesi, Behramkale köyü ve Küçükkuynu Beldesi arasında kalan sahil kesimini sınırlayan alanlarda yer alır (İ17d4/İ16b2 paftaları). Burada yapılan incelemeler sırasında özel mülkiyete ait 16 adet zeytinyağı fabrikası saptanmıştır. Bunlardan ikisi halen işler durumdadır. Bu 16 örnekten 4 adeti fonksiyon değişikliğine uğramıştır. Yine bu fabrikalardan İçinde özgün donanımı bulunan fabrika sayısı 4 olarak karşımıza çıkmaktadır. 2863 sayılı Yasa kapsamında zeytinyağı fabrikalarından 3 örnek koruma altına alınmıştır. Bu zeytinyağı fabrikalarından biri ise Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma kurulunun izniyle izni ile fonksiyon değişikliğine uğramıştır.

ZEYTİN AĞACI

Zeytinin bilimsel künyesi “oleaceae” familyasından başlar. Leylak ve yasemin gibi süs bitkileriyle aynı familyadan “olea” yabani bir meyve ağacıdır. “Olea” cinsinden dünyada yaklaşık 30 değişik tür saptanmıştır. “Olea europea” da bunlardan biri ve en önemlisidir. Anayurdu Doğu Akdeniz olan *olea europea*’nın başlıca iki alt türü vardır: “Olea europea oleaster (yabani) ve *olea europea sativa*” (ehli). Kökü tarih öncesine dayanan yabani zeytin ağacının kaç bin yaşında olduğu ve anayurdunun tam olarak neresi olduğu konusunda arkeobotanikçiler, tarihçiler ve arkeologlar arasında bir görüş birliği oluşmamıştır. Bazı bilim adamlarına göre, Anadolu, Suriye, İran; kimilerine göre Girit, Yunanistan, belki de Kuzey Afrika, Atlas Dağları, Aşağı Mısır... Sonuçta, yabani zeytinin ilk kez nerede ve kimler tarafından ehlileştirildiği, nereden nereye yayıldığı konusunda da net bir görüş ortaya çıkmamıştır. *Oleaster*, dikenli, küçük meyveli, yabani zeytin ağacı; M.Ö. 10.000’li yıllarda Doğu Akdeniz havzasının doğal bit örtüsünün bir parçasıydı. Ancak, İtalya’nın Mongardino yöresinde ortaya çıkarılan fosilleşmiş zeytin yaprakları, aynı şekilde Kuzey Afrika’da paleolitik dönemden olduğu belirlenen zeytin dalı fosilleri ve İspanya’da kalkolitik dönemden kalan yabani zeytin ağacı dalları nedeniyle, bu ağacın Akdeniz’in batısında da M.Ö. yaklaşık 12.000 yıllarında var olduğu savlarını ortaya çıkarmıştır. Yunanistan’ın kuzeyindeki Peloponez Yarımadası’nda bulunan ve kökeni M.Ö. 2000 yılına dayanan zeytin ağacı fosillerine karşın, Ege’deki Santorini Adası’nda gün yüzüne çıkarılan fosilleşmiş zeytin taneleri ve özellikle zeytin yapraklarının ömrü ise bazı uzmanlara göre milattan 37.000 yıl önceye kadar gidebilmektedir.

Öte yandan, Güney Kafkasya’dan İran’a, buradan da Akdeniz’den Suriye ve Filistin kıyılarına uzanan bölgede zeytin ağacı ve kültürünün varlığı, bu tartışmalara ivme kazandırmıştır. Zeytinin ve en azından *olea europea*’nın asıl yurdunun Güneydoğu Anadolu ve özellikle Mardin, Maraş ve Hatay üçgeni olması en güçlü olasılıktır. Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde, örneğin güneyde Akdeniz’de Toroslar’ın eteklerinde Antalya ve İçel’de, batıda Muğla, Aydın, Çine’de kendi kendine yetişen ve çoğalan yabani zeytin ağaçları “delice”lerin bolluğu, Bafa ve Kuşadası yörelerinde zeytin ormanı görünümü almaları, İzmir Çeşme’de her yerde karşımıza çıkmaları daha kuzeyde Çanakkale, Bursa ve Balıkesir’de kendini göstermesi, buna karşılık öteki zeytincilik bölgelerinde insan eliyle dikilmiş ağaçların dışında nadiren bulunması ya da hiç bulunmaması, zeytin ağacının anayurdunun günümüz Türkiye’si olabileceği savını desteklemektedir.

Yabani zeytin *oleasteri* aşıyla “ehlileştirilmesi” ve bir kültür bitkisi olan *sativaya* dönüştürülmesinin yeryüzünde ilk kez M.Ö. 4000’lerde Anadolu, Doğu Akdeniz ve Güney doğuda Adana, Gaziantep’te başlayıp Suriye, Lübnan, İsrail’e inen, Akdeniz kıyı şeridi ve çevresinde gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz. Ancak meyvesinin sıkılıp zeytinyağına dönüştürülmesi için insanoglu 1500-2000 yıl gibi bir süre beklemek zorunda kalmıştır. Tunç çağına ait kazılarda açığa çıkartılan yağ presleri, saklama kapları, vazolar ve fresklere yansıyan bezemelerden zeytinyağının kullanılmaya başladığını öğreniyoruz.

Dünyanın en eski alfabelerinin ana harfleri doğal olarak tarım toplumunun izlerini taşır. “Alfa” (Alpha) öküz, “Beta” (Beth) ev, “Gama” (Gamal) deve ve “Zeta” (Zai) zeytini simgeliyordu. Akadça *zertum* ya da *zertium* hem zeytin ağacını hem de meyvasını tanımlıyordu. Dinsel törenlerde meyvası ve ondan elde edilen yağı (*zertium*) üzüm, incir gibi öteki meyvalarla birlikte tanrılara sunu olarak veriliyordu. *Zai* İbraniler’de *zait*, Araplar’da ise *zaitum*’du. Araplar yaşlı ve büyük ağaçlara bugün de *zeitun el-Rum* (Romalılar’ın zeytin ağacı) diyorlar. Orta Asya’dan Anadolu’ya gelen Türkler ise Arapça’nın etkisiyle önce *zeytün*, sonra da *zeytinde* karar kılmışlardır. Giritliler zeytine *elaina*, Yunanlılar *elaia*, Romalılar önce *olea* sonra *oliva* dediklerini biliyoruz.

ZEYTİNYAĞI TEKNOLOJİSİ

Zeytinyağı günümüzden 3000-4000 yıl önce nasılsa, bugün de aynı yöntemlerle elde edilir. Sadece zeytini sıkma ve çıkan yağını bitkisel suyundan ayırma teknikleri geliştirilmiştir. Bölgemizdeki inceleme alanındaki zeytinyağı fabrikalarında; Hayvan gücü ile çalıştırılan diktaşlı değirmen (yuvğu), çıkrıklı mengene, kamalı mengene, hidrolik pres, kontini sistem yöntemlerinin uygulandığı görülmektedir. Fabrikaların iç ve dış mekan yapıları değiştirilmeden bu teknolojik gelişim süreci içerisinde, sistemin değiştirildiğini ve dönüştürüldüğünü izleyebiliyoruz.

Fabrikalar ve içlerindeki mekanik donanımlar, bir teknoloji Müzesini andırır durumdadır. Aynı zamanda fabrikalar içersinde bulunan kağıt veya öküz arabaları, zeytinyağı küpleri, testiler, araç ve gereçler etnografik açıdan da önem kazanmaktadır. Bugün için bazıları sahiplerince kilit altına alınıp korunmakta ise de çoğu sahipsiz, içersinde son kalan mekanik aksamlar da sökülüp götürülmekte veya tahribata uğramaktadır.

Yörede eski dönemlerde olduğu gibi zeytinler halen eşek veya katır sırtında çuvallarla taşınmakta ve zeytinyağı fabrikaları bahçelerinde sıkılmak için bekletilmektedir. Ege kıyılarında olduğu gibi karayolu ulaşımının olmadığı dönemlerde hemen hepsi deniz kıyısında bulunan bu zeytinyağı fabrikalarının önünde bulunan iskeleler aracılığıyla deniz taşımacılığı ile diğer illerle ihraç yapıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda bölgede zeytinciliğin bir kültürel yaşam biçimine dönüştüğü binlerce yıldır sürekliliğin korunduğu düşünülürse, fabrikaların kültür varlığı olarak korunarak bir teknoloji-etnografya müzesine dönüştürülmesi ve güncel turizm fonksiyonu yüklenerek kullanıma açılması gerekmektedir.

FABRİKALARIN YAPIM TEKNİĞİ

Esasen bölgenin coğrafik yapısına baktığımızda denizden dağlara doğru bir yükseliş görülmektedir. Dönemin savunma anlayışı ile yerleşim yüksek rakımlarda olmuştur. Bütün bu coğrafik yapıya serpilmiş olan zeytin ağaçları ürünlerinin toplanmasının ve naklinin hayvanlar yardımıyla yapılması nedeniyle zeytinyağı fabrikaları en alt seviye olan deniz kenarında yapılmıştır. Zeytinyağı fabrikalarının tümünün yerleşim formuna baktığımızda, geniş kapalı bir alanda zeytinyağı üretim mekanını, deniz kenarında amele yatakhanelerini oluşturan yapıyı, bahçede köylülerin getirdikleri zeytinin

depolandığı zeytin havuzlarını, ve bütün bu alanı çevreleyen değişik yüksekliklerde mülkiyet duvarını görüyoruz.

Fabrikalar kireç harçlı yığma taş duvar tekniği ile yapılmıştır. Behramkale'den Küçükkuuyu sahiline kadar her köyün kendine ait bir zeytinyağı fabrikası vardır. Dolayısıyla taşın yapısı da her köyde değişmektedir. (Assos'un granit taşı, Nusratlı'nın sarı renkli kaba yontu taşı.. vb) Fabrikaların cephe özellikleri yine bu yerleşimlerin özelliklerine göre değişir. (Pencerelerin kemer veya ahşap lentolu olması gibi) Fabrikaların ortak özelliklerinden biri çatılarının düz korniş veya kurt ağızı, kısa saçaklı ve serbest akımlı, oluksuz olmasıdır. Çatı kaplaması ise ahşap makaslı olup, üzeri el yapımı alaturka kiremitle döşelidir. Zamanla bu tür işçiliğin yok olmasıyla tadilatlar gören fabrikalar, sahibinin ekonomik durumuna göre Marsilya kiremit veya sac levhalarla kaplanmıştır.

Fabrikaların içyapılarına baktığımızda daha önce de belirttiğimiz gibi dönemin mekanik araçları olan ve sistemi çalıştıran aktarma organlı makinelere rastlıyoruz. Zeytin ezen değirmen taşlarının bulunduğu havuz, dönemlere göre bazen ahşap bazen madeni ve son dönemlerde kerpiç olmuştur. Mekanın diğer ucunda, ezme havuzlarından çıkan posaların çuvallar arasına alınarak ezildiği pressi görüyoruz. Diğer yanda, sulu sıkma tekniğinin bir parçası olan su kaynatma kazanları ve dinlendirme havuzları bulunuyor. Yapının iç zemini toprak ve kil sıkıştırılması ile oluşturulmuş, doğal bir zemin haline getirilmiştir. Yapıların yaşı ile ilgili köy halkının her yaştan kesimiyle yapılan sözlü sohbetlerden de anlaşılıyor ki, fabrikaların tarihi 60-100 yıl öncesine dayanıyor. Çimentonun Türkiye'de kullanım tarihine baktığımızda da karşımıza yukarıda sözünü ettiğimiz süreçler çıkmaktadır. Bütün bu anlatımlar ekte sunduğumuz, bölgenin değişik fabrikalarını gösteren fotoğraflar da bu savımızı desteklemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Zeytincilik, Bölgenin tek ekonomik kaynağı olan sosyokültürel ve sosyoekonomik yaşamında önemli rol oynamıştır. Bursa KTVKK'ca bölgenin doğal sit alanı ilan edilmiş olması bu önemi bir kez daha vurgulamıştır. Koruma Kurulu Müdürlüğüne de Fabrikaların tespit programına alınmış olması bunun diğer bir göstergesidir. Bu bağlamda, zeytinciliğin bir kültürel yaşam biçimine dönüştüğü bölgede zaman geçirmeden zeytinin işlevsel ürüne dönüştürüldüğü zeytinyağı fabrikalarının da korunması gerekmektedir. Çanakkale ili, Ayvacık ilçesi, Behramkale Köyü, Küçükkuuyu Beldesi arasında saptadığımız ekli listede sunulan 15 adet zeytinyağı fabrikasınının 2863 sayılı yasa ile ilgili yönetmelikler ve KTVKYK'nun 05.11.1999 / 660 sayılı ilke kararının 1.grup yapılar ve 2.grup yapılar kapsamında kültür varlığı olarak tescilinin yapılması gerektiği düşüncesindeyiz.

Kadastral Durum

1-	160 Ada, 27 Parsel	Büyükhusun Köyü altı	(Tescilsiz)
2-	160 Ada, 25 Parsel	Büyükhusun Köyü altı	(Tescilsiz)
3-	Bulunamadı	Kozlu Köyü altı	(Tescilsiz)
4-	135 Ada, 1 Parsel	Sazlı Köyü altı	(Tescilsiz)
5-	158 Ada, 9 Parsel	Sazlı Köyü altı	(Tescilsiz)
6-	160 Ada, 1 Parsel	Sazlı Köyü altı	(Tescilsiz)
7-	159 Ada, 123 Parsel	Kayalar Köyü altı	(Tescilsiz)
8-	158 Ada, 16 Parsel	Kayalar Köyü altı	(Tescilli)
9-	156 Ada, 35 Parsel	Ahmetçe Köyü altı	(Tescilsiz)
10-	156 Ada, 16 Parsel	Ahmetçe Köyü altı	(Tescilsiz)
11-	155 Ada, 2 Parsel	Ahmetçe Köyü altı	(Tescilsiz)
12-	154 Ada, 3 Parsel	Ahmetçe Köyü altı	(Tescilsiz)
13-	131 Ada, 142 Parsel	Ahmetçe Köyü altı	(Tescilli)
14-	131 Ada, 38,39 Parsel	Ahmetçe Köyü altı	(Tescilli)
15-	101 Ada, 54 Parsel	Nusratlı Köyü altı	(Tescilsiz)
16-	101 Ada, 3 Parsel	Arıklı Köyü altı	(Tescilsiz)

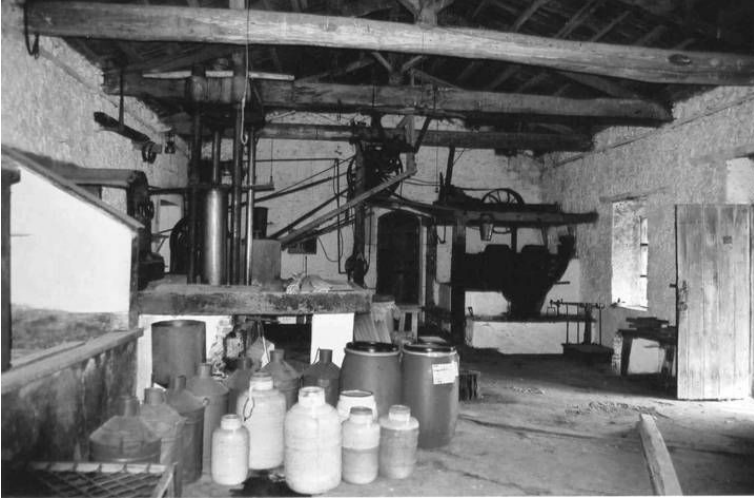
Resim 1

Resim 2

Resim 3

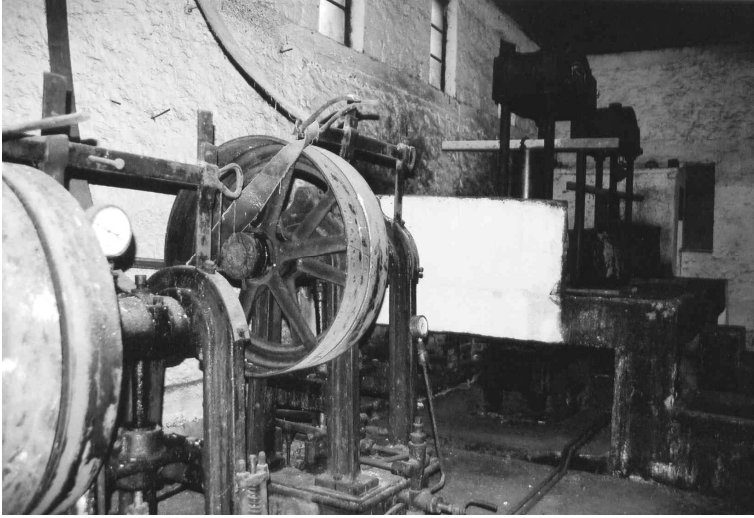
Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

ZEYTİN ÜRETİMİNDEKİ GELİŞMELER VE ÇANAKKALE

Erkan AKTAŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
İktisat Bölümü

ÖZET

Akdeniz ülkelerinin en önemli bitkilerinden biri olan zeytin, Türkiye'nin de tarımsal alanlarının başında gelmektedir. Özellikle Marmara, Ege ve Akdeniz bölgesindeki üreticinin geçimi için önemli bir rol oynamanın yanında, ülke ekonomisine de önemli katkılar sağlamaktadır. Bu çalışmada, öncelikle küreselleşme ile birlikte tarım politikalarında yaşanan değişimlerde dikkate alınarak; dünyada ve Türkiye'de zeytin alanları ve üretimi, dış ticaret miktarı, zeytinciliğe alternatif olan bağ ekim alanları ve üretimi, zeytincilikle ilgili destekleme ve fiyat politikaları, son olarak da Çanakkale ilinde zeytinciliğin mevcut durumu incelenmiştir. Türkiye'de özellikle 2000'li yıllardan sonra tarım politikasından ön plana çıkan Doğrudan Gelir Desteği (DGD) sistemi ve diğer ürün destekleri, tüm tarım alanlarında olduğu gibi zeytin alanları üzerinde de etkili olduğu tespit edilerek, bu değişimler ile birlikte, Dünya, Türkiye ve Çanakkale'deki zeytinciliğin gelişimi karşılaştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Zeytin, Politika, Ekonomi, Çanakkale, Türkiye

ABSTRACT

Olive, which is one of the most important plants of Mediterranean countries, also forms one of the major agricultural fields in Turkey. Olive growing particularly plays a significant role in providing a living for producers in Marmara, Aegean and Mediterranean Regions as well as it provides significant contributions to national economy. In this study, olive fields in the world and in Turkey, production volumes, foreign trade quantity, plantations that are alternative to olive growing, subsidization and pricing policies related to olive and finally existing situation of olive growing in Çanakkale province have been examined. Globalization has led to significant changes in agricultural policies. Direct income support, and other product supports, have affected olive fields too. Development of World, Turkey and Çanakkale olive growing has also been compared in this progress.

Key words: Olive, Policy, Economy, Çanakkale, Turkey

GİRİŞ

Tipik bir Akdeniz bitkisi olan ve kökü çok eski yıllara dayanan zeytin ağacının yaşı ve anayurdu hakkında net bir görüş birliği yoktur. Bununla birlikte, bilimsel literatürün birçoğuna göre, zeytin ağacının anavatanı Anadolu'nun Mardin, Kahramanmaraş ve Hatay üçgenidir. Zeytin yetiştiriciliği de ilk olarak M.Ö. 4000

yıllarında Anadolu'da başlamış ve buradan Akdeniz'in diğer ülkelerine yayılmıştır. Ekonomik değeri ve günlük yaşamda çok yönlü kullanım olanağına bağlı olarak, tarihi boyunca insanlar tarafından çok ilgi gören zeytin, birçok kültürde bütüncül bir rol oynamış ve Akdeniz ekonomisinin gelişmesine de çok önemli katkılar sağlamıştır. Gıdada, eczacılıkta ve kozmetikte yaygın kullanımı olan zeytin ağacı, akıl ve zaferin, zeytin dalı barışın, zeytinyağı da saflık ve sadeliğin birer sembolü olmuştur. Ülkemizde zengin tarihsel geçmişi ile kandillerde, yemeklerde, sabunculukta, şifa kaynağı olarak yaygın şekillerde kullanmış olan zeytin ve zeytinyağı Anadolu'nun kültürel zenginlikleri arasında çok özel bir yere sahiptir (Anonim 2008).

Zeytincilik, Türkiye'de üreticinin geçimi için önemli bir rol oynamakla birlikte ülke ekonomisine de önemli katma değerler sağlamaktadır. Bir yandan sofralık olarak, diğer yandan zeytinyağı olarak insan beslenmesinde kullanılmakta ve yarattığı katma değer ile ekonomiye katkı sağlamaktadır.

Çanakkale, hem tarih ve doğa turizmi hem de tarımsal altyapısı ile Türkiye ekonomisine katkı sağlamaktadır. Çanakkale özellikle, hayvansal ürünleri ile öne çıktığı gibi yaş meyve sebze tarımı ile de ön plana çıkmaktadır. Dünya'da ve Türkiye giderek artan zeytin alanları, Çanakkale ilinde de bağ alanları yerine ikame etmektedir.

Çanakkale ilinin yaklaşık %54'ü orman ve fundalık %33'ü ise işlenebilir tarım arazisidir. Bununla birlikte, işlenebilir tarım alanlarının yaklaşık %23 sulanabilmektedir (Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü, 2008). Türkiye'de toplam tarım alanlarının yaklaşık %1'i Çanakkale ilinde bulunurken, Türkiye'deki zeytin alanlarının yaklaşık %4'ü Çanakkale ilinde bulunmaktadır.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE ZEYTİN ALANLARI VE ÜRETİMİ

Dünyada 1961–2005 yılları arasında zeytin alanlarındaki değişime göre, yıllar itibarıyla zeytin alanlarında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Bunun nedenlerin başında, zeytinyağı tüketim eğiliminin giderek artması gösterilebilir. Ayrıca dünya genelinde zeytinciliğin ön plana çıktığı, Avrupa Birliği'nde (AB) zeytinciliğe yönelik çeşitli fiyat politikaları ve dış ticaret politikaları ile yüksek oranda desteklemeler görülmektedir. Bir taraftan AB'de tarımsal destekler zeytin ve zeytinyağına kayarken, diğer taraftan Akdeniz ülkelerinde bağ alanların azaltılması yönünde de teşvikler uygulanmaya başlanmıştır (Aktaş ve Tan, 2007: 203). Şekil 1'de dünyada yıllar itibarıyla zeytin ve bağ alanlarının dağılımı ve bu iki ürünün ekim alanlarının birbirleri ile ilişkisi gösterilmiştir. Şekilde de görüldüğü gibi dünya'da 1961 yılında 2,6 milyon hektar olan zeytin alanları %290 artarak 2005 yılında 7,6 milyon hektara ulaşmıştır. Bununla birlikte, 1961 yılında 9,3 milyon hektar olan bağ alanları 2005 yılına kadar %20 bir azalma göstererek 7,5 milyon hektara gerilemiştir. Ayrıca zeytin ve bağ alanları arasındaki makasın 1990 yıllarının başında kapandığı görülmektedir. Diğer taraftan 1995 yılından sonra ise zeytin alanlarının bağ alanlarını geçmesi de önemli bir husus olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 1’de ise çeşitli dünya ülkelerinde yıllar itibariyle zeytin alanlarının dağılımı rakamsal ve oransal olarak gösterilmiştir. Dünyadaki toplam zeytin alanlarının ülkelere göre oransal dağılımına bakılacak olursa ilk sırayı Tunus (%19,8) almaktadır. Tunus’u, İspanya (%15,8), İtalya (%15,8) ve Yunanistan (%10,4) takip etmektedir. Yunanistan’dan sonra Türkiye ise zeytin alanları bakımından %7,1 ile 5. sırada yer almaktadır. Fas, Suriye, Portekiz, Cezayir ve Libya zeytin alanları bakımından diğer önemli ülkeler arasında yer almaktadır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de son 45 yılda zeytin alanlarındaki değişim incelendiğinde zeytin alanlarında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Dünyada 1961–2005 yılları arası zeytin alanlarında 2,9 katlık artışa karşılık, Türkiye’de ki artış 1,7 kat olmuştur.

Tablo 2’de çeşitli yıllar itibariyle dünyada zeytin üretim miktarları verilmiştir. Dünyada zeytin alanlarının artışıyla birlikte dünya zeytin üretiminde artışlar yaşanmıştır. Dünyada zeytin 1961 yılında 8,2 milyon tondan, 2005 yılında geldiğinde %80 artarak 14,8 milyon tona yükselmiştir. Bu dönemler arasında Türkiye’de zeytin üretimindeki artış ise yalnızca %23 olmuştur.

Dünyadaki toplam zeytin üretimi bakımında ilk sırayı İspanya (%26,5) almaktadır. İspanya’yı İtalya ve Yunanistan takip etmektedir. Türkiye ise %5,8’lik üretimi ile 4. sırada yer almaktadır.

Dünya zeytin alanlarındaki önemli artışa rağmen üretimdeki artışı aynı şekilde olmamıştır. Son 45 yılda dünya zeytin üretiminde artış %80 olurken, Türkiye’de bu oran yalnızca %23’tür. Bunun en önemli sebeplerinden biri Türkiye’de zeytin ve zeytinyağına verilen desteklerin diğer ülkelere göre daha geç olması gösterilebilir.

Türkiye’de de dünyada olduğu gibi zeytin alanlarındaki artışına karşılık bağ alanlarındaki azalış olmuştur. 1961–2005 yılları arasında zeytin alanları %66 artarken (257.000 ha) bağ alanları ise %32 azalmıştır (245.500 ha). Bu verilerden anlaşıldığı gibi azalan bağ alanlarının (Zeytin ağacı ile aynı klimatolojide yetişebilen bağ alanlarını kapsamaktadır) yerine önemli oranda zeytin alanlarının aldığı söylenebilir (Aktaş ve Tan 2007: 201).

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ZEYTİN ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİ

Dünyada zeytincilikte, ihracata konu olan zeytinyağıdır. 1961–2005 yılları arasındaki zeytinyağı ihracat miktarları önemli ülkelere göre Tablo 3’de verilmiştir. Dünyada son yıllarda zeytinyağı ihracatında çok yüksek artışlar yaşanmıştır. Türkiye’deki zeytinyağı ihracatı dünya ortalamasının çok üstündedir. Dünyada toplam zeytinyağı ihracatının yaklaşık %70’ini yalnızca İspanya ve İtalya yapmaktadır. Bu ülkeleri sırasıyla, Yunanistan, Tunus, Türkiye, Suriye ve Portekiz takip etmektedir. Türkiye 300 milyon dolarlık zeytinyağı ihracatı ile dünya toplam zeytinyağı ihracatının gelirinin % 5,4’nü gerçekleştirmektedir.

Dünya’da toplam zeytinyağı ihracatının %33’ünü yapan İtalya, aynı zamanda dünya toplam zeytinyağı ithalatının %36’sını gerçekleştirmektedir. İtalya’yı ABD,

Fransa ve İspanya takip etmektedir (FAO 2008e). Bu dört ülke toplam zeytinyağı ithalatının %65'ini gerçekleştirmektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE ZEYTİN DESTEKLEME POLİTİKALARI

1960'lı yıllarda Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikasının adımlarının atıldığı ilk dönemlerde tarımda verimliliğin artırılması temel hedeflerden biri olmuştur. Bu dönemlerde birçok tarımsal ürün Ortak Piyasa Düzenleri kapsamında destek fiyat uygulamaları, dışa karşı düzenlemeler ve ek yardımlarla desteklenmiştir. Bu dönemde zeytin ve zeytinyağı üreticileri de ciddi destekler almıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde tarımdaki yüksek koruma oranları bütçe üzerine yüksek bir yük getirmiş, iç ve dış piyasalarda dengeler bozulmuştur. 1980'li yıllardan itibaren tarımda reform arayışlarına gidilmiş özellikle arz fazlası olan ürünlerde kısıtlama yoluna gidilmiştir. Bu dönemde bağ alanlarında da önemli miktarda azalmalar meydana gelmiştir (Tan ve Dellal 2004: 12).

Günümüzde özellikle bağcılığa alternatif olan zeytin ve zeytinyağı AB Ortak Piyasa Düzenleri içersinde yer almaktadır. Bu ürünler özel depolama yardımları, ihtiyari yardımlar, ihracat sübvansiyonları, işleme yardımları ve üretimden bağımsız tek çiftlik ödemesi yardımlarıyla desteklenmektedir. Ayrıca zeytin üretimine Doğrudan Destek ödemesi kapsamında hektara 50 Euro destek sağlanmaktadır (Aktaş ve Tan 2007: 203).

Türkiye'de tarım politikaları ile ilgili ilk ciddi uygulamalar 1963 yılından itibaren Planlı dönemle birlikte başlamıştır. Bu dönemde üreticiler genellikle destekleme alımları, girdi destekleri, prim uygulamaları ve düşük faizli kredi temini gibi politikalarla desteklenmiştir. Fakat daha sonra iç ve dış dinamiklerin etkisiyle tarım politikalarında reform arayışına gidilmiştir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte tarım politikalarında reform ihtiyacı hissedilmiştir. Daha rekabetçi, örgütlü, kayıtlı ve tarım sanayi arasında entegrasyonun güçlü olduğu bir tarımsal yapının gerekliliğinin altı çizilmiştir. 2000 yılında Dünya Bankası ile yapılan Ekonomik Reform Kredisi anlaşması çerçevesinde Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARIP) uygulamaya geçmiştir. Bu dönemde özellikle tarımsal desteklerin bütçeye olan yükünü azaltmak ve tarımsal desteklerin tek çatı altında toplanması amacıyla DGD uygulaması başlamıştır. Yine ARIP'in orta vadeli değerlendirme aşamalarında projeye yeni bileşenler eklenmiş, bu bileşenlerden ise en önemlisi Kırsal Kalkınma Bileşeni olmuştur. Daha sonra hazırlanan 2006–2010 yılı için hazırlanan Tarım Kanunu ve Tarım Stratejisi'nde yine kaynakların etkin kullanımı, rekabetçi, örgütlü ve sürdürülebilir tarım politikalarının gereği vurgulanmıştır.

Zeytincilikle ilgili bir başka önemli politika ise 16 Mayıs 2006 tarihinden itibaren uygulamaya başlayan Sertifikalı Tohumluk ve Fidan Kullanımı tesislerine verilen desteklerdir. Bu uygulamada gemlik çeşidi zeytin fidanı ile bahçe tesisi için ise 45 YTL/da üreticiye destek sağlanmaktadır. Ayrıca Türkiye'de zeytinyağı üreticisinin eline geçmesi gereken fiyatın, dış piyasa fiyatı karşılığının üzerinde olması hedeflenmektedir. Bu nedenle üretici maliyetlerinin karşılanması üreticinin

gelir düzeyinin korunabilmesi, gelecek dönemlerde zeytinyağı üretiminin teşvik edilebilmesi, zeytinyağı ve zeytinliklerin kayıt altına alınabilmesi ve sanayiciye dış piyasa dış piyasa fiyatı düzeyinden hammadde temin edilebilmesi için pirim verilmesine karar verilmiştir (Yavuz 2005: 53).

Fiyat Politikası ve Maliyet

1994–2005 yılları arası üzüm fiyatları reel olarak değişmemekle birlikte zeytin reel fiyatları %58 artmıştır. Zeytin/üzüm paritesi 1,28'den 1,95'e yükselmiştir. Parite zeytin fiyatları lehine %52 artmıştır.

Menemen Toprak Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü 2006 yılı bağ ve zeytin üretim girdi maliyetlerine göre, bağcılıkta emek 75,88 saat/da harcanırken, zeytin üretiminde 31,77 saat/da harcanmaktadır. 2006 yılında bağcılıkta dekara brüt kar/zarar² (110) YTL iken zeytin üretiminde dekara brüt kar/zarar 83 YTL olmuştur. Buradan da anlaşıldığı gibi bağcılıkta daha fazla emek yoğun üretim yapılmaktadır. Aynı zamanda bağcılıkta daha yoğun tarımsal ilaç kullanılmaktadır. Bu yüzden, 2006 yılında kuru şartlarda üzüm üretiminde dekara brüt zarar yaşanmıştır (Aktaş ve Tan 2007: 204).

ÇANAKKALE'DE ZEYTİN

Çanakkale zeytin alanları bakımından Türkiye'deki en önemli illerden biridir. 1995–2007 yılları arasında Çanakkale ve Türkiye'deki zeytin üretim ve alanları Tablo 5 ve 6'da verilmiştir. Tablo 5'de 1995 yılında Türkiye'nin toplam zeytin alanlarının %4,8'si Çanakkale ilinde iken bu oran 2007 yılında %4'e düşmüştür. Bu yıllar arasında Türkiye'de zeytin alanları %35 artarken, Çanakkale'deki artış yalnızca %12 olmuştur.

Tablo 6'da 1995 yılında Türkiye'nin toplam zeytin üretiminin %9'u Çanakkale ilinde iken bu oran 2000 yılında %5'e kadar gerilemiş ve 2007 yılında %5,5 olmuştur. Bu yıllar arasında Türkiye'de zeytin üretimi %209 artarken, Çanakkale'de bu oran yalnızca %128 olmuştur.

2001 ile 2006 yılları arasında Çanakkale'de zeytin alanlarında önemli bir artış olmamıştır. Çanakkale Ayvacık ilçesinde son beş yıl zeytin alanlarına göre önemli bir artış olmamakla birlikte; hem alan, hem de üretimde Çanakkale ilinin en önemli ilçesi durumundadır. Ayvacık ilçesini zeytin üretimi bakımından, Eceabat, Bayramiç ve Gökçeada takip etmektedir.

Bayramiç ve İntepe ilçelerinde yaklaşık %7 oranında zeytin ve bağ kombinasyonları yapılmaktadır (Dardeniz ve diğ. 2005: 247). Bu durum bu bölgelerde bağ alanlarından zeytin alanlarına kaçışın devam ettiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

² Dekara Brüt Kar/Zarar= GSÜD(Fiyat/Kg*Kg/da) – Değişen Maliyet

SONUÇ

Dünya'da zeytin alanı bakımında 5. sırada olan Türkiye, üretimde 4. sıradadır. Türkiye dünyadaki zeytincilik alanındaki gelişmelere paralel olarak zeytin alanlarında önemli artışlar olmuştur. Bu artış Çanakkale ilinde ise hem zeytin alanları hem de üretimi dünya ve Türkiye'deki artış oranlarının altında kalmıştır. Çanakkale ilinin yaklaşık %54'ünün orman arazi olması ve turizm potansiyeli ile birlikte yanlış imar politikaları, bu bölgedeki zeytin alanları gelişimini engelleyen faktörler olarak görülebilir.

Dünyada zeytin alanları artarken bağ alanları azalış göstermektedir. Türkiye'de dünya ortalamasının altına olsa da zeytin alanlarında artış gerçekleşmiştir. Son 45 yılda Türkiye'de zeytin alanları 257.000 ha artarken bağ alanları da yaklaşık olarak bir o kadar azalmıştır.

Türkiye'de olduğu gibi Çanakkale'nin bazı bölgelerinde de zeytin ve bağ kombinasyonlarının arttığı görülmektedir. Son on yılda yılları arası zeytin fiyatları reel olarak %58 artarken üzümde artış olmaması, zeytin/üzüm paritesi 1,28'den 1,95'e yükselmesi, zeytin alanlarının bağ alanları güçlü bir ikamesi durumuna getirmiştir.

Türkiye zeytinyağı ihracatında dünyada önemli ülkeler arasına yükselmiştir. Özellikle yağlık zeytin üretimi hem Türkiye'de hem Çanakkale'de artmıştır. Çanakkale ili özellikle yağlık zeytin çeşidi ile ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'de özellikle klimatolojik olarak önemli zeytin alanları tespit edilip, kaliteye yönelik desteklemeler artırılarak devam etmelidir. Bununla birlikte, zeytin ve zeytinyağı ile ilgili destek politikaları çok yönlü olarak ele alınmalıdır.

Diğer tarım ürünlerinde olduğu gibi zeytin üretiminde de pazar sorunları ön plana çıkmaktadır. Bu yüzden, bölgede zeytinyağı üretim ve pazar amaçlı birlik veya kooperatifler kurulmalıdır. Özellikle Çanakkale ili çevresindeki metropol illere ve yerli turizme yönelik zeytinyağı pazarlama politikaları oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

Aktaş, E., Tan, S.

2007 “Tarım Politikasındaki Değişiklikler ve Bağcılık: Çanakkale İli Örneği.” 2. *Troas Bölgesi Değerleri Sempozyumu. Çanakkale*, 199–211.

Anonim

2008 *İnsanlığın Yüzyüllük Dostu Zeytin ve Dünyada Zeytincilik.*

<http://www.tarimsalpazarlama.com/makale.php?id=23835>

Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü

2008 *Çanakkale İlinin Tarımsal Yapısı.* <http://www.canakkale-tarim.gov.tr/websitesi/tarimsalyapi.asp#0>.

Dardeniz, A., Şeker, M., Uslu, A., Yücel, Z.

2005 „Çanakkale İli Bağcılığının Mevcut Durumu, Gen Kaynakları Potansiyeli, Bağcılığın Ekonomiye Katkıları ve Son Gelişmeler.“ *Çanakkale Araştırma Yıllığı. Sayı 3. Çanakkale.*

FAO 2007a. Dünyada Zeytin ve Bağ Alanları. FAOSTAT Agriculture Data. <http://apps.fao.org/page/collections?subset=agriculture.Paris>.

FAO 2007b. Dünyada Zeytin Üretimi Yapan Ülkeler. FAOSTAT Agriculture Data. <http://apps.fao.org/page/collections?subset=agriculture.Paris>.

FAO 2007c. Türkiye’de Zeytin ve Bağ Alanları. FAOSTAT Agriculture Data. <http://apps.fao.org/page/collections?subset=agriculture.Paris>.

FAO 2007d. Dünya Zeytinyağı İhracatı Yapan Ülkeler. FAOSTAT Agriculture Data. <http://apps.fao.org/page/collections?subset=agriculture.Paris>.

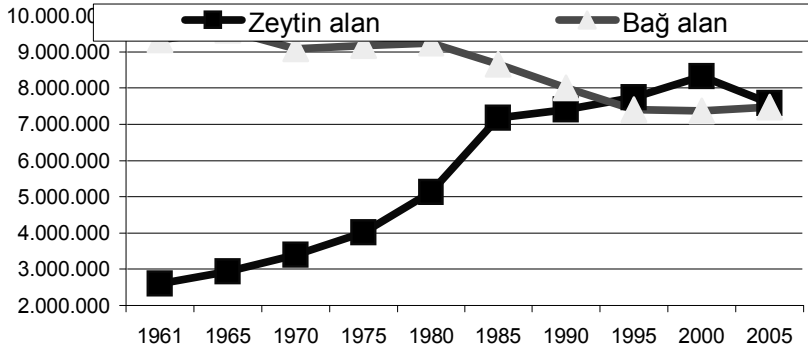
FAO 2007e. Dünya Zeytinyağı İthalatı Yapan Ülkeler FAOSTAT Agriculture Data. <http://apps.fao.org/page/collections?subset=agriculture.Paris>.

Tan, S., Dellal, İ., Avrupa Birliği’nde Ortak Tarım Politikasının İşleyişi ve Türk Tarımının Uyum Süreci, TEAE Yayınları, Ankara .

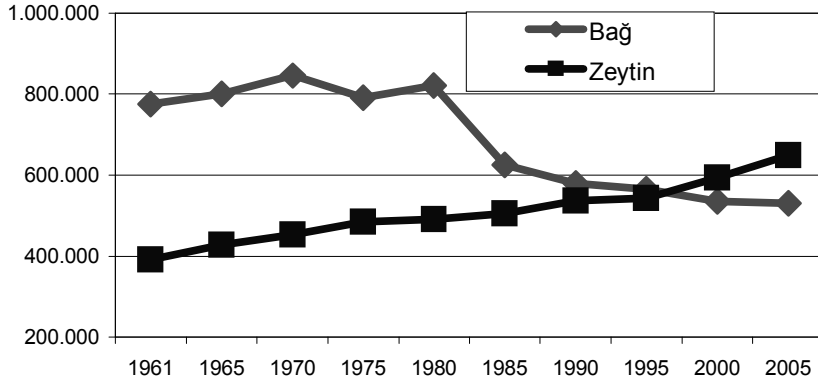
TÜİK, Çeşitli Yıllar. TEFE İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr>, Ankara.

Yavuz F.

2006 *Türkiye’de Tarım, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Strateji Geliştirme Yayını Başkanlığı.* Ankara.

Şekil 1. Dünyada Zeytin ve Bağ Alanlarının Gelişimi (Ha) Kaynak: FAO, 2008a

Şekil 2. Türkiye'de Zeytin ve Bağ Alanlarının Gelişimi (Ha) Kaynak: FAO, 2008c

Tablo 1. Çeşitli Yıllar İtibariyle Dünyada Başlıca Zeytin Alanlarına Sahip Ülkeler (Ha) (Kaynak: FAO,2008a)

Ülkeler	1961	%	1970	%	1980	%	1990	%	2000	%	2005	%
Tunus	540000	20,7	1059200	31,3	1323800	25,8	1392000	18,8	1387240	16,7	1500000	19,8
İspanya	-	-	-	-	1156500	22,5	2064000	27,9	2300000	27,6	1199093	15,8
İtalya	1228800	47,1	1305900	38,6	1246900	24,3	1134133	15,3	1136627	13,6	1167980	15,4
Yunanistan	-	-	-	-	-	-	691000	9,3	781000	9,4	784500	10,4
Türkiye	391800	15,0	453673	13,4	491667	9,6	537333	7,3	594072	7,1	649350	8,6
Fas	155000	5,9	180000	5,3	300000	5,8	365000	4,9	540000	6,5	504700	6,7
Suriye	80000	3,1	124452	3,7	249328	4,9	391200	5,3	477993	5,7	500000	6,6
Portekiz	-	-	-	-	-	-	337189	4,6	369162	4,4	360000	4,8
Cezayir	-	-	98840	2,9	179540	3,5	170170	2,3	168080	2,0	239350	3,2
Libya	-	-	-	-	-	-	60000	0,8	130000	1,6	200000	2,6
Dünya	2608804	100	3387293	100	5129301	100	7405794	100	8327400	100	7574361	100

Tablo 2. Çeşitli Yıllar İtibariyle Dünyada Zeytin Üretimi Yapan Başlıca Ülkeler (Ton) (Kaynak: FAO, 2008b)

Ülkeler	1961	%	1970	%	1980	%	1990	%	2000	%	2005	%
İspanya	1863400	22,7	2100000	27,9	2255000	20,1	3369300	37,3	4943800	31,6	3919800	26,5
İtalya	2250000	27,4	2120500	28,2	3490800	31,1	912540	10,1	2821000	18,1	3715660	25,1
Yunanistan	1502500	18,3	992170	13,2	1746370	15,6	1003724	11,1	2502000	16,0	2583185	17,5
Türkiye	689324	8,4	681000	9,0	1350000	12,0	1100000	12,2	1800000	11,5	850000	5,8
Suriye	83000	1,0	85402	1,1	392015	3,5	460500	5,1	866052	5,5	620000	4,2
Tunus	189000	2,3	454600	6,0	725000	6,5	825000	9,1	550000	3,5	600000	4,1
Fas	139600	1,7	160000	2,1	267000	2,4	396000	4,4	400000	2,6	517300	3,5
Cezayir	160000	1,9	137571	1,8	103431	0,9	177907	2,0	217112	1,4	316489	2,1
Mısır	8564	0,1	7000	0,1	4191	0,0	41962	0,5	281745	1,8	310000	2,1
Portekiz	867000	10,6	454002	6,0	235923	2,1	197686	2,2	260000	1,7	270000	1,8
Dünya	8205586	100	7527383	100	11217525	100	9024964	100	15625140	100	14780379	100

Tablo 3. Dünya Zeytinyağı İhracatında Önemli Ülkeler (1000\$) Kaynak: FAO, 2008d

	1961	%	1980	%	2000	%	2005	%
İspanya	67441	44,3	231836	22,9	803904	16,6	1996262	36,1
İtalya	9873	6,5	66616	6,6	825996	17,0	1848035	33,4
Yunanistan	223	0,1	22620	2,2	195196	4,0	403447	7,3
Tunus	23096	15,2	61505	6,1	193022	4,0	367928	6,7
Türkiye	135	0,1	5639	0,6	29125	0,6	300000	5,4
Suriye	363	0,2	0	0,0	0	0,0	173174	3,1
Portekiz	2993	2,0	8674	0,9	58328	1,2	117955	2,1
Dünya	152388	100,0	1014181	100,0	4852987	100,0	5528228	100,0

Tablo 4. 1994–2005 yılları Üzüm, Zeytin 2005 Reel Fiyatları ve Paritesi (Kaynak: TÜİK, Çeşitli Yıllar)

Yıllar	Zeytin	İndeks	Üzüm	İndeks	Zeytin/Üzüm Paritesi	İndeks
	Fiyatlar		Fiyatlar			
1994	1,381	100	1,076	100	1,28	100
1995	1,528	111	0,734	68	2,08	163
1996	1,522	110	0,658	61	2,31	181
1997	1,096	79	0,497	46	2,21	172
1998	1,18	85	0,715	66	1,65	129
1999	1,633	118	0,774	72	2,11	165
2000	1,606	116	0,801	74	2,00	157
2001	1,456	105	0,707	66	2,06	161
2002	1,567	114	0,914	85	1,71	134
2003	1,837	133	0,984	91	1,87	146
2004	1,564	113	0,92	86	1,70	133
2005	2,18	158	1,12	104	1,95	152

Tablo 5. 1995 –2007 Yılları Arasında Çanakkale ve Türkiye’de Zeytin Alanları (ha) Kaynak: TÜİK, 2008.

Yıllar	Çanakkale	%	İndeks	Türkiye	İndeks
1995	26807	4,8	100	556209	100
1996	26320	4,6	98	568405	102
1997	26821	4,1	100	657647	118
1998	26830	4,5	100	600000	108
1999	27040	4,5	101	595000	107
2000	27175	4,5	101	600000	108
2001	27259	4,5	102	600000	108
2002	26516	4,3	99	620000	111
2003	26710	4,3	100	625000	112
2004	26865	4,2	100	644000	116
2005	27695	4,2	103	662000	119
2006	29442	4,1	110	711842	128
2007	30132	4,0	112	753001	135

Tablo 6: 1995 –2004 Yılları Arasında Çanakkale ve Türkiye’de Zeytin Üretimi (Ton) (Kaynak: TÜİK, 2008)

Yıllar	Çanakkale	%	İndeks	Türkiye	İndeks
1995	46110	9,0	100	515000	100
1996	122964	6,8	267	1800000	350
1997	39326	7,7	85	510000	99
1998	81902	5,0	178	1650000	320
1999	32867	5,5	71	600000	117
2000	91642	5,1	199	1800000	350
2001	29959	5,0	65	600000	117
2002	126503	7,0	274	1800000	350
2003	49894	5,9	108	850000	165
2004	82496	5,2	179	1600000	311
2005	105028	8,8	228	1200000	233
2006	84711	4,8	184	1766749	343
2007	58985	5,5	128	1075854	209

Tablo 7. Çeşitli Yıllar İtibariyle Çanakkale’de Zeytin Alanı, Üretimi ve Verimi (Kaynak: Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü Kayıtları,2007)

İlçeler	2001				Ağaç Başına Ortalama Verim (Kg)	2006				Ağaç Başına Ortalama Verim (Kg)
	Alan (ha)	%	Üretim (ton)	%		Alan (ha)	%	Üretim (ton)	%	
Merkez	744	2,7	653	2,2	5	1.074	2,9	2.223	2,7	15
Ayvacık	11.000	40,4	8.550	28,5	5	11.117	29,6	33.960	40,7	20
Bayramiç	3.270	12,0	8.094	27,0	27	3.395	9,1	8.460	10,1	30
Biga	142	0,5	252	0,8	12	187	0,5	408	0,5	20
B.Ada	28	0,1	18	0,1	8	81	0,2	46	0,1	11
Çan	-	-	-	-	0	0	0,0	0	0,0	0
G.Ada	2.000	7,3	3.721	12,4	10	1.099	2,9	7.560	9,1	20
Eceabat	9.020	33,1	6.575	21,9	5	9.544	25,4	26.520	31,8	20
Ezine	15	0,1	1.097	3,7	25	96	0,3	1.162	1,4	25
Gelibolu	715	2,6	118	0,4	1	745	2,0	2.364	2,8	20
Lâpseki	325	1,2	881	2,9	15	504	1,3	647	0,8	10
Yenice	-	-	-	-	0	0	0,0	0	0,0	0
TOPLAMI	27.259	100,0	29.959	100,0	7	27.842	74,2	83.350	100,0	20

KÜÇÜKKUYU'NUN UNUTULAN ARKEOLOJİK DEĞERİ: LAMPONİA

Tolga ÖZHAN, Hüseyin YAMAN

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Arkeoloji Bölümü*

ÖZET

Çalışmamız, Troas bölgesi kentlerinden Lamponia'nın ortadan kayboluşunu açıklamayı amaçlar. Konu, özellikle tarih ve kent sikkelerden yola çıkarak ele alınmıştır. Çalışmada ana konu üzerinde iki görüş sunulmuştur: İlk olarak, Klasik dönemde Atina'ya 1000-1400 drabmi ödeyen Lamponia Troas bölgesindeki synoikismos ile birlikte ekonomik olarak baskı altına alınmıştır. İkinci olarak M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında Troas Bölgesi'nde tiranlık veya bağımsızlık girişimleri olduğu bilinmektedir. Bu karışıklıklar sırasında muhtemelen Lamponia'nın da Assos tiranı olan Hermias tarafından hâkimiyet altına alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Lamponia, Troas, Synoikismos, Gargara, Assos.

ABSTRACT

This paper aims to evaluate the disappearance of the city of Lamponia at Troad around second half of fourth century. Especially the subject was handled on the spot of history and city coins of the Hellenistic times. In the paper two viewpoints on the main subject are represented: First, the city of Lamponia, paid just 1000-1400 drachmi to Athens in the Classical period was suppressed economically by the synoecism in the Troad. Second, it is known that there were individual attempts of autonomy or tyranny in the mid fourth century B.C. in the Troad. During these conflicts, it is possible that the city of Lamponia probably was ruled over by Hermias, the tyrant of Assos.

Key words: Lamponia, Troad, Synoecism, Gargara, Assos.

GİRİŞ

Walter Leaf, Strabon'un izinden giderek Troas Bölgesi'ni ele aldığı kitabında Lamponia kentinin M.Ö. 300'ler civarı, *synoikismos* ile birlikte Assos ya da Gargara'ya katılmış olabileceğini belirtmektedir (Leaf 1923: 302). Bölgeyi 1959 yılında ziyaret eden Cook benzer görüşe sahiptir ancak kentin Roma veya Bizans döneminde yeniden yerleşime sahne olduğunu, gözlemlediği buluntulara dayanarak söylemektedir (Cook 1973: 263). Troas Bölgesi'nde birçok kentin yüzyıllar boyunca varlığını sürdürmesine rağmen Lamponia'nın M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında neden ve nasıl gözden kaybolduğu sorunu ortaya çıkmaktadır. Çalışmamızda bu sorunun cevaplanmasına yönelik görüşler ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yetersiz de olsa antik yazarlar, gezginler ve arkeolojik verilerden yararlanılacaktır. Böylesine az verinin bulunduğu bir konuda sonuca

ulaşmak için uygulayacağımız yöntemler yorumlama ve karşılaştırmadır. İlk bölümde kentin konumu, antik kaynakların Lamponia hakkındaki anlatıları, gezginlerin verdiği bilgiler ve arkeolojik veriler aktarılacaktır. İkinci bölümde bu veriler yorumlanarak problemi ve çözümüne ilişkin görüşler sunulacaktır.

COĞRAFİK KONUM, TARİHÇE VE ANTİK KAYNAKLAR

Güney Troas Bölgesi kentlerinden Lamponia, Kozlu Köyü'nün kuzeyinde, Kaz Dağları'nın batıya doğru uzanan eteklerindeki denizden yüksekliği 565 metre olan Kozlu Dağı'nın zirvesinde yer almaktadır. Denize hakim bir konuma sahip kentin kuzeyinde Ayvacık, güneyinde Midilli, güneybatısında Behram Köyü, doğusunda Ahmetçe Köyü bulunmaktadır. Kente en yakın antik kentler batıda Assos doğuda Gargara'dır. Antik kaynaklarda kentin adı değişik biçimlerde görülmektedir. Herodotos (Herodotos V.26) ve Hellenikos (Hellenikos, fr. 159) kenti "Lamponion" olarak neutrum (cinsiz) adlandırırken, Hekataios (Hekataios, fr. 223) ve Attika-Delos vergi listesi yazıtlarında (IG. I3 267.1.28) "Lamponia", Strabon'daysa "Lamponia" dişil şekilleriyle ortaya çıkmaktadır (Strabon XIII.1.58). Kent halkını gösterir Yunanca kelime ise "Lamponius", "Lamponieus" ve "Lamponieus" olarak çeşitli yazarlarda farklı şekillerde belirtilmiştir.

Strabon, Lamponia'yı tıpkı Assos ve Gargara gibi bir Aiol yerleşmesi olarak göstermiştir (Strabon XII.1.58). Stephanos Byzantios tarafından kent *polis* olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca Hansen ve Nielsen'in belirttiği gibi Lamponia kent olmanın koşullarından etnisite ve yer adına, sur duvarları ve sikke basımı hakkına sahip olma özelliklerini taşımaktadır (Hansen ve Nielsen 2004: 55-69;135-137; 144-149).

Herodotos'tan öğrendiğimize göre M.Ö. 512 yılında, Megabazos yerine kıyı kentlerinin komutanı olan Otanes Byzans, Khalkedon, Antandros'un yanında Lamponia'yı da ele geçirmiştir (Herodotos V.26). Kentin isminin geçtiği tek epigrafik kaynak Attika-Delos vergi listeleridir. Bu listelerde Lamponia'nın M.Ö. 478-477 yılından beri birliğin üyesi olduğunu ve birliğe vergi ödemediğini bilmekteyiz. Bu listelerde Hellespontos kentleri içinde gösterilen Lamponia toplamda 16 kez listelerde görülmektedir. Birliğe bir *talent*in altında biri olan 1000 *drabmi* ödemekteydi. M.Ö. 430-429 tarihlerinde birliğe 1400 *drabmi* vergi ödemiştir. Listelerden en son M.Ö. 425-424 tarihlerinde vergi ödediği görülmektedir.

GEZGİNLER

Troas Bölgesini 1847 ve 1849'da iki kez ziyaret eden Peter De Tchihatcheff, 1849 yılındaki ziyaretinde Çanakkale'den başlayıp Yukarı Menderes Vadisi'ne kadar sürdürdüğü seyahati sırasında Lamponia'ya da uğramıştır. Walther Judeich, 1986'da Antandros'a kadar devam eden araştırmasında Lamponia'dan bahsetmiştir (Cook 1973: 261). Gezginler arasında kenti en kapsamlı anlatan bölgeyi 1882'de dolaşmış olan J. T. Clarke'dır (Clarke 1888). Amerikalıların Assos'ta yaptığı kazı çalışmaları sırasında bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında iki yerleşme alanı daha tespit edilmiştir. Ancak Clarke, yaptığı yayında birbirine yakın bu iki şehri hatalı olarak lokalize etmiş ve batıdaki Gargara doğudakinin ise Lamponia olduğunu (Res. 1)

belirtmiştir (Clarke 1888: 297-298). Leaf'ten öğrendiğimize göre, Clarke daha sonra hatasını fark ederek fikrini değiştirmiş (Leaf 1923: 301). Clarke, yaptığı kabataslak çizimde kenti üç bölüme ayırmıştır. Buna göre çizimde (Res. 2) A olarak işaretlenmiş alan yukarı akropolis, B olarak işaretlenmiş bölüm aşağı akropolis, C olarak gösterilen bölüme aşağı şehri göstermektedir (Clarke 1888: 299). Cook, genel olarak bu çizimin doğruluğundan şüphe duymaz (Cook 1973: 262). Leaf, 1911'de yaptığı Troas gezisi sırasında Lamponia'ya uğramamıştır fakat Strabon'dan aldığı bilgileri ve Clarke'ın verilerini yorumlayarak kent hakkında bilgi vermiştir. Cook, özellikle Clarke'ın çalışmasını kendi gözlemleriyle karşılaştırarak kentin topografik yapısını açıklık getirmeye çalışmıştır.

ARKEOLOJİK VERİLER

Kent ile ilgili herhangi bir yüzey araştırması yada kazı çalışması yapılmamış olması nedeniyle arkeolojik veriler oldukça sınırlıdır. Eldeki mevcut veriler yalnızca yüzeyde kalmış mimari yapılara ait parçalar veya yüzeyden ele geçmiş birkaç objedir. Ancak bu verilerden bazıları şüphelidir. Kente ait en göze çarpan mimari yapı kalıntısı kentin etrafını çevreleyen surlara ait bölümlerdir (Res. 3). Polygonal biçimli, yerel andezit ve konglomera taşlardan düzensiz inşa edilmiş, Arkaik döneme tarihlenen savunma duvarları günümüze oldukça tahrip olmuş biçimde ulaşmıştır (Res. 4). Clarke, surlar hakkında önemli bilgiler vermektedir (Clarke 1888: 299 ve 301, fig. 11). Ona göre savunma duvarlarının yüksekliği yer yer sekiz metreyi bulmaktadır (Res. 5). Clarke, doğu kısımda surlar arasındaki açıklığın ana giriş olabileceğini söylerken Cook da bu görüşü doğrulamaktadır (Cook 1973: 262). Kentte görülebilen bir diğer mimari yapı iki sarnıçtır. Cook, bu sarnıçları Roma dönemi veya daha geç bir döneme tarihlemiştir (Cook 1973: 263). Ayrıca alanda diğer mimari yapılara ait olabilecek düzenli kesilmiş taşlar ve az sayıda mermer parçalarına da rastlamıştır. Bununla birlikte köylülerden aldığı bilgiye göre, kendisinden 20 yıl önce, arazide bir kafası ve omuzları kırık bir heykel yada kabartma parçasının bulunduğunu belirtmiş, Ayvacık'daki okulda olduğu söylenen heykele ilişkin bilgiyi doğrulayamamıştır (Cook 1973: 263). *Akropolis*'te az sayıda kiremit parçaları ve yine çok az sayıda kaba mallara ait seramik parçaları bulmuştur. Bunların yanında Arkaik döneme tarihlenen gri astarlı seramik parçaları, M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen siyah astarlı seramiklere ait parçalar ve Roma ve Bizans dönemine tarihlenebilecek seramik parçaları ele geçirilmiştir (Cook 1973: 263). Kentin tarihini açıklamaya yarayan önemli buluntulardan bir diğeri sikkelerdir (Res. 6). Lamponia M.Ö. 5. yüzyıldan M.Ö. 4. yüzyıla kadar gümüş ve bronz sikkeler basmıştır (Head 1894: 38, pl. XIII.11-13). Yakalılık M.Ö. 420-400 yıllarına tarihlenen gümüş sikkeler drahmi, hemidrahmi ve obol değerlerinde basılmıştır. Bu sikkelerin ön yüzünde Dionysos başı, arka yüzünde boğa başı resmedilmiştir; lejant olarak "ΛAM" gözükmektedir. Yaklaşık M.Ö. 400-350 arasına tarihlenen bronz sikkelerin ön yüzünde Dionysos, arka yüzünde boğa başı yada kantharos ve üzümler resmedilmiştir; lejant olarak "ΛAM" yer almaktadır (Head HN2 547; SNG cop. Troas 444-445). Cook, köyde gördükleri, üçüncü yüzyılın ortasına tarihlenen bir Roma sikkesinin Lamponia'dan geldiğini söylemektedir.

Attika-Delos Vergi Listeleri'ne bakarak Lamponia'nın ekonomik durumu hakkında fikir yürütmemiz mümkündür. Kentlerin Atina'ya ödedikleri vergi oranı kentin kendi yerel kaynaklarıyla ilişkiliydi. Ödenecek vergi yalnızca para olarak verilmemekte, istenirse yerel kaynaklardan da karşılanabilmekteydi. Örneğin, M.Ö. 427'deki Mytilene Ayaklanması'ndan sonra birliğe dâhil olan komşu kent Antandros sekiz *talent* (26.186 kg. gümüş) vergi ödemekteydi. Bunun nedeni kuzeyinde gemi yapımında kullanılan ağaçların kesildiği geniş ormanlık arazilerin bulunması ve buna bağlı olarak bir tersaneye sahip olmasıydı. Bir diğer komşu kent Assos ise bir *talent* vergi vermektedir. Olasılıkla, bu verginin büyük çoğunluğunu şehrin verdiği liman vergisi oluşturmaktaydı. Assos'un doğusundaki Gargara 4500-4660 *drabmi* vergi ödemekteydi. Boğazın önemli bir noktasında yer alan Abydos bazen dört bazen altı *talent* vergi ödemekteydi. Lampsakos ise sınırları içinde altın madenlerinin yer alması nedeniyle değişik zamanlarda 12-15 *talent* arası vergi ödemiştir. M.Ö. 430-429'da Lampsakos'a katılan Paisos 1000 *drabmi* vergi ödemekteydi. Vergi oranının belirlenişi ve saydığımız örneklerden yola çıkarak Lamponia'nın, Klasik dönemde, tıpkı Paisos gibi, ekonomik açıdan küçük bir kent olduğunu öne sürebiliriz. Limanının bulunmayışı ve kentin bir tepe üzerinde kurulması muhtemelen ekonomiyi olumsuz yönden etkileyen faktörlerden olmalıdır. Antik kaynaklarda bahsedilmemesine ve arkeolojik bir verinin bulunmamasına rağmen kentin güneyinde denize kadar uzanan verimli düz araziler sebebiyle Lamponia'nın geçim kaynağının ağırlıklı olarak tarıma dayalı olduğu söylenebilir (Clarke 1888: 298) ve olasılıkla Lamponia'nın bu ekonomik durumu Klasik dönemin sonuna değin aynı şekilde sürmüştür.

Troas Bölgesi'ndeki *synoikismos* M.Ö. 310'da Antigonos Monophthalmos tarafından Larissa, Hamaksitos, Skepsis, Kebren, Neandria ve Kolonai kentlerinin Antigoneia (Lysimakhos'dan sonra kenti adı Aleksandria Troas olarak değiştirilmiştir) kenti sınırları içine almasıyla gerçekleşir. Synoikismosun politik ve ekonomik boyutlarının varlığı bilinmektedir (Akalin 1999: 16 vd.). Akalin'a göre "tek merkezde toplanmak insanlar arasındaki ekonomik hayata düzen getirmiştir". Buna fikirden yola çıkarsak bölgede *synoikismos* ile ortaya çıkan düzenli ve gelişmiş büyük ekonomik yapı karşısında Troas Bölgesi'nin *synoikismos*'a dahil olmayan diğer kentler zayıflama göstermiş olmalıdır. Buradan yola çıkarak Klasik dönemde dahi ekonomik yönden güçsüz olan Lamponia'nın baskı altında kaldığını söyleyebiliriz. *Synoikismos*'un yarattığı bu baskıdan kurtulmak için Lamponia'nın kendi çevresindeki diğer kent yada kentlerle birleşmiş olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır. Lamponia'ya ait en geç sikke M.Ö. 350'ye tarihlenmiş olsa da (Clarke'ın Assos sikkeleriyle olan benzerlikten yola çıkarak yaptığı tarihlenmeden sonra tüm araştırmacılar bunun doğru olduğu kabul ederek tarihlenme konusunda tartışmamışlardır), M.Ö. 310 civarı muhtemelen ekonomik gücünü artırmak ve *synoikismos*'un baskısı altında kalmamak için Gargara veya Assos ile birleşmiş olabilir. Miletopolis'ten gelen göçmenlerle Gargara'nın nüfusunun arttırılması da bununla bağlantılı olmalıdır (Strabon, *Geographia* XIII.1.58).

Lamponia'ya ait en geç sikkenin M.Ö. 350'ye tarihlenmiş olması bu tarihten sonra Lamponia'nın ortadan kaybolması şeklinde yorumlanabilir. *Synoikismos*'a dahil

olan kentlerin M.Ö. 310'dan sonra sikke basmaya son vermiş olmaları, bu düşünceyi destekler bir örnek olarak gösterilebilir. Bu, fikir yürütme açısından doğru olmakla birlikte Lamponia'ya ait sikkenin tarihlendirilmesini yalnızca Assos sikkelerine olan benzerlikten yola çıkılması ve başka bir kanıt öne sürülmemesi nedeniyle şüphelidir. Bu yüzden Lamponia'nın sikke basımına son vermesini, tarihlendirmeyi göz önünde bulundurmaksızın, *synoikismos* örneğinden yola çıkarak bir birleşme ile ilintilendirmek mümkündür. Leaf de benzer bir görüş ortaya koyarak M.Ö. 300'ler civarında synoikismos'a bağlı olarak Lamponia'nın Assos veya Gargara'ya katılarak sonlandığını belirtmiştir (Leaf 1923: 302).

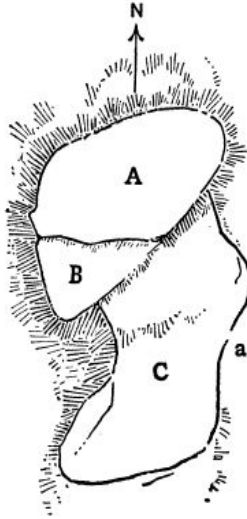
Diğer bir olasılık da M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında bölgede cereyan eden kişisel egemenlik mücadeleleri ve bir birliğin bulunmayışına bağlı olarak kentin ortadan kalkmasıdır. Bu tip girişimlerin Troas Bölgesi içindeki yayılımını ortaya koyabilmek için M.Ö. 355-334 yılları arasında bölgenin batısında yer alan Sigeion'da tiranlık yapmış Teokhares oğlu Khares, güneydeki Assos'da M.Ö. 387'den sonra Euboulos ve onun ölümünden sonra M.Ö. 345'e kadar Hermias, kuzeydeki Lampsakos'da M.Ö. 357-355 Atinalı komutan Khares ve M.Ö. 340 civarında Memnon'u örnek olarak verebiliriz. Bu mücadeleler sırasında küçük kentlerin büyük kentlere katılmış olması muhtemeldir. Didymos, "Demosthenes'e Karşı" adlı yapıtında şöyle demektedir (IV.68-V.2; V.57-62): "Hadım olan Hermias, bu yol üzerine saldırdı ve Euboulos'la birlikte Assos'u, Atarneus'u ve yakındaki alanları ele geçirdi ... Euboulos öldükten sora, (Hermias) tiranlık yönetimini değiştirerek, daha ılımlı bir yönetime sahip oldu. Daha önceden bahsedilen filozoflar için her şeyi el üstünde tutarak Assos'a geri döndüğünde, Euboulos, bütün Assos civarını yönetiyordu". Bu satırlar bize, bu tiranlık girişimleri esnasında Lamponia'nın Assos topraklarına dâhil edilmiş olabileceğini de düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

- Akalın, A.
1999 *Troia Bölgesi'nde Hellenistik Synoikisis'e Değın Sosyal-Politik Gelişim*. Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Clarke, J. T.
1888 "Gargara, Lamponia and Pionia: Towns of the Troad." *American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts* 4: 291-319.
- Cook, J. M.
1973 *The Troad. An Archaeological and Topographical Study*, Oxford.
- Didymos
1983 *Didymi in Demosthenem Commenta*. Ed. L. Pearson ve S. Stephens. Stuttgart.
- Hansen, M.H., Nielsen, T.H.
2004 *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford.
- Head, B.V.
1894 *Greek Coins of Troas, Aeolis and Lesbos*. Londra.
- Head, B.V.
1991 *Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics*2. Oxford.
- Leaf, W.
1923 *Strabo on the Troad*, Cambridge.
- SNG Cop.
1982 *Sylooge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum*. New Jersey.
- Stephanos Byzantios
1958 *Ethnika*. Ed. A. Meineke. Graz.
- Strabon
2000 *Geographika. Antik Anadolu Coğrafiyası*. Çev. Adnan Pekman. İstanbul.

Resim 1. Clarke'ın Troas haritası (Clarke 1888: 293, fig. 9).

Resim 2. Clarke'ın çizdiği Lamponia planı (Clarke 1888: 299, fig. 10)

Resim 3. Lamponia kent surlarını gösteren hava fotoğrafı.

Resim 4. Lamponia kent surlarının günümüzdeki durumu

Resim 5. Lamponia kent surlarının günümüzdeki durumu

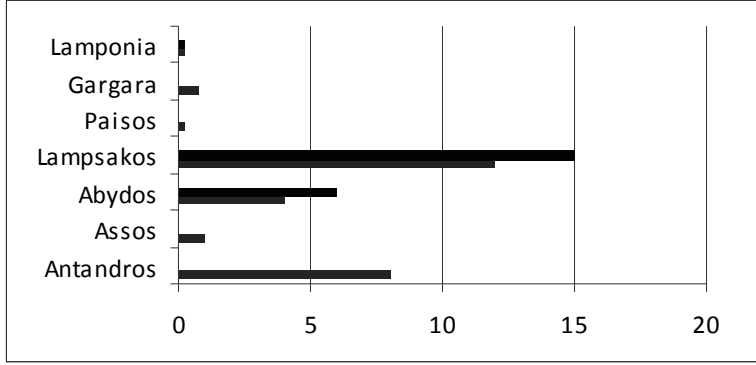

a

b

Resim 6. Lamponia Sikkeleri. a) Ön yüzü boğa başı, arka yüzü *incus*, M.Ö. 6. yüzyıl sonu - M.Ö. 5. yüzyıl başı, gümüş, hemiolbol. b) Ön yüz Dionysos başı, arka yüz boğa başı ve “AAM”, M.Ö. 5. yüzyıl sonu, gümüş *hemidrabmi*.

Tablo 1. Atina-Delos Vergi Listesine göre bazı Troas Bölgesi kentlerinin ödedikleri vergi miktarları. Bu vergiler kentlerin zenginlik ve refah düzeyiyle bağlantılı olarak ödenmekteydi.

MÜBADİLLER KÜÇÜKKUYU'DA

Mithat ATABAY

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Tarih Bölümü*

ÖZET

Türkiye ile Yunanistan arasında mübadele protokolü 30 Ocak 1923 tarihinde imzalandı. Bu protokol ile Yunanistan ve adalardan Türk mübadiller getirilerek iskan edildiler. Küçükkenyu'ya da Girit ve Midilli'den gelen mübadiller yerleşti.

Anahtar kelimeler: Mübadele, Türkiye ve Yunanistan, Lozan Antlaşması, Küçükkenyu

ABSTRACT

The treaty concerning the exchange of Greece and Türkiye was signed at Lausanne on 30 January 1923. In accordance with this treaty, Turkish populations migrated into Anatolia from Greece and the Aegean Islands. Those Turkish migrants settled in Küçükkenyu arrived from Crete and the island of Lesbos (Midilli).

Key words: Population exchange, Turkey and Greece, Lausanne Treaty, Küçükkenyu

Giriş

Türk Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşması üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Türk halkının bağımsızlığını dünya devletlerine resmen kabul ettirmek için Lozan Barış Görüşmelerinde büyük çaba harcadı. Lozan Barış Görüşmeleri sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi delegelerini en çok meşgul eden sorunların başında toplumsal bir sorun olan göçmenler sorunu olmuştur. Uzun tartışmalardan sonra Barış Antlaşması imzalandıktan sonra yürürlüğe girmek üzere 30 Ocak 1923 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Yunanistan arasında Mübadele (Karşılıklı Nüfus Değişimi) Protokolü imzalandı.

Lozan Barış Görüşmeleri devam ederken Milletler Cemiyeti, Türkiye ile Yunanistan arasındaki göç sorunu konusunda temaslarda bulunmak üzere Dr. Fridtjof Nansen'i görevlendirdi. Dr. Nansen'in yaptığı temaslardan sonucunda Milletler Cemiyeti'ne Türkiye'ye sunulmak üzere üç öneride bulundu. Dr. Nansen'e göre; İstanbul'daki Rumlar mübadele dışında tutulmalı, Yunanistan'daki Müslümanlar ile Anadolu'daki Rumlar mübadeleye tabi olmalıdır ve mübadele isteğe bağlı yapılmalıdır. TBMM Hükümeti, Milletler Cemiyeti'nin Dr. Nansen'in raporunu esas alan teklifi kabul etmedi. TBMM Hükümeti, İstanbul dahil olmak üzere Türkiye'deki tüm Rumların mübadeleye tabi olmasını, Batı Trakya'daki Türklerin mübadele dışı tutulmasını ve mübadelenin zorunlu yapılmasını istedi. Nüfus sorunlarının görüşüldüğü komisyonun başkanı olan Lord Curzon, devreye girerek mübadelenin zorunlu olması, 1918 yılından önce İstanbul'a yerleşmiş olan Rumlar ile Bozcaada ve Gökçeada'daki Rumların mübadele dışı tutulması, buna karşılık olarak da 1913 tarihli

Bükreş Antlaşması'nda belirtilen sınır çizgisinin doğusunda bulunan Batı Trakya'da ikâmet eden Müslüman ahalinin de mübadele harici kalması kararlaştırıldı.¹

Lozan Barış Antlaşması uzun tartışmalardan sonra 23 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı. İkinci TBMM,² Lozan Antlaşması'nı görüşmek üzere toplandı. 23 Ağustos tarihinde yapılan oylamada ondört olumsuz oya karşılık ikiyüzonüç oyla Lozan Barış Antlaşması onaylandı. Lozan Barış Antlaşması'nın TBMM'nde onaylanmasını takip eden günlerde Türkiye'de önemli gelişmeler yaşandı. Toplumsal anlamda ise en önemli sorun mübadele idi. TBMM mübadelenin planlanması, düzenli şekilde yapılması, karşılaşılabilecek güçlüklerin üstlenilmesi ve çözüme kavuşturulması amacıyla Mübadele İmar ve İskân Bakanlığı'nın kurulmasını kararlaştırdı³. Mübadele, İmar ve İskân Bakanlığı'nın kurulmasından hemen sonra mübadillerin Türkiye'ye getirilmesi hazırlıklarına girildi. Milletler Cemiyeti, Türkiye ve Yunanistan'dan delegelerin oluşturduğu Muhtelit Mübadele Komisyonu çalışmalarına başladı.⁴ Mübadillerin taşınması büyük ölçüde deniz yoluyla taşınmasına karar verildi.⁵ Mübadeleye 10 Kasım 1923 tarihinde başlandı.⁶

1. Mübadele konusunda yapılan görüşmeler için bkz., *Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar ve Belgeler*, c.II, Takım:2, çev. Seha L. Meray, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara 1973, s.95; ayrıca bkz., İsmail Sosyal, *Tarihçeleri ve Açıklamalarıyla Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları c.I (1920-1945)*, TTK Yayınları, Ankara 1983, s.183; Nihat Erim, "Milletlerarası Daimi Adalet Divanı ve Türkiye, Etabli Meselesi," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, c.II/1, Ankara 1944, s.62-73.

2 6 Nisan 1923 tarihinde Meclis seçimlerin yenilenmesi için çalışmalarını tatil etti. Haziran-Temmuz 1923 tarihinde yapılan seçimler sonucunda İkinci TBMM 6 Ağustos 1923 tarihinde toplandı. İkinci TBMM'nin ele aldığı ilk konu Lozan Barış Antlaşması olmuştur. Bkz., Erol Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 2.baskı, Ankara 2003, s.319.

3 Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde de göçler ve göçmenler konusu büyük sorun olmuştu. Osmanlı Devleti bu amaçla Muhacirun Müdürlükleri kurmuştu. Ancak devletin sürekli toprak kaybetmesi ve sürekli göçlere maruz kalınması nedeniyle bu teşkilât fazlaca başarılı olmadı. Yeni Türkiye Devleti'nin Başbakanı Ali Fethi (Okyar) Bey, mübadele için ayrı bir kuruma ihtiyaç olduğunu kabul etmişti. Fethi Bey, 5 Eylül 1923 tarihinde TBMM'ne sunduğu Hükümet Programı'nda durumu dile getirmişti. Bkz., İsmail Arar, *Hükümet Programları (1920-1965)*, İstanbul 1968, s.34-35. Ancak sorunun bir müdürlükle değil, kurulacak bir bakanlıkla çözülebileceğini düşünen Tunalı Hilmi Bey ve yüzotuziki arkadaşı bir kanun teklifi verdiler. 13 Ekim 1923 tarihinde TBMM'nde görüşülen ve aynı gün yasalaşan teklifle "*Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti*" kuruldu. Bknz., *Düstur*, c.V, 3.Terüp, İstanbul 1931, s.380; ayrıca bkz., *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:II, İctima: I, c. II, Ankara (t.y.), s.826.

4 Muhtelit Mübadele Komisyonu; Selânik, Kavala, Drama, Hanya, Kandiyе ve Resmo'da beşer kişiden oluşan alt komisyonlar kurdu. Bu alt komisyonlar mübadillerin nereye gideceğini ve mallarının kayıtlarını yapacaklardı. Bkz., *Aynı Tarihi*, I/1, Eylül 1923, s.13-14.

5 Mübadillerin taşınması büyük sorun oldu. TBMM Hükümeti mübadillerin denizyoluyla taşınması için ihale açtı. İhaleye İtalyan, Yunan, Ermeni ve Türk vapur şirketleri katıldı. İtalyan şirketi ihaleyi kazandı ancak Türk kamuoyu buna tepki gösterdi. Türk Vapurlar Birliği Reisi Suudi Bey 23 Eylül 1923 tarihinde İstanbul Ticaret Odası'nda mübadillerin Türk vapurları ile taşınması gerektiğini belirten ve hükümeti eleştiren bir konuşma yaptı. Hükümet mübadillerin

MÜBADELEDEN ÖNCE KÜÇÜKKUYU

Anadolu'nun Batı sahilleri Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması ve hemen peşisıra da Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın isyan etmesi üzerine İngiltere ile 1838 ticaret antlaşmasını yaptı. 1838 Osmanlı-İngiliz Ticaret Antlaşması'na kısa sürede pek çok devlet katıldı. Bu antlaşma, Osmanlı Devleti'ni dünyanın açık pazarı haline getirmekle kalmadı, kısa sürede iflasın eşiğine getirdi. Ayrıca 1839 yılında Tanzimat Fermanı ile gayrimüslimlerin hakları güvence altına alınırken, 1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı ve 1867 yılında çıkan padişah iradeyle toprak sistemi değiştirildi ve mir'i topraklar halka satılmaya başlandı. Osmanlı Devleti'nde Hicaz hariç her yerinde köylere kadar yabancılara toprak tasarrufu hakkı verildi.⁷ Kısa sürede “modernleşme” adı altında batıların Osmanlı Devleti'nin her yaptığına müdahale etmesi, gayrimüslim tebaanın korunması sonucunda özellikle Batı Anadolu'da Rumlar toprak tasarrufuna önem verdiler ve buralara yerleşerek ekonomik yaşamda etkinliklerini arttırdılar. 19. yüzyılda İzmir'in kuzeyinden başlayarak Küçükkeyu'yu da içine alan bölge “zeytin bölgesi” olarak tanımlanmıştı. 1854 Kırım Savaşı'ndan sonra batılılar ve Rumlar bu

taşınması için yeni bir ihale açtı. Türk Vapurlar Birliği reisi Suudi bey İstanbul Ticaret Odasında 23.Eylül.1923 te bu konuda bir konuşma yaptı. Daha sonra da Ticaret ve Sanayi Odası Hükümete başvurarak Türk Vapur Şirketlerinin yabancı şirketlere karşı korunmalarını istedi ve hükümet nezdinde bir takım girişimlerde bulundu. Bu girişimler sonucunda Hükümet ihaleyi iptal etti. Yeni bir ihale açıldı. Yeni ihale sonrasında taşıma işi Seyr-i Sefain İdaresi ve Türk Vapurcular Birliği'ne verildi. Mübadiller Türkiye'ye Giresun, Sakarya, Ankara, İnönü, Türkiye, Altay, İstanbul, Sulh, Akdeniz, Teşvikiye, Trabzon, Bahr-ı Cedid, Rize, Ümit, Marunyan, Jan, Kartal, Temah, Turan, Kızzade, Arslan, Antalya, Sürat, Arşipologos, Dumlupınar, İsmet Paşa vapurlarıyla taşındı. Bu vapurlar seyahate çok uygun değillerdi. Bu sırada Seyr-i Sefain İdaresi'nin elinde tonajı ikibinden fazla olan altı vapur bulunuyordu. Diğer vapurların tonajı çok küçüktü. Vapurlar eski ve bazıları yük ve kömür gemileri idi ve yolcu taşımaya elverişli değildi. Bu gemilerde tadilatlar yapılarak yolcu taşınacak hale getirildi. O nedenle bu gemilerle mübadillerin sağlıklı şekilde taşınması pek de mümkün değildi. Kötü hava şartları ve kötü yolculuk şartları birleşince mübadillerin bir kısmı hastalandı ve yolda ölenler oldu. Ayrıca mübadiller Sakarya, Giresun, Akdeniz, Sulh, Antalya ve Sürat vapurlarında hayvanlarıyla birlikte seyahat etmek zorunda kaldıklarından seyahat sağlıklı şartlar altında sürmüştü.

Bu konuda bkz., Kemal Arı, “Mübadale Göçmenlerini Türkiye'ye Taşıma Sorunu ve İzmir Göçmenleri (1923-1924),” *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, c.I/1, İzmir 1991, s.13-46; ayrıca bkz., Mehmet Çanlı, “Yunanistan'daki Türklerin Anadolu'ya Nakledilmesi II,” *Tarih ve Toplum*, sayı: 130, Ekim 1994, s.51-59.

⁶ Kemal Arı, *Büyük Mübadale Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995, s.52.

⁷ Nurdoğan Taçalan, *Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, İstanbul 1970, s.54-55; ayrıca bkz., Ömer Lütfi Barkan, “Türk Toprak Hukuk Tarihinde Tanzimat ve 1274 Tarihli Arazi Kanunnamesi,” *Tanzimat I*, İstanbul 1940, s.321-421.

bölgede zeytinyağı, sabun, pirina ve un değirmeni gibi tesisler kurdular.⁸ Tanzimat'tan sonra Rumlar bölgenin nüfus yapısında önemli değişikliğe sebep oldular. Küçükkuuyu'ya da ilk Rumlar Kırım Savaşı'ndan sonra geldiler. Ticaretin gelişmesi, hükümetin koruması ve büyük devletlerin kayırması sonucunda bölgede ticari yaşamda etkili oldular ve güçlendiler. Yerli halk köylü idi. O nedenle hiçbir konuda bilinçli değildi. Tanzimat'la birlikte ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal yapı yerli halkı hızla yoksul hale getirdi. Temel ihtiyaçlarını bile temin edecek gelire sahip olmadıklarından Rum bakkallardan aldıkları maddelerin paralarını ödeyemediklerinden tarlalarında ve bahçelerindeki ürünleri ipotek ettirmek zorunda kaldılar ve hatta tarlalarını ve bahçelerini Rumlara satmak zorunda kaldılar. Rum nüfus giderek arttı. Rum nüfusun özellikle sahildeki yerleşim birimlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Balkan Savaşları sırasında Yunanistan 31 Ekim 1912 - 16 Mart 1913 tarihleri arasında Egede'ki tüm adalarını ele geçirdi. Küçükkuuyu'ya çok yakın olan Midilli'nin de Yunanistan tarafından işgal edilmesi üzerine pek çok Müslüman Anadolu sahillerine ve Küçükkuuyu'ya göç etti.⁹ O nedenle Küçükkuuyu'ya gelen ilk göçmenler Balkan Savaşı sırasındadır. Bu göçmenlere bölgedeki Rumların bir kısmının gitmesi nedeniyle onların terk ettikleri evlere yerleştirildiler. Birinci Dünya Savaşı sırasında Küçükkuuyu'da bulunan Rumların bir kısmı göç etmişse de savaşın bitiminde tekrar geri dönmüşler ve mübadeleye kadar Küçükkuuyu'da kalmışlardır.¹⁰

MÜBADİLLER KÜÇÜKKUYU'DA

Türkiye, mübadillerin yerleştirilmesi amacıyla on iskân bölgesine ayrıldı. Çanakkale ili Edirne, Tekirdağ, Gelibolu ve Kırklareli ile birlikte ikinci iskân bölgesinde yer alıyordu. Gelecek mübadillerin iskân bölgeleri geldikleri yerlerde yaptıkları mesleklere göre belirlenmişti. İlk etapta Girit ve adalardan gelecek olan otuzbin kişi zeytin yetiştirilen bölgelerde iskân edilecekti. O nedenle Küçükkuuyu da Girit ve adalardan gelecek mübadillerin iskân edileceği yerler arasındaydı.

Mübadillerin yanlarında aile kimlik belgesi, aşu belgesi, Yunanistan'daki mal varlığını gösterir tasfiye talep belgesi, mübadillerin Yunanistan'da iken Yunan

⁸ Bu konuda Şefik Aker şunları yazmaktadır: "Kırım Savaşı'ndan sonra, daha önce Ezine'de tek bir Rum yokken Rumlar gelmeye başlamıştır. Hatta hükümet bunları korumuştur. Sayılan 1909'da 380'e yükselmiştir. Hükümetin şuursuzluğuna rağmen yerli halk tedirgindi" Şefik Aker, *İstiklal Harbinde 57.Tümen ve Aydın Milli Cidali*, c.I, İstanbul 1937, s.66-70; ayrıca bkz., Doğan Avcıoğlu, *Milli Kurtuluş Tarihi*, c.III, İstanbul 1974, s.1059.

⁹ Midilli Yunan kuvvetlerinin saldırısına ancak bir ay dayanabildi ve 20 Aralık 1912 tarihinde teslim oldu. Bknz. Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi Başkanlığı, *Balkan Harbi Tarihi VII'nci cilt Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, İstanbul 1965, s.79-80. Midilli adası Müslümanlar açısından önemli bir yerdi. Hacca deniz yoluyla gidenler dönüşte Midilli adasına uğrayarak her tarikatın adada bulunan dergahına uğrar şeyhlerinin duasını aldıktan sonra memleketlerine dönerlerdi. O nedenle bugün bile o dönemden kalma pek çok cami ve tarikat dergâhının izlerini adada görmek mümkündür.

¹⁰ Çok hızlı bir nüfus değişimi olduğu için Balkan Savaşlarından itibaren Küçükkuuyu'ya kaç kişinin gelip gittiği konusunda kesin bir rakam vermek imkanı bulunmamaktadır.

makamlarınca el konulan mallarına karşılık verilen makbuz ve resmi tutanakları gelirken yanlarında bulundurmamak zorundaydılar¹¹.

Küçükkeyu'da iskân edilecek olan mübadilleri almak üzere 10 Mart 1924 tarihinde Teşvikiye vapuru Hanya'ya geldi. Teşvikiye vapuru, Resmo'dan binikiyüz otuzbeş ve Hanya'dan binikiyüz altmışbeş mübadili alarak 19 Mart 1924 tarihinde hareket etti.¹² Giritli 1.177 mübadil Çanakkale'de karaya çıktı. 1423 mübadil başka iskelelere gitti. Bunlardan bir kısmı Yalova'ya, bir kısmı da Tuzla ve Darıca iskelelerinde karaya çıkarak buralarda iskân edildi.¹³

Çanakkale'ye hem mübadeleye tabi, hem de mübadeleye gayri tabi Giritli mübadilin geldiği görülmektedir. Mübadeleye gayri tabi Giritliler emvali metrukesi mübadele kapsamında bulunmayan Bozcaada'ya gönderildiler¹⁴. Çanakkale'ye Teşvikiye vapuruyla gelen mübadiller burada kurulan 300 yataklı misafirhane'ye getirildiler. Çocuklar ve yaşlılar burada misafir edildiler. Bu misafirhanede soba, battaniye bulunuyordu. Mübadillere sıcak yemek, çay verildi. Sağlık kontrolünden geçirilen mübadiller Küçükkeyu'ya gönderildiler.

Küçükkeyu nahiye merkezi olup; Adatepe, Adatepebaşı, Arıklı, Çetmibaşı, Çetm-i Sagir (Küçük Çetmi), Çetm-i Kebir (Büyük Çetmi), Kızılyar, Nusratlı ve Küçükkeyu köylerinden oluşuyordu¹⁵. Girit'ten gelen 127 aile ve 519 nüfus Küçükkeyu nahiyesinde iskân edildi.¹⁶ Giritlilerin bir kısmı Küçükkeyu nahiye merkezi yerine köylerde iskan edildiler. Adatepe, Çetm-i Kebir köylerinde iskân edilmek istemeyen Giritlilere komisyon nahiye merkezinde fazla ev bulunmadığı için iki aileye bir eve yerleştirebileceğini belirtti. Ayrıca mübadiller nahiye merkezinde kendi paralarıyla mağazayı tamir ettirerek burada iskân edildiler. Onbeş Giritli mübadil ailesi kendilerine köylerde yer verildiği halde gitmedikleri için açıkta kaldılar. Bunlar akrabalarının yanına yerleştiler. Devlet bunlara istedikleri zaman gösterilen köylerde verilen evlere yerleşme hakkını saklı tuttu.¹⁷

Küçükkeyu merkezde iskân edilenlerden 55 aile 239 Girit/Hanyalı, 9 aile 41 nüfus Midilli'den, 1 aile 4 nüfus Ohri'den, 4 aile 15 nüfusun geliş yeri belirtilmemiştir. Ayrıca bir mübadil Midilli'den gelip burada oturan biriyle evlenmiştir. Küçükkeyu'da toplam 70 aile ve 302 nüfus iskân edilmiştir. Büyük Çetmi'de 16 aile 76 nüfus, Küçük Çetmi'de 27 aile 95 nüfus, Adatepe'de 26 aile 97 nüfus, Çetmibaşı'nda 1 aile ve 5

¹¹Kemal An, *Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995, s.89-90.

¹²B.C.A., M.G.M., 30.1.0/123.877.5., 21-22 Mart 1340 (1924).

¹³Giritli mübadillerin tahliyesi 29 Mayıs 1924 tarihinde tamamlandı. Girit irkap heyeti lağv edildi. Bu heyet 1 Haziran 1924 tarihinde Ayvalık'a geldi. Bkz., Cengiz Parlak, *Girit'ten Çanakkale'ye Göçler*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Çanakkale 2004, s.78.

¹⁴B.C.A., T.İ.G.M., 272.1.1/16.70.16., 28 Teşrinievvel 1339(1923); bkz., Parlak, *a.g.e.*, s.81.

¹⁵Dahiliye Vekaleti, *Son Teşkilatı Müülkiyede Köylerimiz Adları*, Hilal Matbaası, İstanbul 1928, s.

¹⁶KHGMA, *Göçmen Esas Defteri, 1927 Yılı Mübadil Göçmenlere Ait Fibrist Çanakkale*, s.1-59; 70-110.

¹⁷B.C.A., T.İ.G.M., 272.1.1/19.96.14., 6 Ekim 1340 (1924).

nüfus ve iskân yeri kayıtlarda yer almayan ancak bu bölgeye gönderilen 1 aile 7 nüfus ile birlikte toplam 582 nüfus bulunmaktadır¹⁸.

Küçükkuşu'nun merkezinde iskân edilen mübadillerin göçmen kayıt defterlerindeki verilere göre meslekleri şu şekildedir: Çiftçi 3, kahveci 4, bakkal 2, eczacı 1, kunduracı 1, esnaf 1, semerci 1, memur 1 ve ayak işi yapan 1 kişidir. 70 kişiden ancak 15 tanesinin meslek hanesinde bilgi bulunmaktadır. Diğer 55 kişinin ise meslek hanesi boş bırakılmıştır. Ancak bunların meslekleri çiftçi olarak kabul edilebilir. Küçükkuşu'nun haricindeki köylerde iskân edilenlerin meslekleri ise; 1 eczacı, 1 kunduracı, 1 ev işleri, 1 kasap, 1 dülger ve mesleği belirtilmemiş olarak da 52 kişi bulunmaktadır.

Küçükkuşu merkezine iskan edilen mübadillere 97 zeytinlik, 55 ev, 48 bahçe, 9 arsa, 3 sulu bahçe, 3 haraphane, 3 bağ yeri, 1 natamamhane, 1 kahvehane, 1 müfrezhane, 1 maa tarla, 1 armutluk ve 1 tarla verildi.

Küçükkuşu'nun köylerindeki ise; 50 zeytinlik, 12 bağ yeri, 10 bahçe ve 3 arsa verildi. Verilen zeytinlikler ile bahçelerin tamamı iyi nitelikte idi. Bağ yerleri ise orta niteliktedir.¹⁹

Küçükkuşu merkezinde iskân edilen mübadillere verilen arazilere bakıldığında büyük çoğunluğunun zeytin yetiştiricisi olduğu görülmektedir. Küçükkuşu'ya bağlı Büyük Çetmi köyündeki aileler ise büyük çoğunlukla zeytincilik ve bağcılıkla meşgul idiler. Küçük Çetmi köyündekiler de zeytin yetiştiricisidir. Adatepe köyünde iskân edilenlerden birisinin mesleği kasap, diğerinin dülger idi. Burada dağıtılan mallar arasında 84 dekar iyi zeytinlik, 30 adet zeytinlik, 9 adet bahçe, 33 dekar iyi bahçe, 5 adet bağ yeri bulunmaktadır. Burada da zeytin yetiştiricilerinin iskân edildiği görülmektedir.²⁰

MÜBADİLLERİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

Mübadelenin başlaması ile Yunanistan'da mübadeleye tabi olanlar aleyhine baskılar başlamış ve giderek artmıştır. Yunan hükümeti mübadillerin mallarına el koyma yolunu seçince Muhtelit Mübadele Komisyonu üyesi Dr. Tevfik Rüştü (Aras) Bey Yunan delegelerine bir mektup yazarak el konulan malların iadesini talep etti. Hatta Dr. Tevfik Rüştü Bey Yunanlılar Türk mübadillere yaptıkları bu haksızlığın Türkiye'de

¹⁸ KHGMA, *Göçmen Esas Defteri, 1927 Yılı Mübadil Göçmenlere Ait Fibrist Çanakkele*, s.1-59.

¹⁹ Birinci derece verimli ve güzel zeytinlik sahası asgari 100 dönüm, azami ağaç adedi 120 tane, ikinci derecede verimli ve güzel zeytin sahası asgari 120 dönüm, azami ağaç sayısı 150 tane, üçüncü derecede verimli ve güzel zeytin sahası asgari 150 dönüm, azami 200 tane zeytin ağacından oluşuyordu. Eğer aile nüfusu beşten fazla ise her bir nüfus için birinci derece verimli araziden 8-10 dönüm, ikinci derece verimli araziden 10-15 dönüm ve üçüncü derece verimli araziden 15-20 dönüm verilecekti. Bağ ve bahçeden ise 1,5-3 dönüm, zeytin ağacı olarak da her fazla nüfus için 20-30 adet zeytin ağacı verilenlere ilâve edilecekti. Ayrıntılar için bkz., T.C. İskân Genel Müdürlüğü, *İskan Merzuatı*, Ankara 1936, s.110-111.

²⁰ KHGMA, *Göçmen Esas Defteri, 1927 Yılı Mübadil Göçmenlere Ait Fibrist Çanakkele*, s. 70-110.

duyulması durumunda Türkiye’de mübadil olan Rumlar aleyhine de üzüntülü olayların ortaya çıkabileceğini ve bunların önüne geçilmesinin çok zor olabileceğini bildirdi.²¹

Yunanlılar özellikle Girit’te bulunan mübadillerin hızlı bir şekilde adayı terk etmelerini istemişlerdi. Bunu yapmazlarsa adaya gelecek olan üçbin Pontuslu Rum’un Türk mübadillerin evlerine hemen yerleştirileceğini, gelen Rum mübadillerin eşyalarına ev koyacaklarını belirttiler. Ayrıca kiraladıkları ev, mağaza ve toprak gelirlerine el konuluyordu.²² Bu baskılar Çanakkale’de de duyuldu. Bunun üzerine Çanakkale Vilâyet gazetesinde “*Muhacirlere Yardım Edelim*” başlıklı bir makale yayımlandı. Makalede şöyle deniliyordu:²³

“Ülkemiz her taraftan düşman mübacematına maruz kaldığı günlerde azim ve imanımızla çıkardığımız büyük ordu vatanımızı hain düşman ayaklarından kurtardı. Bu suretle, Anadolu ve Trakya’da yapılan mezalim nihayetlenirken esir vatan parçalarında dindaşlarımız şedit bir işkenceye tabi tutuluyorlardı. Ve son zaferimizle sersemleşmiş alçaklar hiddetlerini zavallı, silabsız kardeşlerimize tabammülfersa mezalim icra etmekle teskin ettiler. Gençler öldürüldü. Irza geçildi; hanmanlar söndürüldü. Daba nice akıl ve hayale sığmayacak senaatler irtikâp edildi. Aç ve susuz; evsiz kalan Garbi Trakya’da Girit’te bulunan din kardeşlerimiz bitkin bir vaziyette bizden istimdada başladılar. Feryatlar her Türkün kalbini sızlattı. Her gün yüzlercesi hâke serilirken her gün binlercesi zulüm ve işkence kurbanı olurken Türkün asil necip kanı damarlarında nasıl duruyordu... ”

*Bizi kurtarmız!?*Diye feryat eden bu Müslümanlar son bir ümid-i necat taşıyordu. Hicret etmek ya da ölüm!

Matem bulutları afâkı kaplamış, hiçbir taraftan ümid-i halas yok iken bu iki kelime onlara büyük bir cesaret bahşediyordu. “Ölüm” ne tatlı bir hülya. Lâkin murdar ellerde caniyane katledilmeği arzukeş bir Türk kalbi yoktur. Türkün şanına yazısır bir ölüm. Mertçe ölmek vardır. İşte dindaşlarımız buna meftun-u meclubtu. Caniyane ve vahşiyane ölümden kurtulmak için Türk ve Müslüman kardeşlerinin ağuş-u şefkât ve hamiyetine almak lâzımdı.” “Dindaşlarımıza yardım bir vazife-yi vataniye ve farıza-i diniyedir. Memleketimizin zirai, sinai boşluklarını dolduracak muhacir kardeşlerimize azami muavenette bulunalım. Düşman elinden kurtulmuş bu kardeşlerimiz Türk vatanında gözümüzün önünde bakımsızlıktan terk-i hayat ederlerse bizlere ayıptır... ”

“Bütün Çanakkale abalisi bu emr-i hayra can-ü gönülden iştirak etmeği bir vecibe ad eylemektedir. Hepimizin gücümüz yettiği kadar muavenet etmekle bu insani borçtan ancak kurtulabiliriz...”

²¹ B.C.A., M.G.M., 30.10/123.874.30., 22 Teşrinievvel 1339 (1923).

²² Parlak, Girit’ten Çanakkale’ye Göçler, s.67-68.

²³ Çanakkale’de çıkan Çanakkale Gazetesi’nden “Muhacirlere Yardım Edelim,” başlığıyla yayımlanan ve Riyazi Kâzım tarafından yazılan bu yazı için bkz., *Türkiye Hilal-i Abmer Mecmuası*, sayı:29, 15 Kanun-ı Sani 1340 (1924), s.154-155.

“Aç ve susuz; evsiz kalan Garbi Tarkeya’da Girit’te bulunan din kardeşlerimizi bütkin bir vaziyette bizden istimdada başladılar. Feryatlar her Türk’ün kalbini sızlattı. Her gün yüzlerce hâke serilirken her gün binlercesi zulüm ve işkence kurbanı olurken Türkün asil necip kanı damarlarında nasıl duruyordu... Bunların ne yiyecek ekmeği ne yatacak yeri vardır.

Düşman kurşununa, düşman süngüsüne hedef olup bugün mecruben kollarımız arasına atılan kardeşlerimizi bizden muavenet bekliyor. Onlara yiyecek lâzım, onlara yiyecek lâzım, onlara ilaç lâzım...”

“Çanakkale’ye de Girit’ten muhacirlerden bir kafile gelmek üzere. Bunların ne yiyecek ekmeği ne yatacak yeri vardır. Babası balta ile bunbarca şebit edilen kim bilir kaç öksüz göreceğiz. Yavrusunun aklıktan mütevellit bitabane eninini durdurmak için memesinden bir damla sütü bulunmayan validelere acımayacak mıyız?”

Mübadiller gelirken büyük zorluklar çektiler. Vapurun çok kalabalık olması yeterli kamara bulunmaması nedeniyle bir kısım mübadilin güvertede seyahat etmesine sebebiyet verdi. O nedenle hastalananlar oldu. Girit’ten ayrılırken limanda bekleyen için çok hüznü ve acıklı olaylar yaşandı. Tüm ömürlerini burada geçirmiş olanlar yeni ve bilmedikleri bir yaşama ilk adımlarını atıyorlardı.

Mübadiller Küçükkuuyu’ya geldikten sonra özellikle Küçükkuuyu’nun merkezinde Rumlardan kalan emlak-ı metrukeden yeterli ev bulunmaması sebebiyle Küçükkuuyu’nun köylerinde iskân edilmek istenen mübadiller bunu kabul etmediler. Bu büyük bir sorun yarattı. Bedirzade Süleymanoğlu Ethem Ağa, Aciloğlu Abdullah, Bayramzade Bayramoğlu Mehmet Ağa, Betülzade Ahmetoğlu Kasım Ağa, Kaytaan Mehmetoğlu Ciril Emin, Nuhçavuş Kerimesi Mükerrrem Hanım ve Sakallı Hüseyinoğlu Hüseyin Ağa ev alamadılar. Kazakirzade Mercanoğlu Halil Efendi’ye tamamlanmamış bina verildi. Vakturzade İsmailoğlu Emin Efendi ile Mavrizade Mehmetoğlu Hasan Efendi’ye ise birer harphane alabildiler. Feyzizade Feyzioğlu Mustafa Efendi ise bir müfrezhane alarak evini kendi parası ile inşa etti. Kayıtlarda Sarızade Mustafaoğlu İbrahim ve Bayraktar Hüseyinoğlu Mehmet Ağa hiçbir mal ve mülk alamadıkları görülmektedir.²⁴

Mübadillerden Nuhçavuş Kerimesi Mükerrrem Hanım Midilli’den Küçükkuuyu’ya gelmiş olup, Bozcaada’da Telgraf Müdürü Kasım Ağa ile evlenmiş ve hemen Hazım adında bir çocukları dünyaya gelmiştir.

Küçükkuuyu’ya gelen mübadillerin en yaşlısı Bayraktar Hüseyinoğlu Mehmet Ağa’nın teyzesi 90 yaşındaki Hacer Hanım’dı ve Hanya’da doğmuştu.

Abdülhalimoğlu Mehmet Lebip Efendi ile birlikte Küçükkuuyu’ya gelen akrabası Baha oğlu Ahmet 70 yaşında, Ahmet kızı Hala Hamide Hanımla birlikte gelen kız kardeşi Kafakolzade Ali Kerimesi Cemile hanım da 50 yaşında geldikten kısa bir süre

²⁴KHGMA, *Göçmen Esas Defteri, 1927 Yılı Mübadil Göçmenlere Ait Fibrist Çanakkale*, s. 70-110.

sonra vefat etti. Bayraktar Hüseyinoğlu Mehmet Ağa'nın annesi Halime Hanım da 1926 yılı Eylül ayında Küçükkuşu'da hayatını kaybetti.

Hamalbaşızade Osmanoğlu Ali Rıza Efendi ve ailesi (kız kardeşleri Şerife, Gülfidan, Pembe Hanım ile yeğeni Eşref ve onun kardeşi Eşref) 1925 yılında, Lahnazade Hüseyin Kerimesi Elvane Hanım, kız kardeşi Selma Hanım ve Selma Hanımın kızı (Şanlı Mehmet Kerimesi) 1925 Nisan ayında bir daha dönmek üzere Küçükkuşu'dan ayrıldılar.

Küçükkuşu'da iskân edilen mübadillerin en çok şikayetçi oldukları konu, mal-mülk sorunları ve zeytinliklerle ilgili istekleridir. Küçükkuşu'da iskân edilen Girit ve Midilli'den gelen mübadiller, Küçükkuşu bölgesinde Edremit'e nazaran zeytin yetiştirme alanlarının daha az olduğunu, tarımsal alanların ise oldukça yetersiz bulunduğunu belirterek geçim sıkıntısı çektiklerini belirten bir dilekçeyi 6 Mart 1926 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na gönderdiler²⁵. Mübadiller, kendilerine verilen zeytin ağaçları haricinde kiraladıkları zeytin ağaçlarının kendilerinden geri alınmak istendiğini, halbuki bu ağaçları borçlanarak kiraladıklarını ve ürününü bu yıl alacakları için ağaçların alınması durumunda çok zor duruma düşeceklerini o nedenle bu konuya çare bulunmasını istediler.

İçişleri Bakanlığı Küçükkuşu mübadillerin bu dilekçeleri hakkında Çanakkale Valiliği İskân Müdürlüğü'nden bilgi istemiştir²⁶. Çanakkale Valiliği İskân Müdürlüğü 11 Mayıs 1926 tarihinde verdiği cevapta; tüm mübadillere arazi talimatnamesi doğrultusunda zeytin ağacı verildiğini, imara ve ağaçlandırmaya açılan zeytinliklerin ise harap olmaması için geçici olarak kiralandığını, dilekçe sahiplerinin kiraladıkları ağaçları başka mübadillere vermek istemediklerini hatta bir kısmının kiralalarını ödemediğini belirterek, bu bölgeye yeni gelen mübadillere vermek için bu arazileri geri almak istediklerini bildirdi. İçişleri Bakanlığı, Çanakkale Valiliği İskân Müdürlüğü'nün bu cevabını yerinde bularak 11 Mayıs 1926 tarihinde sözkonusu zeytinliklerin yeni gelen mübadillere verilmesi talimatını Verdi²⁷.

Bu karara rağmen, Girit-Hanya mübadillerinden Rıza ve arkadaşları da 19 Mayıs 1926 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na başvurarak işlettikleri zeytinliklerin uhdelerine bırakılmasını istemişlerdi.²⁸

Bakanlar Kurulu, 16 Şubat 1927 tarihinde Adatepe ve Nusratlı köylerinde bulunan Rumlardan kalan zeytinliklerin hazineye ait olduğu konusunda bir kararname çıkararak, açık arttırma yolu ile köylülere satılabileceğini belirtti.²⁹ Böylece bu konuda daha sonra ortaya çıkabilecek sorunlarından şimdiden önüne geçmiş oldu.

Küçükkuşu'da iskân edilen Serdaroğlu Selahattin Bey, kendisine Yunanistan'da bıraktığı taşınmazlara karşılık yeterli mal verilmediğini belirtmesi üzerine, Çanakkale Valiliği İskân Müdürlüğü Serdaroğlu Selahattin Bey'e Küçükkuşu'da yeteri kadar

²⁵ B.C.A., T.İ.G.M., 272.1.2/48.95.14., 6 Mart 1926.

²⁶ B.C.A., T.İ.G.M., 272.1.2/48.95.14., 27 Nisan 1926.

²⁷ B.C.A., T.İ.G.M., 272.1.2/48.95.14., 11 Mayıs 1926.

²⁸ B.C.A., T.İ.G.M., 272..0.0.12/48.95.4., 19 Mayıs 1926.

²⁹ Bakanlar Kurulu Kararı için bkz., B.C.A., B.K.K., 30.1.8./23.10.12., 16 Şubat 1927.

zeytinlik verildiğini bildirmişti³⁰. Yanı şekilde Selanik mübadillerinden Mürşide Hanım da başvuruda bulunmuş, Mürşide Hanım'a da Yunanistan'da bıraktığı taşınmaz mallarına karşılık zeytinlik verildiği belirtilmişti³¹.

SONUÇ

Balkan Savaşı'nın başlaması Ege'de bulunan adalar Yunan donanması tarafından birer birer işgale uğramıştı. Midilli de bunlardan biridir. Burada yaşayan Türklerden bir kısmı adanın işgal edilmesi üzerine Küçükkuşu'ya geldiler ve orada yerleştiler. Güleli ailesi Balkan Savaşı sırasında Küçükkuşu'ya gelenlerdendir. Midillililerin çoğu varlıklı insanlardı. Balkan Savaşları'ndan kısa bir süre sonra I.Dünya Savaşı başladı ve Midilli'de kalanlar üzerinde baskılar giderek arttı. Bir kısım Türkler bu baskıya dayanamayarak savaş sırasında Küçükkuşu'ya gelip yerleştiler. Sönmez ve Sakallı ailesi 1917 yılında Adatepe'ye geldiler.

I. Dünya Savaşı sırasında Yunanistan'ın İtilaf Devletleri ile sürekli ilişki içerisinde bulunması nedeniyle Osmanlı Devleti'nde yönetimi elinde bulunduran İttihat ve Terakki Hükümeti Küçükkuşu nahiyesinde bulunan Rumların daha iç bölgelere nakletti. 1918 yılı sonlarından itibaren bölgedeki Rumların önemli bir kısmı tekrar geri geldi. Kurtuluş Savaşı sırasında İzmir'in işgalinden itibaren Yunanistan'dan bölgeye Rumlar getirilerek iskân edildiler. Bu sırada Küçükkuşu nahiyesindeki Rumların sayısının 1200 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Atatürk önderliğinde gerçekleştirilen Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşması ve Yunan Ordusunun 1922 yılı Eylül ayında Anadolu'yu terk etmek zorunda kalması üzerine Küçükkuşu nahiyesi ve köylerindeki Rumlar da bölgeden kaçtılar.

30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Mübadele Protokolü çerçevesinde 1924 yılı başlarında ilk mübadiller önce Çanakkale'ye getirildiler. Orada yapılan sağlık kontrolleri yapıldı ve on gün Çanakkale'de kaldılar. Çanakkale iskelesinden motora binerek Küçükkuşu iskelesine geldiler. Küçükkuşu'da iskân edilen ilk mübadiller Çanakkale'ye İstanbul vapuru ile, ikinci grup mübadiller ise Teşvikiye vapuru ile getirildiler. Küçükkuşu'da iskân edilen ilk mübadiller Midilli ve Girit'ten gelmişlerdi. Midilli'den gelenler Molvalı'lardı. Girit'ten gelen aileler arasında ise; Burnazlar, Güzelişler, Karbıyıklar, Kazakiler, Kocasoylar, Oklar, Pasakolar ve Tosunlar bulunmaktadır.

Küçükkuşu'da iskân edilen mübadiller büyük ölçüde zeytincilikle geçimlerini sürdürmüşlerdi. Midilli ve Girit'te zeytinciliği iyi bildikleri için Küçükkuşu nahiyesinde de zeytinciliğe devam ettiler. Mübadeleden sonra Küçükkuşu'da ilk zeytinyağı

³⁰ B.C.A., T.İ.G.M., 272..0.0.13/82.21..1., 1 Mayıs 1928.

³¹ B.C.A., T.İ.G.M., 272..0.0.13/82.21..16., 2 Mayıs 1928.

fabrikasını Midilli'den gelen Molvalılar işlettiler. Daha sonra bunu diğer zeytinyağı fabrikaları izledi.

Mübadiller Küçükkuyu nahiyesinde büyük ölçüde yeni yaşamlarına uyum sağladılar. Yerli halk ile mübadiller arasında önemli sorunlarla karşılaşılması.

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (1)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
1	Aile Reisi	Yunuszade Ömeroğlu Mehmet Ağa	50	Zürra	Girit	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (2)	-	-
	Karısı	Recep kızı Fatma	35		Girit			
	Oğlu	Ömer	20		Girit			
	Kızı	Cemile	12		Girit			
	Kızı	Perizat	7		Girit			
	Oğlu	Hüseyin	5		Girit			
	Oğlu	Kemal	1		Girit			
2	Aile Reisi	Sofuzade Abdullahoğlu Recep	85	Zürra	Girit	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Sagide	70		Girit			
3	Aile Reisi	Hacı Tosunzade İbrahim Cemali	49	Zürra	Girit	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		Kerimesi Mehpare Hanımın hissesi zevcinin iskanına dahil edilmiştir
	Karısı	Hüseyin kızı Zekiye	30		Girit			
	Kızı	Mehpare	12		Girit			
	Oğlu	Cemali	10		Girit			
	Oğlu	Hüseyin	8		Girit			
	Oğlu	Mehmet	5		Girit			
	Oğlu	Kemal	2		Girit			
	Kızı	Mükerrem	4		Girit			
	Kızı	Şahsene	3		Girit			
4	Aile Reisi	Hacı Tosunzade Bekir Efendi Bin Cemali	46	-	Hanya	Ev(1) Haraphane (1) Sulubahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Mustafa kızı Fatma Hanım	30		Hanya			
	Oğlu	Mehmet Ali	8		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (2)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
5*	Aile Reisi	Karaylızade Hüseyinoğlu Ali Ağa	43	Kahveci	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)	10 dekar	-
	Karısı	Mustafa kızı Zehra	45		Hanya			
	Annesi	Hüseyin Abdullah kızı Saliha	65		Hanya			
6	Aile Reisi	Lokumzade Mustafaoğlu Mehmet Ağa	50	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	İsmail kızı Aliye	45		Hanya			
7	Aile Reisi	Bedirzade Süleymanoğlu Ethem Ağa	54		Hanya	Arsa (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Mustafa kızı Caniye	42		Hanya			
	Kızı	Halime	12		Hanya			
	Oğlu	Mustafa	11		Hanya			
	Oğlu	Ali	20		Hanya			
	Oğlu	Süleyman	7		Hanya			
	Oğlu	Kandriye	5		Hanya			
8	Aile Reisi	Terkinyanzade Mehmetoğlu Ali Efendi	38	Bakkal	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)	5 dekarlık iyi bahçe 2dekarlık iyi zeytinlik	-
	Karısı	Hasan kızı Fatma Hanım	35		Hanya			
9	Aile Reisi	Kazakirzade Mercanoğlu Halil Efendi	48	Kahveci	Hanya	Na tamamhane Bahçe (1) Zeytinlik (1)	20 dekar iyi zeytinlik	-
	Karısı	Pembe	35		Hanya			
	Kızı	Esmâ	7		Hanya			
	Kızı	Kübra	1		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (3)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
10	Aile Reisi	Abdülhalimoğlu Hüseyin Avni Efendi	50	Eczacı	Hanya	Ev (1) Arsa (1) Bahçe (2) Zeytinlik (2)	8 dekar iyi zeytinlik	-
	Karı	Hsan kızı Kübra	35		Hanya			
	Oğlu	Abdülhalim	17		Hanya			
	Oğlu	Mustafa Kemal	2		Hanya			
	Kızı	Hamide	8		Hanya			
	Kızı	Asiye	5		Hanya			
	Oğlu	Mehmet Ali	15		Hanya			
11*	Aile Reisi	Abdülhalimoğlu Mehmet Lebib Efendi	54	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karı	İsmail kızı Beyza	-		Hanya			
	Oğlu	(ismi belirtilmemiş)	-		Hanya			
	Oğlu	(ismi belirtilmemiş)	-		Hanya			
	Oğlu	(ismi belirtilmemiş)	-		Hanya			
	Akrabası	Baha oğlu Ahmet	70		Hanya			Vefat etmiştir.
12	Aile Reisi	Hocazade Bahrioğlu Mehmet Bahri Efendi	45		Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (4)		-
	Karı	İsmail kızı Beyza	35		Hanya			
	Oğlu	Ali	10		Hanya			
	Oğlu	Hikmet	8		Hanya			
	Oğlu	Bahri	7		Hanya			
	Oğlu	Orhan	1		Hanya			
	Kızı	Saffet	4		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (4)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
13	Aile Reisi	Haydarzade Alioğlu İbrahim	55	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Emin Efendi kızı Fatma Hanım	40		Hanya			
	Oğlu	Emin	12		Hanya			
	Oğlu	Ali Haydar	7		Hanya			
	Kızı	Hikmet	13		Hanya			
	Kızı	Kübra	8		Hanya			
	Kızı	Cazibe	4		Hanya			
14	Aile Reisi	Hacı Hüseyinoğlu Mehmet Emin Efendi	38	Kunduracı	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (2)		-
	Karısı	Hüseyin kızı Fatma	30		Hanya			
15**	Aile Reisi	Karagülzade Mustafa Kerimesi Fatma Hanım	60	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Oğlu	Osmanoğlu Ali	42		Hanya			
	Oğlu	Osmanoğlu Hüseyin	32		Hanya			
16	Aile Reisi	Hacı Hüseyinzade Hüseyinoğlu Halil Ağa	35	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Mustafa kızı Seher	25		Hanya			
	Kızı	Fatma	1		Hanya			
17	Aile Reisi	Maçikanzade Alioğlu Kadir Ağa	60	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Cemali kızı Akile	70		Hanya			
	Oğlu	Hüseyin	23		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (5)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
18	Aile Reisi	Çoranbacızade İbrahimoğlu Murat Ağa	60	-	Hanya	Ev (1) Sulu Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Latife	50		Hanya			
	Kızı(Ü)	İbrahim (Hasan Şerif kızından olma)	25		Hanya			İbrahim binti Hasan Şerif şeklinde kayıt
	Oğlu	Hasan	22		Hanya			
	Kızı	Mevlüde	15		Hanya			
	Kızı	Azize	12		Hanya			
19	Aile Reisi	Abdi Ağazade Ali Efendioğlu Mustafa Bey	52	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Cemal kızı Gülizar	45		Hanya			
20	Aile Reisi	Hamitoğlu Feyzullah Ağa	50	-	Hanya	Arsa (1) Bahçe (1) Zeytinlik (3)		-
	Karısı	Nuh kızı Ayşe	35		Hanya			
	Oğlu	Mustafa	8		Hanya			
21	Aile Reisi	Hacıbekirzade Mustafaoğlu Mehmet	45	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Mustafa kızı Zeynep	32		Hanya			
	Kızı	Hamide	4		Hanya			
	Oğlu	Mustafa	3		Hanya			
	Kızı	Havva	1		Hanya			
22	Aile Reisi	Tunusluzade Hasanoğlu Hacı Ahmet Ağa	30	-	Hanya	Ev (1) Zeytinlik (2)		-
	Karısı	Aliye	25		Hanya			
23*	Aile Reisi	Musazade Hüseyinoğlu Adem Ağa	65	-	Hanya	Ev (1) Arsa (1) Zeytinlik (2) Bağ yeri (1)		-
	Karısı	Halim kızı Emine	55		Hanya			
	K.Kardeşi	Ali kızı Melek zade	30		Hanya			ZadeMelekbinti Ali

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (6)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
24*	Aile Reisi	Betülzade İbrahimoğlu Bahri Ağa	50	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (2)		-
	Karısı	Cemali kızı Fatma	25		Hanya			
	Oğlu	İbrahim	4		Hanya			
	Kızı	Nazlı	2		Hanya			
	Kızı	Hacer	1		Hanya			
	K.Kardeşi	Zekiye	55		Hanya			
	Biraderzadesi	Süleyman	27		Hanya			
25	Aile Reisi	Aciloğlu Abdullah	55	-	Hanya	Arsa (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Zaruk kızı Adile	40		Hanya			
26*	Aile Reisi	Hacı Mehmetoğlu İbrahim Ebu Şilip	54	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (2)		-
	Karısı	Mustafa kızı Mebrure	43		Hanya			
	Oğlu	Mustafa	17		Hanya			
	Annesi	Abdullah kızı Hanife	65		Hanya			
27*	Aile Reisi	Hacı Halil Mustafaoğlu Mustafa Ağa	40	-	Hanya	Ev (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Hasan Tahsin kızı Zekiye	30		Hanya			
	Oğlu	Hasan	5		Hanya			
	Oğlu	İsmail	3		Hanya			
	Oğlu	Hüseyin	1		Hanya			
	Kayınvalidesi	Sait kızı Hadiye	60		Hanya			
28	Aile Reisi	Bayramzade Bayramoğlu Mehmet Ağa	45	-	Hanya	Arsa (1) Bahçe (1) Zeytinlik (2)		-
	Karısı	Mehmet kızı Fatma	35		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (7)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geidiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
29*	Aile Reisi	Betülzade Ahmetoğlu Süleyman Ağa	51	Bakkal	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	İsmail kızı Nazlı	35		Hanya			
	Kızı	Zekiye	14		Hanya			
	Kızı	Mevlüde	12		Hanya			
	Oğlu	Ahmet	9		Hanya			
	Oğlu	İsmail	7		Hanya			
	Kızı	Fatma	8		Hanya			
	Kızı	Vasfiye	4		Hanya			
	K.Kardeşi	Mevlüde	40		Hanya			
30*	Aile Reisi	Betülzade Ahmetoğlu Kasım Ağa	35	-	Hanya	Arsa (1) Zeytinlik (2)		-
	Karısı	Mehmet kızı Cazibe	25		Hanya			
	E.Kardeşi	Halil	47		Hanya			
31	Aile Reisi	Hırkazade Haliloğlu Mustafa Efendi	56	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Kızı	Meserret Hanım	25		Hanya			
	Kızı	Fatma Hanım	20		Hanya			
	Kızı	Emine Hanım	17		Hanya			
	Kızı	Cemile Hanım	14		Hanya			
	Kızı	Nezaket Hanım	12		Hanya			
	Kızı	Fitnat Hanım	9		Hanya			
	Oğlu	İbrahim	30		Hanya			
32	Aile Reisi	Mercanzade Mercanoğlu Mehmet Ağa	60	-	Hanya	Ev (1) Zeytinlik (1)		Bahçe içinde zeytinliktir.
	Karısı	Mehmet kızı Cemile	40		Hanya			
	Kızı	Fatma	18		Hanya			
	Kızı	Yıldız	11		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (8)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
33**	Aile Reisi	Zülfüze Hüseyin Kerimesi Zülfiye	50	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (4)		-
	Zevci (eşi)	İsmail oğlu Hüseyin	70		Hanya			
	Oğlu	Fevzi	25		Hanya			
	Oğlu	Mustafa	22		Hanya			
	Oğlu	Mehmet Ali	14		Hanya			
	Kızı	Cemile Hayriye	16		Hanya			
34*	Aile Reisi	Vakturzade İsmailoğlu Emin Efendi	33	Esnaf	Hanya	Haraphane (1) Bahçe (1) Zeytinlik (2)		-
	Teyzesi	Rif kızı Nursiye	60		Hanya			
	Karısı	İbrahim kızı Mehpere	15		Hanya			
35	Aile Reisi	Mavrizade Mehmetoğlu Hasan Efendi	55	Semerci	Hanya	Haraphane (1) Bahçe (1)		-
	Karısı	Mehmet kızı Fethiye	30		Hanya			
	Oğlu	Mehmet Ali	10		Hanya			
	Oğlu	Hüseyin	8		Hanya			
	Oğlu	Mithat	7		Hanya			
	Oğlu	Refik	5		Hanya			
	Oğlu	Halil	3		Hanya			
	Kızı	Latife	1		Hanya			
36	Aile Reisi	Hacı Tosunzade Halimoğlu Ahmet Ağa	60	Kahveci	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Kahvehane (1)		-
	Karısı	Recep kızı Side	35		Hanya			
	Kızı	Aliye	15		Hanya			
	Kızı	Pembe	13		Hanya			
	Oğlu	Hüseyin	10		Hanya			
	Oğlu	Mustafa	8		Hanya			
	Kızı	Zehra	6		Hanya			
	Oğlu	(ismi yazılmamıştır)	2		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (9)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
37*	Aile Reisi	Tivikanzade Mehmetoğlu Hasan Ağa	35	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (3)		-
	Annesi	Mehmet kızı Fatma	50		Hanya			
38	Aile Reisi	Halil Kütakzade Alioğlu Bayram Ağa	50	-	Hanya	Ev (1)		
	Karısı	Fethiye	50		Hanya			
	Oğlu	İsmail	25		Hanya			
	Oğlu	Hasan	14		Hanya			
	Oğlu	Mustafa	11		Hanya			
	Kızı	Fatma	9		Hanya			
39	Aile Reisi	Emekcizade Alioğlu Aziz Efendi	60		Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Ali kızı Gülfidan Hanım	60		Hanya			
40*	Aile Reisi	Ustrumalzade Salihoğlu Hüseyin Ağa	35	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (3)		-
	Karısı	Hacı Mehmet kızı Nilüfer	25		Hanya			
	K.Kardeşi	Vayide (Vahide?)	30		Hanya			
	Kızı	Vasfiye	12		Hanya			
	Kızı	Aliye	9		Hanya			
	Kızı	Şahsene	6		Hanya			
	Kızı	İsmet	1		Hanya			
41*	Aile Reisi	Kundaklızade Salihoğlu Mehmet Ağa	50	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		Hanenin yanında "müfrez" notu yer almaktadır.
	Karısı	Abdullah kızı Kemali	30		Hanya			
	Halası	İbrahim kızı Cemile	70		Hanya			
42	Aile Reisi	Bornuzzade Kadiroğlu İbrahim Bey	55	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Halime	50		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (10)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
43*	Aile Reisi	Kafazade Alioğlu Hasan Ağa	29	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Annesi	Zeynep	45		Hanya			
	E.Kardeşi	Kazım	23		Hanya			
	E.Kardeşi	Halil	20		Hanya			
	E.Kardeşi	Mehmet	15		Hanya			
	K.Kardeşi	Hanide	18		Hanya			
	K.Kardeşi	Halime	8		Hanya			
	K.Kardeşi	Azize	7		Hanya			
44*	Aile Reisi	Hamalbaşızade Osmanoğlu Ali Rıza Efendi	38	Memur	Hanya	Ev (1) Zeytinlik (2)		1925 (1341) yılında fevt(ayrılmıştır).
	K.Kardeşi	Şerife Hanım	32		Hanya			
	K.Kardeşi	Gülfidan Hanım	28		Hanya			
	K.Kardeşi	Pembe Hanım	25		Hanya			
	Yeğeni	Mustafa oğlu Berat	7		Hanya			
	K.Kardeşi	Eşref	26		Hanya			
45*	Aile Reisi	Feyzizade Feyzioğlu Mustafa Efendi	30	Kahveci	Hanya	Müfrezhane(1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		Evini kendi parası ile inşa etmiştir.
	Annesi	Nedim kızı Hamide			Hanya			
46**	Aile Reisi	Duka Recep Kerimesi Gülfidan	38	-	Hanya	Ev (1) Arsa (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Eşinin kardeşinin eşi	Aliyu oğlu Mabzuk	48		Hanya			
	Kızı	Ragibr	10		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (11)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
47	Aile Reisi	Sarızade Mustafaoğlu İbrahim	50	-	Hanya	-		Kayıtlarda bir şey verilmemiştir.
	Karısı	Kaliçanzadeoğlu Mustafa (kızı)	60		Hanya			İsim bu şekildedir.
48**	Aile Reisi	Lahnazade Hüseyin Kerimesi Elvane	70	-	Hanya	Ev (1) Zeytinlik (1)		Nisan 1925 (1341) fevt(ayrıldı)
	K.Kardeşi	Selma	45		Hanya			
	Kızı	Şanlı Mehmet Kerimesi	40		Hanya			İsim belirtilmemiş.
49*	Aile Reisi	Bayraktar Hüseyinoğlu Mehmet Ağa	45	Ayak işi ticareti	Hanya			Kayıtlarda bir şey verilmemiştir.
	Annesi	Halime	70		Hanya			Eylül 1926'da vefat
	Teyzesi	Hacer	90		Hanya			
50	Aile Reisi	Kaytaan Mehmetoğlu Ciril Emin	75		Hanya	Arsa (1) Zeytinlik (1)	17 dekar iyi zeytinlik	-
	Karısı	Mebrule (Mebrure)	65		Hanya			
	Kızı	Huriye	22		Hanya			
	Kızı		7		Hanya			İsmi belirtilmemiş.
51	Aile Reisi	Mahmutoğlu Hacı Mehmet Ağa	60		Hanya	Ev (1) Bağ yeri (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Gülfidan	45		Hanya			
52	Aile Reisi	Başakzade Süleymanoğlu Hüseyin Ağa	45		Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik(1)		-
	Karısı	Medine	30		Hanya			
	Kızı	Kübra	11		Hanya			
	Kızı	Selma	5		Hanya			
	Kızı	Gül	1		Hanya			
	Oğlu	Süleyman	10		Hanya			
	Oğlu	Ali	4		Hanya			
53	Aile Reisi	Sakulzadeoğlu Süleyman Ağa	50		Hanya	Ev (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Yıldız	35		Hanya			
	Kızı	Fatma	18		Hanya			
	Kızı	Ferizat	16		Hanya			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (12)

Sıra No	Mübadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
54	Aile Reisi	Şerifoğlu Hasan Neci(p)	40	-	Midilli	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik(1)		-
	Karı	Yerli kızı Havva	20		Midilli			
55	Aile Reisi	Sakallızade Hüseyinoğlu Süleyman Efendi	43	-	Midilli	Ev (1) Maa Tarla (1) Zeytinlik (1)		-
	Karı	Ali kızı Havva	30		Midilli			
	Kızı	Melek	14		Midilli			
	Kızı	Emine	-		Midilli			Yaşı belirtilmemiş.
56*	Aile Reisi	Selim Efendioğlu Abdi Efendi	47	-	Midilli	Ev (1) Zeytinlik (3)		-
	Karı	Abdullah Bey kızı Şadiye	40		Midilli			
	Oğlu	Selim Şekif	14		Midilli			
	Oğlu	Ahmet Selim	7		Midilli			
	Kayınvalidesi	Azime Hanım	62		Midilli			
57	Aile Reisi	Osman Efendioğlu Hüseyin Sami Efendi	31	-	Midilli	Ev (1) Zeytinlik (2) Armutluk (1)		-
	Karı	Abdi Efendinin kızı Emine Muzaffer H.	25		Midilli			
	Kızı	Fatma Halise	9		Midilli			
	Kızı	Ayşe Edibe	5		Midilli			
	Oğlu	Osman Nail	8		Midilli			
	Oğlu	Mustafa Kemal	2		Midilli			
	Oğlu	Nadi	1		Midilli			
58**	Aile Reisi	Kemerli Ali Zevcesi ve Şakir Reis Kızı Güllaç Hanım	55	-	Midilli	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Kızı	Hanife	24		Midilli			
	Oğlu	Hasan	16		Midilli			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (13)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
59	Aile Reisi	Sakallızade Hüseyinoğlu Ahmet Efendi	45	-	Midilli	Ev (1) Tarla (1) Zeytinlik (2)		-
	Karısı	Ahmet kızı Ayşe	30		Midilli			
	Oğlu	Mehmet	16		Midilli			
	Oğlu	Hüseyin	14		Midilli			
	Kızı	Fatma	12		Midilli			
	Kızı	Hanife	10		Midilli			
	Kızı	Pakize	5		Midilli			
60	Aile Reisi	Çesterzade Mustafaoğlu Ali Ağa	55	-	Midilli	Ev (1) Sulu bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Karısı	Ahmet kızı Hamide	50		Midilli			
	Kızı	Fatma	18		Midilli			
	Kızı	Nimet	16		Midilli			
	Kızı	Ayşe	6		Midilli			
	Kızı	Hasene	5		Midilli			
	Oğlu	Hüseyin	3		Midilli			
	Oğlu	Mustafa	1		Midilli			
61	Aile Reisi	Kınakzade İsmailoğlu Mehmet Ağa	40	-	Hanya	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (3)		-
	Karısı	Tahsin kızı Hayriye	25		Hanya			
	Oğlu	Samime Tahsin	4		Hanya			
	Oğlu	-	2		Hanya			İsmi belirtilmemiş.
62*	Aile Reisi	Sülakizade Mehmetoğlu Borail Efendi	27		-	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		Geliş yeri belirtilmemiştir.
	Annesi	Mehmet kızı Yıldıza	45		-			
	E.Kardeşi	Ali	18		-			
	E.Kardeşi	Mustafa	13		-			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (14)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
63**	Aile Reisi	Mustafa kızı Abitzade Ahmet Kerimesi Şahsene	40	-	-	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		Geliş yeri belirtilmemiştir.
	Oğlu	Mehmet oğlu Emin	18		-			
	Kızı	Cemali	20		-			
	Halası	Fatma	45		-			
64*	Aile Reisi	Ağa Loloz Alioğlu Mustafa	47	-	Hanya	Ev (1) Zeytinlik (1)		-
	Annesi	Ahmet kızı Hatice	70		Hanya			
	K.Kardeşi	Zeynep	27		Hanya			
65	Aile Reisi	Bintizade Cemalioğlu Emin Ağa	45	-	-	Ev (1) Zeytinlik (1)		Geliş yeri belirtilmemiştir.
	Karısı	Ayşe	40		-			
	Oğlu	Cemali	10		-			
	Oğlu	Kadri	8		-			
	Oğlu	Ahmet	6		-			
66**	Aile Reisi	Ahmet kızı Hala Hamide	70		-	Ev (1)		Geliş yeri belirtilmemiştir.
	K.Kardeşi	Kafakolzade Ali Kerimesi Cemile	50		-			Vefat etmiştir.
67*	Aile Reisi	Abdullah Efendioğlu Enveri Efendi	43	-	Ohri	Bahçe (1) Bağ yeri (1) Zeytinlik (1)		-
	Kızı	Fazilet Hanım	12		Ohri			
	E.Kardeşi	Osman	25		Ohri			
	K.Kardeşinin Kızı	Emin kızı Behice	26		Ohri			
68*	Aile Reisi	Ali Kahyaoglu Hüseyin	26	-	Midilli	Ev (1) Bahçe (1) Zeytinlik (1)		-
	Kardeşi	Şakir	22		Midilli			

KÜÇÜKKUYU'YA GELEN MÜBADİLLER (15)

Sıra No	Mubadil	Adı	Yaşı	Mesleği	Geldiği Yer	Verilen Mal	Verilen Arazi	Açıklama
69**	Aile Reisi	Nuhçavuş Kerimesi Mükerrerem Hanım	17	-	Midilli	Arsa (1) Zeytinlik (1)		-
	Eşi	Telgraf Müdürü Kasım Ağa	30		Bozcaada			
	Oğlu	Hazım Efendi	2		Küçükkuuyu			
70*	Aile Reisi	Sakallı Hüseyinoğlu Hüseyin Ağa	30	-	Midilli	Arsa (1) Zeytinlik (1)		-
	E.Kardeşi	Hasan	22		Midilli			
	E.Kardeşi	Emine	3		Midilli			

* Aile fertlerinden en az birisi de yanında bulunduğunu gösterir. (Annesi, kız kardeşi, erkek kardeşi, kayınvalidesi, halası, teyzesi, kız kardeşinin kızı gibi)

**Aile reisi kadın olamı gösterir.

Küçükkuuyu Merkezi'ne İskan Edilen Mübadiller (1924-1927)

Geldiği Yer	Aile Sayısı	Nüfusu
Girit/Hanya	55	239
Midilli	9	41
Ohri	1	4
Geliş yeri belli değil	4	15
Midilli'den gelip yerli birisiyle evlenen	1	3
TOPLAM	70	302

Ezine/Küçükuyu Nahiyesine Bağlı Köyler (1928)

- 1.Adatepe
- 2.Adatepebaşı
- 3.Arıklı
- 4.Çetmibaşı
- 5.Çetm-i Sagir (Küçük Çetmi)
- 6.Çetm-i Kebir (Büyük Çetmi)
- 7.Kızılyar
- 8.Küçükuyu
- 9.Nusratlı

ADATEPE KÖYÜ MEZAR TAŞLARI

Ceylan KARAATA

Samiye-Nuri Sevil İlköğretim Okulu, Turгутlu- Manisa

ÖZET

Bildiride konu edilen Adatepe köyü, Çanakkale'nin Aynalık ilçesi Küçükkeşiyü beldesine bağlıdır. Değerlendireceğimiz mezar taşları, köy içinde bulunan ve 15. yüzyılda yapıldığı düşünülen Adatepe camii bahçesinde ve hemen yakınında bulunan tarihi köy mezarlığında bulunmaktadır. İncelenen mezar taşları 19. yüzyıla aittir. Adatepe camii bahçesinde 2 tane kadın, 2 tane erkek, 2 tane erkek ayak taşı tespit edilmiş; köyün girişindeki eski mezarlıkta 3 tane kadın, 4 tane de erkek baş taşı incelenmiştir. Tipolojisi yapılan mezar taşlarının hepsi şabide tipindedir. Erkek mezar taşlarında başlık olarak 3 tane fes, 2 tane sarık ve 1 tane de kavuk kullanıldığı görülmüştür. Kadın mezar taşlarında süslemenin daha fazla olduğu, taş şeklinde başlıklar kullanıldığı dikkati çekmiştir. Bunların başında güller, akantus yapraklar, lale, goncalar ve soyut yapraklar gelmektedir. Nesneli motif olarak 1 örnekte vazı, 1 örnekte de camii motifi kullanılmıştır. İncelenen 13 mezar taşından 3 örnek mermer, diğer örneklerde taş kullanılmıştır. Sonuç olarak, diğer Batı Anadolu illerindeki- İzmir-Manisa- örneklerle karşılaştırıldığında aynı özellikler taşıyan elemanlar göze çarpmaktadır. Bununla birlikte İstanbul'daki mezar taşlarıyla büyük benzerlikler göstermektedir. Osmanlı döneminde görülen batılama hareketlerinden etkilenen süsleme kompozisyonları Adatepe köyü mezar taşlarında en güzel şekliyle karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Küçükkeşiyü, Adatepe, Adatepe Camii bahçesi, Mezar taşları*

ABSTRACT

Adatepe is a Village in Küçükkeşiyü District of the Town of Aynalık in Çanakkale. The gravestones examined here are located in the historical village cemetery as well as in the graveyard of Adatepe Mosque that is considered to have been built up in the 15 th century. The gravestones date to the 19th century. 2 female headstones, 2 male headstones and a footstone were also found in graveyard of Adatepe Mosque, and 3 female and 4 male headstones were studied in the old graveyard at the entrance of village. All of the typified gravestones are of engraved type. Three tarbooshes, 2 turbans and 1 gilded turban were used in the caps of male headstones. The female headstones had more designs and ornaments, including caps in the form of crown. The main designs include roses, acanthus leaves, tulips, rosebuds and discrete leaves. As the object designs, one example has a vase and another one has a mosque design. Out of 13 tombstones studied here, 3 examples were made of marble, and the other was of stone. Consequently, when one compares the above mentioned gravestones with the examples in the West Anatolian cities, including İzmir and Manisa, some identical elements are observed. The tombstones in Adatepe Village are very good examples representing the designs and ornamental compositions affected by the movements of westernization in the Ottoman era.

Key words: *Küçükkeşiyü, Adatepe, Adatepe Mosque, cemetery, gravestones*

Geçmişten günümüze kadar insanlar, kendi yaşama biçimine, kültürel yapısına ve geleneklerine göre ölümü farklı şekilde yorumlayarak uygulamışlardır. İnsanlar için ölen yakınlarına mezar kazmak ve üzerine taş dikmek binlerce yıldır devam eden bir gelenektir (Gündoğan 2007: 5). Türk sanatının genel gelişim çizgisine paralel üslup değişiklikleri, mezar taşlarına da yansımaktadır (Tunçel 1989: 5).

Eski Türklerin kendilerine özgü defin gelenekleri vardır. Örneğin öldükten sonra öteki dünyada hayatın devam edeceği düşüncesine bağlı olarak, ölen kişinin mezarına özel eşyaları ve atları konulmaktadır. Göktürklerde mezar üzerine taş dikmek oldukça önemli anlamlar ifade etmiştir. 'Balbal' adını verdikleri heykel biçiminde bu taşları genellikle mezarların üzerine dikerlerdi. Bu balballar ölüyü temsil eden heykellerdi (Çoruhlu 1993:22-24). Mezar geleneğindeki en önemli aşama, Türklerin İslamiyet'i kabulü ile kendini göstermektedir. İslami inanışlar, 10.yüzyılla beraber Müslüman olan çeşitli Türk toplulukları içinde kısa zamanda yerleşerek ortak kültürlerine mal olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de belirgin ve açık bir hüküm olmamakla birlikte süslü ve dikkat çekici mezarların yapılması hoş görülmemiştir (Başkan 1984: 10).

Türk toplulukları arasında Müslüman olduktan sonra da görülen 'balbal' geleneği zamanla antropomorfik karakterini kaybederek mezar taşı biçimine dönüşmüştür. Hatta tasvir yasağı yüzünden mezarın adına yapıldığı kişinin kavuğu, sarığı ya da kılıcının tasvir edildiği geç dönem Osmanlı mezar taşlarında balbal geleneği anılarının izlerini bulmak mümkündür. Mezar taşlarından başka ölü gömme ve mezar yapımı konusunda da bazı ilginç örneklerle karşılaşmaktadır. Örneğin; 14. yüzyılda ilk Osmanlı fatihlerinden Gazi Süleyman Paşa, Gelibolu civarında Bolayır'daki türbesine uşağı ve atı ile gömülmüştür (Saraçoğlu 1950).

İslam ülkeleri arasında mezar taşı tiplerinin çeşitliliği, ölçüleri ve süslemesi bakımından Anadolu'nun ayrı bir yeri vardır. Yüzyıllarca değişik kültürlere zemin olan ve Türklerin yerleşmeye başladıkları yüzyıllarda da arz ettiği etnik ve kültürel yapı, Anadolu mezar taşlarının İslam dünyasındaki özel durumunu ortaya koymuştur. 11. yüzyılla beraber Anadolu'yu fethetmeye başlayan Türkler, burada anıları milattan önceki yüzyıllara dayanan eski mezar taşı sanatı geleneklerini sürdürürken, bir yandan da tarihi ve yerel etkenlere bağlı olarak ilerleyen yüzyıllarda çeşitli bölgelerde mahalli tipler sayılabilecek özellikler taşıyan mezar taşları ortaya koymuşlardır (Başkan 1996: 13). Buna en güzel örneklerden biri Çanakkale ili Ayvacık ilçesi Küçükkuşu beldesine bağlı Adatepe köyü mezar taşlarıdır. Köyün girişindeki Zeus sunağının varlığı, Adatepe köyünün kuruluşunun antik çağlara kadar uzandığının bir göstergesidir.

Türklerin yerleşimi ise, Selçuklu Beylerinden Çaka Bey'in 1092-1093 yıllarında bazı Türkmen aşiretlerini bölgeye yerleştirmesiyle başlamıştır. Yaklaşık 15 yıl Türk yönetim ve hâkimiyetinde kalan topraklar, Bizans donanmasına karşı koyamamış, Türkmenler Ege içlerine çekilmek zorunda kalmıştır (Sevim ve Yücel 1989: 218-219). Batı Anadolu'yu istilaya girişen Kalem Bey ile oğlu Karesi Bey 1296 yılında ele geçirdikleri Balıkesir'i başkent yapmışlar ayrıca, Ayvacık, Ezine, Bayramiçi'i de

topraklarına katmışlardır. Karesi Bey, Sarı Saltuk'a mensup Türkmenleri kendi topraklarına yerleştirerek, bu yörelerdeki Türk nüfusunun yoğunlaşmasını sağlamıştır. Karesi toprakları, Osmanlı sultanı I. Murat'ın tahta çıktığı 1361 yılında Osmanlıların eline geçmiştir (Sevim ve Yücel,1989: 263-265). Binlerce yıllık zaman dilimine yayılmış bir yerleşime sahip olan köy, Cumhuriyet öncesinde Türk ve Rum ailelerinin birlikte yaşadığı bir yer olmuştur. Mübadele ile birlikte Rumlar köyden ayrılmış, sadece Türk nüfus kalmıştır.

Bu inceleme çerçevesinde değerlendirilen mezar taşları, Adatepe köyü içinde bulunan ve 15. yüzyılda yapıldığı düşünülen Adatepe Camii haziresinde ve köyün girişindeki tarihi mezarlıkta bulunmaktadır. Hepsi 19. yüzyıla ait olan mezar taşlarından Adatepe Camii haziresinde 2 tane kadın, 2 tane erkek ve 2 tane ayak taşı tespit edilmiş; baş ve ayak taşları bir arada olduğu ve camii içerisinde buldukları için daha iyi korundukları gözlenmiştir. Köyün girişindeki eski mezarlıkta ise 3 tane kadın, 4 tane de erkek baş taşı incelenmiş, buradaki mezar taşlarının çoğunun ağaca yaşlanmış, yerinden sökülmüş, kırılmış ve tahrip edilmiş olduğu görülmüştür.

Tipolojisi yapılan mezar taşları, baş ve ayak taşı şeklinde şahide tipindedir. Erkek mezar taşlarında başlık olarak 3 tane fes, 2 tane sarık ve 1 tane de kavuk kullanıldığı görülmüştür. Bu başlık tipleri ve kitabelerden edindiğimiz bilgiler ışığında meslekler ve kimlikler hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Adatepe Camii haziresinde incelenen mezar taşı örneği, yuvarlak başlıklı şerit sarıklı kavuk başlık tipi ve kitabesinden anlaşıldığı üzere Kadiriye tarikatından bir şeyhe ait olduğunu gösterir. Laqueur (1997: 154) bu kavuğu takanların genellikle küçük dereceli ulema ve orta kademedeki kadınlar, imamlar ve derviş ile şeyhler olduğunu belirtmiştir.

Kadın mezar taşları batılılaşma- yenileşme dönemi Osmanlı sanat anlayışıyla abartılı bir süsleme yansıtırlar. Türk süsleme sanatlarının rumi, palmet ve hatayi gibi geleneksel motif ve desenleri bir yana bırakılarak taşkın akant yapraklı taşlar, soyut yapraklar, kıvrık dallar, güller, goncalar, nesneli bezemeler gibi batı süsleme öğeleri kullanılmıştır. Nesneli motif olarak 1 örnekte vazo, 1 örnekte de camii motifi yer almaktadır.

Barok/Rokoko süsleme ve biçim anlayışı ile meydana getirilmiş geç devir Osmanlı mezar taşlarının, az ancak seçkin örneklerine sahip olan Adatepe köyü mezar taşlarının önemli bir kısmı civardaki taş ocaklarından çıkmış olan kalker özellikli bir taştan yapılmıştır. Mezar taşlarının işçiliği küçük bir köy mezarlığında olması beklenen taş işçiliğinden çok ileri bir düzeyi temsil etmektedir. Özellikle kadın ve erkek baş taşları incelikli bir taş oyma ustalığının ürünüdürler. Kitabelerde görülen bazı imla hatalarına rağmen sülüs, celi sülüs ve talik yazılar da bu ince taş işçiliğini yansıtmaktadır. Mezar taşlarından 3 örnekte de mermer kullanılmıştır.

Adatepe Camii haziresinde ve köy mezarlığında bulunan mezar taşları Batı Anadolu bölgesindeki 18. ve 19.yy mezar taşlarıyla karşılaştırıldığında; ortak bir kültür ve anlayış ortamında şekillenen birbirlerine pek çok özelliğiyle benzeyen bir mezar taşı repertuarı ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte İstanbul'daki 18. ve 19.yy Eyüp mezar taşlarıyla çok büyük farklar olmaması önemli bir özellik olarak dikkat çekmektedir. Osmanlı döneminde görülen batılılaşma hareketlerinden etkilenen

süsleme kompozisyonları Adatepe köyü mezar taşlarında en güzel şekliyle karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak; mezar taşları tarihi eser niteliğindedir ve tarihi eserler, bir toplumun karakteridir. Mezar taşlarının sahip olduğu özelliklerin başında, kişi ile ilgili en doğru bilgilerin taşta kaydedilerek sağlam birer kaynak oluşturması gelmektedir. Taş işçiliği, yazı sanatı ayrıca kitabelerinde yer alan dini, edebi ve tarihi bilgilerle birer arşiv belgesi olması dışında her biri birer sanat eseri olan süsleme kompozisyonları, mezar taşlarını önemli kılan diğer özelliklerdir.

Başka örneği bulunmayan bu değerlerimiz, kentlerin gelişim sürecinde en çok zarar verilen eserlerin başında gelmektedir. Mezar taşlarının korunması başka eserlere göre daha zordur. Açıkta ve korunaksız oldukları için hem insanların bilinçsiz davranışlarından ve çok fazla önem vermemelerinden hem de doğanın vermiş olduğu zararlardan her geçen gün tahrip olarak yok olmaktadır. Ayrıca mezar taşları çalınma olaylarına da maruz kalmaktadır. Bundan dolayıdır ki, sayıları giderek azalmakta olan Adatepe köyü mezar taşlarının koruma altına alınması; Adatepe Camii bahçesinde bulunan camii, medrese ve hazirenin aslına uygun restorasyonunun yapılması ve tarihi köy mezarlığının arkeolog ve sanat tarihçiler tarafından düzenlenerek hak ettiği değerin verilmesi gerekmektedir.

KATALOG

1 (Res. 5)

Bulunduğu Yer: Adatepe Camii Haziresi

Kimliği: -

Tarihi: -

Başlık Tipi: -

Kitabesi: -

Ölçüler: 133 cm. x 32 Cm.

Süsleme: Örnekte karşılıklı olarak birbirine dolanan iki dal hurma meyvesi ve yaprakları görülmektedir. Yapraklar aşağı doğru kıvrılmıştır. Hurma, mezar taşlarında Anadolu'nun hemen her bölgesinde en çok tercih edilen süsleme türlerinden biridir. Bu bakımdan cennete özgü ağaçlardan sayılan hurmanın, cenneti temsil ettiği düşünülmekte ve hatta bir çeşit hayat ağacı olarak kullanıldığı görülmektedir (Oğuz 1983: 31-32).

2 (Res. 6-7)

Bulunduğu Yer: Adatepe Camii Haziresi

Kimliği: Hayriye Hanım

Tarihi: Hicri-1302 / Miladi-Ekim,Kasım 1884

Başlık tipi: Bitkisel tepelikli

Kitabesi:

Ah minel-mevt

Ağlayub zar eyleme mevtime ey mader-i peder

Bu cihana emr-i haktır pes gelenler hep gider

Cennetü'l-muavi değerli ruhi sıbyanın yeri

Rahı cennettir mezarım doğru mayaya gider

Hacı Halil efendinin kerimesi merhume

Hayriye Hanım ruhuna fatiha

Muharrem sene 1302

Ölçüler: Baş taşı yükseklik: 85 cm, Ayak taşı yükseklik: 54 cm., Baş taşı genişlik: 28 cm. Ayak taşı genişlik: 23 cm. Baş taşı ile ayak taşı arasındaki uzunluk: 140 cm.

Süsleme: Bu örnekte baş taşında yer alan bitkisel tepelikte bir buket içinden çıkan yapraklarla beraber ortada üstten bakılan bir adet gül motifi işlenmiştir. Buketten sarkan akanthus yapraklar mezar taşının omuzlarına kadar inmektedir. Ayak taşında ise fidanı andıran simetrik soyut yapraklar bulunmaktadır.

3 (Res. 8)

Bulunduğu yer: Adatepe Camii Haziresi

Kimliği: Halil Efendi

Tarihi: Hicri-1253 / Miladi-1837-1838

Başlık tipi: Yuvarlak Başlıklı Şerit Sanklı Kavuk

Kitabesi: Hüvel Hayyül Baki
İdüp terk marsiyayı bugün azm-i yeka ittüm
Ecel canım idüp hem makamın dar-ı cinan etti
Bu dünyanın bekası yok bilirken akibet fani
Giyip cennet cennet libasını fenayı terk edup gitti
El-Hac Salh-zade Halil Ağanın
Oğlu Tarikat-ı Kadiriyyeden Şeyh Teatib
Halil Efendinin ruhiçün el fatiha
Sene 1253

Ölçüleri: Baş taşı yükseklik: 123 cm. Baş taşı genişlik : 29 cm. Ayak taşı yükseklik : 78 cm.

Ayak taşı genişlik : 30 cm Baş taşı ile ayak taşı arasındaki uzunluk: 254 cm.

Süsleme: Bu mezar taşı örneğinde süsleme öğeleri bulunmamaktadır. Başlık olarak yuvarlak başlıklı şerit sanklı kavuk kullanılmıştır. Bu kavuğu takanlar genellikle küçük dereceli ulema ve orta kademedeki kadılar, imamlar, şeyhler ile dervişlerdir (Laqueur,1997:154). Kitabeden de anlaşılacağı üzere bu mezar taşı Kadiriye tarikatından Şeyh Teatib Halil efendiye aittir.

4 (Res. 9)

Bulunduğu Yer: Adatepe Camii Haziresi

Kimliği: Mehmet Ağa

Tarihi: Hicri-1319 / Miladi-1901-1902

Durumu: Kitabenin dördüncü satırından kırık, mezar taşı iki parça halinde

Başlık Tipi: Çapraz Eğimde Dilimli Sank

Kitabesi: Hüvel Hallakül-Baki
Beni kıl mağfired ya rabbi Yezdan
Bi-hakkı arş-ı azam nuru Kur'an
Gelub kabrimi ziyaret eden ihvan
.....(kırık)
Zade Mehmet Ağa ruhuna fatiha
Sene 1319

Ölçüler: Üst parça 69 cm. x 28 cm. Alt parça 27 cm.x 59 cm.

Süsleme: Kitabenin etrafında kırık dallar ve yapraklar bordür şeklinde süsleme unsuru olarak kullanılmıştır.

5 (Res 10)

Bulunduğu Yer: Adatepe Köyü Tarihi Mezarlığı

Kimliği: Ahmad

Tarihi: Hicri- 1246 / Miladi- 1830-1831

Başlık Tipi: Kısa başlıklı sarık

Kitabesi: Hüvel Baki sene 1246

..... ravza-i cinan

Eyleye makamını Kerim

..... oğlu Ahmad

Ruhuna fatiha

Ölçüleri: 123 cm. x 25 cm.

Süsleme: Bu mezar taşında süsleme unsuru kullanılmamıştır.

6 (Res. 11)

Bulunduğu Yer: Adatepe Köyü Tarihi Mezarlığı

Kimliği: Hacı Halil Adilzade Anık'ın oğlu Hasan

Tarihi: Hicri- 1264 / Miladi-1847-1848

Başlık Tipi: Mecidiye Kalıplı Fes

Kitabesi: Hüvel hayyul baki

Hacı Halil Adilzade Anık'ın oğlu

Merhum Hasan'ın ruhu için

El fatiha 1264

Ölçüleri: 127 cm. x 29 cm.

Süsleme: Bu örnekte kitabenin hemen üstünde akantus yapraklar birbirinden farklı olarak soyutlaştırılmış ve simetrik bir şekilde işlenmiştir. Ayrıca batılılaşma dönemi süsleme motifleri olan S ve C kıvrımları mezar taşını şekillendirmiş, kitabenin çevresinde de kıvrımlı soyut yapraklara yer verilmiştir.

7 (Res. 12)

Bulunduğu Yer: Adatepe Köyü Tarihi Mezarlığı

Kimliği: Mustafa Ağa

Tarihi: Hicri-1258 / Miladi-1842-1843

Başlık Tipi: Mecidiye Kalıplı Fes

Kitabesi: Hüvel Baki

Ah ile zar kıla Üftadeliğime doymadım

Gün ecel peynamesi dolmuş muradımı almadım

Hasret fani cihanda tülu ömr sürmedim

Firkata takdir bu imiş ta ezelden bilmedim

Hanedan-ı kadim es-seyyid Ali Ağa'nın

Mahdumu merhum ve mağfur es-seyyid

Mustafa Ağa'nın ruhiçün fatiha

Sene 1258

Ölçüleri:106 cm. x 29 cm.

Süsleme: Bu mezar taşı örneğinde akantus yapraklar simetrik olarak kitabenin üstüne kompozisyon edilmiştir. Ayrıca kitabenin çevresinde soyut yapraklar bulunmaktadır.

8 (Res. 13)

Bulunduğu Yer: Adatepe Köyü Tarihi Mezarlığı

Kimliği: Ali Ağa

Tarihi: -

Başlık Tipi: Mecidiye Kalıplı Fes

Kitabesi: Hüvel Baki
Ney civanım gitti
Cennet başına fırakı kaldı
Validesi yanına
Ali Ağa'nın mahdumu
Sene

Ölçüleri: 126 cm. x 24 cm.

Süsleme: Gayet sade olan bu mezar taşı örneğinde akantus yapraklar soyut ve simetrik olarak kompozisyon edilmiştir.

9 (Res. 14)

Bulunduğu Yer: Adatepe Köyü Tarihi Mezarlığı

Kimliği: Molla Hüseyin'in Kerimesi Hanife

Tarihi: Hicri-1273 / Miladi-1856-1857

Başlık Tipi: Sivri Kemerli Bitkisel Tepelikli

Kitabesi: Ah mevt sene 1273
Molla Hüseyin'in
Kerimesi Hanife
Ruhicün rızaen
El-fatiha

Ölçüleri: 78 cm.x 30 cm.

Süsleme: Bu örnekte akantus yapraklar tepe kısmı sivri kemerli olan mezar taşını süslemektedir. Akantus yapraklar birbirinden farklı olarak soyutlaştırılmış ve simetrik bir şekilde işlenmiştir.

10 (Res. 15)

Bulunduğu Yer: Adatepe Köyü Tarihi Mezarlığı

Kimliği: Ayşe Bere Hanım

Tarihi: Hicri-1324 / Miladi-1906-1907

Başlık Tipi: Cami Tasvirli

Kitabesi: Hüvel Hallakul Alim
Hacı Halilzadenin
Kerimesi Ayşe Bere Hanımın
Ruhu için El fatiha 1324

Ölçüleri: 86 cm. x 28 cm.

Süsleme: Bu örnek Batı Anadolu mezar taşlarında sıkça görülen cami tasviriyle süslenmiştir. Üç katlı camii tasvirinin iki yanında da minare bulunmaktadır Katlar yukarı çıktıkça küçülmekte ve üzerinde bulunan yuvarlak formu pencerelerinin sayısı da azalmaktadır. Caminin her iki yanında simetrik bir şekilde camiye kucaklarcasına içe dönük, soyutlaştırılmış akantus yapraklar yer almaktadır..

11

Bulunduğu Yer: Adatepe Köyü Tarihi Mezarlığı

Kimliği: Ayşe

Tarihi: Hicri-1266 / Miladi-1849-1850

Başlık Tipi: Sivri Ve Dilimli Kemerli Bitkisel Tepelik

Kitabesi: Ah ölümün elinden yıl 1266
Allah'ım cemalın ile mesrur
Cennet bahçelerinde bu kulu
Huri ile nişanlı
..... Hanımı Ayşe

Ölçüleri: 82 cm. x 38 cm.

Süsleme: Bu örnekte nesnel ve bitkisel motifler bir arada kullanılmıştır. Nesnel motif olarak kullanılan vazo altı dilime ayrılmıştır. Vazonun dilimlerinden çıkan soyut akantus yapraklar tepeliğin dilimlerini oluşturmuştur. Akantus yapraklar birbirinden farklı olarak soyutlaştırılmış ve simetrik bir şekilde işlenmiştir.

KAYNAKÇA

Başkan, S.

1984 'Konya Selçuklu Mezar Taşları' *Ankara Sanat* 218:10.

1996 *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Çoruhlu, Y.

1993 *Türk Sanatının ABC'si*. İstanbul.

Gündoğan, B.

2007 *Kastamonu Ferhat Paşa Camisi Haziresi Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Laqueur, H.P.

1997 *Hüve'l-Baki İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları*. İstanbul.

Oğuz, B.

1983 *Mezar Taşlarında Simgeleşen İnançlar*. İstanbul.

Saraçoğlu, N.

1950 'Türk Mezarlarına Dair Bir Araştırma'. İTÜ Yayını.

Sevim, A. ve Yücel, Y.

1989 *Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Tunçel, G.

1989 *Batı Anadolu Bölgesinde Cami Tasvirli Mezar Taşları*. Ankara: Başbakanlık Basımevi

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

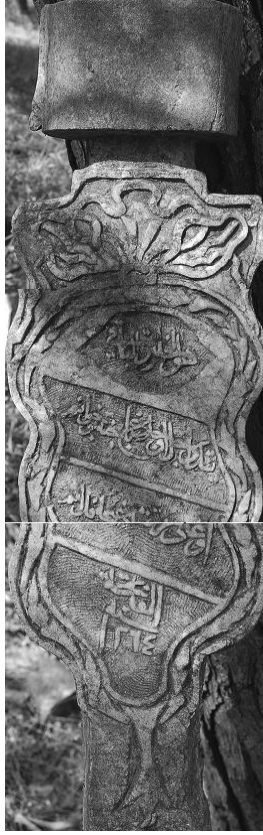
Resim 8

Resim 9

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Resim 13

Resim 14

Resim 15

BİR ZAMANLAR KÜÇÜKKUYU

Nilgün ÖZARAR

Homeros İlyada ve Odeseus destanlarında İda dağlarından bahseder. O zamanlar Tanrıların Tanrısı olan Yüce Zeus bu dağları çok sever, arada bir yanına Hera'yı da alarak sabah kahvaltılarını burada yaparmış ve "Ege'nin mavisini ile İda'nın yeşili arasında öyle bir yer vardır ki; orada keskin kekik kokuları içinde lezzetli zeytin çeşitleri ile yaptığım kahvaltımın tadını hiçbir yerde bulamadım" demiş.

İşte orası GARGARA dır Küçükkuyu'nun antik adı.

Zeus Troya savaşlarını da burada Zeus Altarından yönetmiş.

Gel zaman git zaman buraları bir çok medeniyete kucak açmış.

Osmanlı döneminde genellikle buralar Rumların ve yerli cemaatin bir arada barış içinde yaşadığı bir yermiş, ne var ki birinci Dünya savaşı tüm Anadolu da olduğu gibi buralara da felaketler getirmiş, cemaatler arasında önceleri soğukluk daha sonraları da çatışmalar başlamış. Ülkedeki otorite boşluğu hem Türk hem de Rum eşkiyaya yaramış.

Savaş sonunda da her iki cemaat yaşadıkları toprakları terk etmeye mahkum edilmiş.

Şimdi bir zaman yolculuğu yapalım, bir zamanların (Büyük Çetmi) **Yeşilyurduna**
çıkalım:

Buradaki yerleşim yaklaşık 600 700 yıl öncesine dayanıyor, Oğuzların 24 boyundan biri olan Çepnilerden iki kardeş buraya yerleşiyor büyük kardeş burayı, küçük olan da diğer tepede bulunan bu günkü adıyla Küçük Çetmi olan köyü kuruyor. 1774 yılında Küçük kaynarca antlaşmasından sonra buraları devlet politikasıyla Rumların yerleşmesine açılıyor ve on yıl sonrada Müslüman yerleşimi başlıyor.

"1783 de burada bir vakıf kuruluyor,El-Hac İbrahim Ağa Vakfı, bu vakfın amacı sahip olduğu zeytinliklerden gelirlerle ramazan ayında fakir fukarayı doyurmak ,düşkünlere yardım etmek ve en önemlisi köyü imar etmek. Seneler içinde vakıf buradaki İlk okulun kurulmasına da ön ayak oluyor o dönem Osmanlı dini esasa dayalı bir öğrenim yapıyor 1923 e kadar "Padişahım çok yaşa" deniyor . çevredeki diğer okullar üç sınıflı ilk defa beş sınıflı eğitim bu bölgede burada başlıyor. Çevrede daha okumak isteyenler burada okula devam ediyor .Cumhuriyetin ilanından sonra 1940 yıllara kadar da öğretime devam edilmiş.

1915 yıllarında bu köyde üç tane Rum Meyhanesi varmış ve

Rum kızlar garsonluk yaparmış,Kirşe mahallesinde kiliseleri var.1905 de yapılan camii Midilliden gelen Rum ustaların eseri, ilişkiler çok sıcak arkadaşlıklar ve dostluklarla kaynaşmış insanlar.. Düşünlerde sünnetlerde keşkek pişen kazanlarda kaynayan sevgi var.

Sonrası acıklı savaşın vahşi cıgıhları duyulmaya başladığında bu insanlar karşı karsiya bırakılıyor, kana bulan an dostlukların acıları sonraki kuşaklar da bile dinmiyor.

Adatepeye doğru yola çıkıyoruz:

Savaşın başlannda Midilli de yaşayan Türklerin üstündeki baskı çok artıyor, hem çoğunlukta hem de çoğu varlıklı aileler. Bir gurup aile bu baskıya dayanamayıp buralara gelip yerleşiyor. Güleliler (1913) Sönmezler-Sakallılar (Kapya1917) . Adatepeye yerleşiyor. Rumların ağırlıklı olarak yaşadığı bir yer Adatepe ayrıca Osmanlı döneminde iskan edilmiş Türkmen aileler ve Yörükler var Türkmenler Ziraatle Yörükler hayvancılıkla geçiniyor ,ayrıca kökleri Mısırdan olan bir büyük aile var Zahit ve Behçet beyler yani Sözenler.Büyük baba Mehmet sözen Mısırdan müderris(öğretmen) olarak Çanakkaledeki medreseye geliyor daha sonralarda Adatepeye yerleşiyor. Bu gün Hünnap Han olan bina onlara ait ve orada o dönem hat dersleri veriyor(18.y.y) Rumlara ait iki zeytinyağ fabrikası var üçüncü fabrikayı Sözenler açıyor(1928) daha sonra bu fabrika Küçükkuşuya taşınıyor (1936) 1916 yıllarında dönemin Hükümeti İttihat ve Terakkiciler bu bölgeden yaklaşık 400 yakın Rum aileyi buradan başka yerlere iskan ediyor,1918 Mondrostan sonra bu ailelerin bir kısmı geri geliyor. Ancak 1922 Mübadeleden öncede buralarda hiç Rum aile kalmıyor .

Adatepe caminin yaklaşık 400 senelik bir mazisi var.

Caminin yan tarafında şimdi yıkılmış olan bir Medrese varmış ve 1935 li yıllara kadar üç sınıflıolarak burada eğitim yapılmış.

1940 yıllarda bu gün hala aynı adla anılan bir kültür merkezi olan Taş mektep imeçe yoluyla yapıyor uzun yıllar ilk okul olarak eğitim veriyor.

1944 depreminden sonra Yeşilyurt ve Adatepe sakinlerinin bir çoğu İskeleye yani Küçükkuşuya iniyor. Küçükkuşunun sosyal yaşamı o dönem için çok yüksek bir kalitede, genellikle malî durumu iyi olan bu aileler buranın ekonomik anlamda alt yapısını oluşturmakla kalmayıp getirdikleri yüksek kültürle de kendilerini ve çevrelerini var ediyor. İstanbul bağlantısı gemilerle hem ticaret hem de alışveriş hep İstanbul'la yapılmış.Büyük motorlarla nakledilen, o zamanlar var olan ancak şimdi yok olmuş olan bir Ayasu armudu var ki eskiler hala anlatıyor tadını.

Nihayet savaş bitiyor Ülke yorgun ve fakir sene 1924 Mübadele başlıyor.

Giritten kalkan İstanbul vapuruyla bir gurup aile önce Çanakkaleye geliyorlar, on gün hastane bayırındaki binada yatıyorlar, sonra iki direkli bir motorla Küçükkuşu iskelesine iniyorlar, bu gün ki Belediye binası o zamanlar Gümrük küçük harap tahta iskelede minik adımlarıyla yürüyen minicik çocuklar şaşkın, geride bıraktıkları köylerindeki mallarının endişesini yaşayan babalar ,kollarında kundaklı bebekleriyle hüzünlü bakan kadınlar! İstanbul vapuruyla birlikte hareket eden bir başka vapur daha vardır Teşvikiye, bununla da Kandiya ve Resmo bölgelerinde yaşayanlar geliyorlar. Giritten: Burnazlar-Kazakiler-Pasakolar-Tosunlar-Oklar-Karabyıklar-Kocasoylar ,Güzelişler.

Midilli Molvadan: Molvalılar.

Mübadeleyle gelenlerin geldikleri bölgede bıraktıkları topraklarına ve evlerine karşılık burada Tefviz(mala karşılık mal) veriliyor, ancak %40 iskonta yapılıyor, malı olmayanlara da İskan hakkı kişi başı 30 zeytin ağacı veriliyor.

Giritten gelenler, Midilliden gelenler ve daha önceleri buradaki çevre köylerden aşağıya inenler kaynaşıyor, komşuluklar çok sıcak büyük bir aile gibi yaşıyorlar acılar ve sevinçler ortak.

Küçükkeyu da ilk Zeytinyağ fabrikasını Molvalılar çalıştırıyor , mübadele öncesinde burayla ticari ilişkileri var Çakırakilerle iş yapıyorlar ve mübadelede onların fabrikasıyla evlerine karşılık Midillideki fabrika ve evlerini takas ediyorlar kısa bir süre sonra da buradaki fabrikayı faaliyete geçiriyorlar, Molvalılar yıllar sonra bir ilke daha imza atıyorlar, ilk muhtar Hasan Molvalı oluyor.

Rumlardan kalan İkinci fabrikayı Sönmezler ,daha sonrada Sakallıların faaliyete geçirdiği fabrikayla bu sayı üçe çıkıyor.

İlişkiler kız alıp verme ile pekişiyor bu gün hala yaşayan ikinci kuşaklar bu geleneği bozmamış.

Çalışkan insanlar Giritten ve Midilliden gelenler, kısa sürede Tefviz mallarını ikiye üçe katlıyorlar zeytincilik birinci sırada, fabrikalar çalışıyor bütün ulaşım gemilerle, Molvalıların fabrika binasında Deniz yolları acentası var .

İki günde bir gelen Bandırma-Ülgen-Sadet-Bartın Samsun-Güzel İzmir-Tayyar-Bursa vapurlarıyla hem ulaşım sağlanıyor hem de zeytin ve yağ İstanbul'a naklediliyor.

En yakın yerleşim Edremit yol yok, sahildeki patikakadan iki atın çektiği üstü kapalı arabayla (Talika) Ilıcaya (bu günki adı Güre altı) oradan küçük bir şimendiferle Edremite gidiliyor,hastane orada var.

Elektirik yok, aydınlanma sadece Küçükkeyuda birkaç hanede var o da Molvalıların fabrikasından Jenaratörden alınan bir hatla.

Akşam ezanından sonra çevre evlere elektirik verir gece yarısından sonra kesermiş,1934 senesine kadar bu böyle devam ediyor, sonra yine karanlık bir dönem başlamış, Jenaratör yetmemiş, geceleri lüks lambasının ölgün ışıkları evleri ,fenerler sokakları, mehtapla yıldızlar da sahili aydınlatmış..

O dönem nahiye merkezi Yeşilyurt ama nahiye binası Küçükkeyuda. O zaman buralarda 100 hane ya var ya yok, 6 köyü var nahiyenin. Nusratlı, Arıklı, Bahçedere, B.Çetmi(yeşilyurt) K.Çetmi ve Adatepe. Küçükkeyu iskele olarak geçiyor.

1960 yılında Dede Mehmet efendiden sonra ikinci Sabunhaneyi Burnazlar açıyorlar(Adatepe Zeytinyağ Müzesi) ancak o yıl ihtilal oluyor Kostik ithalatı yapılamadığından fabrika çalışmıyor. O yılın sonunda Koca Burnaz lakaplı İbrahim Burnaz vefat ediyor.

1960 yıllar o dönemin Muhtarlarından rahmetli Hüseyin Oğuz Küçük keyuya elektirik getirmek için Elektirik birliğini kuruyorlar daha sonra da Altınoluk Kazdağ Elektirik birliğiyle birleşerek hat çektiriyorlar ve Küçükkeyudaki fenerli mehtaplı yıldızlı romantik aydınlanma dönemi kapanıyor.

Dede mehmet efendinin sabunhanesi yıllar sonra postane olarak kullanılıyor o dönem Türkiye de posta hizmetleri Fransızların elinde 1970 li yıllarda manuel santral kuruluyor ve telefon abonelere ulaşiyor, 10 abone var.

Gel zaman git zaman, bir zamanların Küçükkuşu'suna yaptığımız kısa zaman yolculuğumuz burada bitiyor.

Artık burası bir Belediye:

Sene 1989 İlk belediye başkanını seçiyorlar, Koca Burnazın oğlu rahmetli sayın Cemali Burnaz Başkan .Bir at arabası ve çöpçü Nedimle muhtarlık binasında göreve başlıyor.

Lügatinde hayır kelimesi olmayan, yüreğinde bütün Küçükkuşu da yaşayan herkese yer açmış "baba" lakaplı bu güzel insan tam 15 yıl boyunca burayı bir aile babası gibi yönetmiş. Fakirin babası zengininin dostu olmuş 2006 kaybettiğimiz sayın Cemali Burnazı saygıyla anıyor, yeni başkan Dr. Yusuf Aksoy'a başarılar diliyoruz.